

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

NÜZHET SABİT'İN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ
YERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Fatih ALKAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Halim SERARSLAN

Konya-2010

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	3
Tez Kabul Formu.....	4
Ön Söz.....	5
Özet.....	6
Abstract.....	7
Giriş.....	8

I. BÖLÜM

NÜZHET SABİT'İN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ

1. Türkiye'de Okuma-Yazma Öğretimi.....	13
2. Dil Görüşü.....	16
3. Kullandığı Yöntem.....	22
4. Yöntem Hakkında Görüşler.....	27

II. BÖLÜM

METİNLER

1. Kelime Usulüyle Elifba.....	30
2. Kelime Usulüyle Elifba.....	99
Sonuç.....	142
Kaynakça.....	145
Öz Geçmiş.....	146

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih ALKAN		
	Numarası	075213011020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Öğretmenliği		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
Tezin Adı	NÜZHET SABİT'İN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME			

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığımı bildiririm.

Fatih ALKAN

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih ALKAN
	Numarası	075213011020
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Öğretmenliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Halim SERARSLAN
	Tezin Adı	NÜZHET SABİT'İN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “NÜZHET SABİT'İN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ” başlıklı bu çalışma 12/07/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Halim SERARSLAN	Danışman	
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN	Üye	
Doç. Dr. Mehmet KIRBIYIK	Üye	

ÖN SÖZ

Bu yüksek lisans tezinin konusu Türkçe öğretiminde önemli bir yeri olan Nüzhet Sabit'in, Türkçe öğretimi bağlamındaki çalışmalarıdır.

Bunlar Lâtin asıllı Türk alfabesine aktarılmamıştır. Onun kitaplarını söz konusu alfabeyle aktarmak, yöntem ve görüşlerini ilgili bilim alanının istifadesine sunmak bu çalışmanın amaçları arasındadır. Bu bakımdan da önemlidir.

Nüzhet Sabit, “Kelime Usûlüyle Elifba” yöntemini öğretmenliği sırasında uygulamış, bu hususta kitaplar ve makaleler yazmıştır.

Yöntem olarak içerik analizi kullanılmıştır. Yönteme uygun olarak önce konuyla ilgili kaynaklar toplanmıştır. Toplanan bu kaynaklar Arap asıllı Türk alfabesinden, Lâtin asıllı Türk alfabesine aktarılmıştır. Kaynaklardan ulaşılan bilgiler fişlenip tasnif edilmek suretiyle metinler ortaya çıkartılmıştır.

Tezin hazırlanmasında, yazımında ve kaynakların gösterilmesinde Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce hazırlanan 2008 Tez Hazırlama ve Yazım Kılavuzu'na uyulmuştur.

Tez ön söz, giriş, iki bölüm ile sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Girişte, Nüzhet Sabit'in yaşamından, eğitim, siyaset ve toplumsal alandaki faaliyetlerinden bahsedilmiştir.

Birinci bölümde Türkiye'deki okuma-yazma öğretimi, Nüzhet Sabit'in dil görüşü, yazdığı eserler, kullandığı yöntem ve bunlarla ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir.

İkinci bölüm, metinlerden oluşmaktadır. Bu bölümde Nüzhet Sabit'in okuma-yazma öğretimi çerçevesinde Arap asıllı Türk alfabesiyle yazdığı “Kelime Usûlüyle Elifba” adlı ders kitaplarının Lâtin asıllı Türk alfabesine aktarılmış şekli bulunmaktadır.

Sonuçta, çalışmanın derli toplu bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Kaynakçada ise sadece yararlanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Tez çalışmam süresince benimle yakından ilgilenip, bana yol gösteren, benden yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Halim SERARSLAN'a teşekkür ederim.

Konya, 2010

Fatih ALKAN

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Fatih ALKAN
Numarası	075213011020
Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Öğretmenliği
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Halim SERARSLAN
Tezin Adı	NÜZHET SABİT'İN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

ÖZET

Türkçe öğretiminde okuma-yazmayı öğrenme konusunda eskiden beri çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştır. Okuma-yazma öğretiminde belli bir program olmadığı için yazarlar çeşitli yöntemlere göre kendi ders kitaplarını yazmışlardır.

Nüzhet Sabit, yaşadığı dönemde eğitim, siyaset, toplumsal alandaki faaliyetleri ve kendine özgü düşünceleriyle Meşrutiyet devrinin önde gelen aydınlarından olmuştur. Çeşitli okullarda öğretmenlik yapmıştır.

Nüzhet Sabit, okuma-yazma öğretiminde yaşanan güçlüklerin nedenlerini belirlemiş, bunlara çözüm önerileri getirmiştir. Okuma-yazma öğretimindeki güçlüklerin; dilin yapısı, öğretim yöntemi, öğretmen ve ders kitabından kaynaklandığını ifade eder. Uzun zamandır kullanılan Arap asıllı alfabenin Türkçe'nin yapısına uygun olmaması üzerinde durur. İmla ile ilgili öne sürdüğü ve yanlış bulduğu bazı konular vardır. Bu yanlışların giderilmesi için Lâtin asıllı alfabeğe geçilmesi gerektiği görüşündedir.

Nüzhet Sabit, öğretmenlik yıllarında elde ettiği tecrübelerden yola çıkarak "Kelime Usûlüyle Elifba" adlı eserini yazar. Bu eserde kelime yöntemini kullanır. Maarif Vekâleti'nin 1924 yılında düzenlediği "Elifba Kongresi"nde, Nüzhet Sabit'in "Kelime Usûlüyle Elifba" kitabındaki yöntemin uygulanması kabul edilmiştir. "Kelime Usûlüyle Elifba" Türkçe'nin yapısına ve çocuk ruhuna uygun olması, içindeki metinlerin çocukların ilgisini çekmesi sebebiyle dönemindeki en iyi yöntem olmuştur.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih ALKAN		
	Numarası	075213011020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Öğretmenliği		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Halim SERARSLAN		
Tezin İngilizce Adı	This Is As A Research On Teaching Language Of Turkish Of Nüzhet Sabit			

SUMMARY

There have been some difficulties at teaching Turkish since the past. For not having definite programmes at teaching Turkish; writers have written their own lessons books.

Nüzhet Sabit, used to be important intellectual period of Meşrutiyet for studies at education social Works and politics at his period of life. He used to work as a teacher at some schools.

He determined the reasons of difficulties at teaching reading-writing. He says that the difficulties of reading-writing originates from structure of language and teacher and method of education and lesson book.

He emphasizes that the Arabic alphabet is not appropriate for Turkish language. There are some subjects interested with dictation. And says that the subjects are mistake. He thinks that to get rid of the mistakes we must use Latin alphabet.

He wrote the book of “Kelime Usulüyle Elifba” supporting his teaching experiences. He uses method of word.

“Kelime Usulüyle Elifba” the book of Nüzhet Sabit was approved at the congress that Maarif Vekaleti arranged in 1924 like example method.

GİRİŞ

Nüzhet Sabit, 1883 yılında Yemen’de doğmuştur. Nüzhet Sabit’in dedesi Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa’nın saray hizmetlilerinden Kayserili Mustafa Edip Bey, babası ise Mustafa Sabit Paşa’dır. Soyu baba ve anne tarafından Karamanoğulları’na dayanır. 1887’de ailesiyle birlikte İstanbul’a gelen Nüzhet Sabit, asker babasının mesleğinden dolayı sırasıyla Şam, Adana, Urfa, Halep gibi şehirlerde dolaşır.

Nüzhet Sabit, öğrenim hayatına Şam’da Kâşif Paşa Mahalle Mektebi’nde başlar. Sonra Şam Askeri Rüştiyesi’ne devam eder. Babasının tayini nedeniyle Adana’ya giderler. Adana’da askeri rüştiye yoktur. Bu sebeple mülkiye idadisine kayıt yaptırmak zorunda kalır. Asker olmayı istediği için bu durum kendisinde derin bir üzüntüye neden olur.

Özellikle Adana’da, Urfa’da buldukları süre içerisinde Nüzhet Sabit, Anadolu’yu ve Anadolu insanını yakından tanır. Onların çektikleri ekonomik sıkıntıların ve çilelerin farkına varır. Duygu ve düşünce dünyası bu çerçevede şekillenir. Derinden derine bir vatan ve millet sevgisi hissetmeye başlar.

İstanbul Mercan İdadisi’ni bitirerek Mekteb-i Mülkiye’ye kaydolar. Bu okuldan ikincilikle mezun olur.

Dahiliye Vekaleti Mektubi Kalemî’nde memuriyete başlar. Gün boyu yazışma işleriyle uğraşmaktan sıkılarak bu görevinden ayrılır. Aile dostları Nazım Paşa’nın tavassutuyla Rodos kaymakamlığı maiyet memurluğu’na atanır. Burada okuma ve araştırma yapma fırsatı bulur. Kendi kendini yetiştirir. Rodos İdadisi’nde tarih ve edebiyat öğretmenliği yapar.

Rodos, sakin bir yerdir. Nüzhet Sabit ise girişken, duygu ve düşüncelerini hayata geçirmek isteyen ateşli bir ruha sahiptir. Bu yüzden Rodos’taki ortam Nüzhet Sabit’in yapısına uygun değildir.

Nüzhet Sabit, 1908 yılında II. Meşrutiyet’in ilanını müteakip İstanbul’a gelir. İttihat ve Terakki Fırkası’nın Kadıköy Kulübü’ne üye olur. Burada aktif bir şekilde çalışmaya başlar. Fakat bir süre sonra genel merkezden gelen emirlerin doğruluğuna ve yanlışlığına bakılmaksızın yerine getirilmesine itiraz eder. Bunun üzerine kontrol altında tutulmak amacıyla genel merkezde kâtiplik görevine getirilir. Bu sayede

İttihat ve Terakki'nin ileri gelenleriyle tanışır. Genel merkezde alınan kararların, ileri sürülen fikirlerin onun kafasındaki meşrutiyet ve hürriyet fikirleriyle çeliştiğini görür. Hayal kırıklığına uğrar. İstifa eder.

“Binbirkuş Kütüphanesi” adı altında yazdığı kitaplarla ve haftalık çıkardığı “Vazife” adlı gazeteyle İttihat ve Terakki aleyhine muhalefete başlar.

İttihat ve Terakki mensubu iken, 1909 yılında Paris'e gider. Orada Ecole Libre des Sciences Politiques adlı (siyasal bilimler) okula yazılır. Aynı zamanda hukuk fakültesinden de dersler alır. Fransızca'sını ilerletir.

Okay'ın tespitine göre (2001:16) “Paris'te kaldığı süre içinde edindiği tecrübeleri ve araştırmalarının sonuçlarını Sadrazam İbrahim Hakkı Paşa'ya bir rapor halinde göndermiş ve raporla ilgili dikkat çeken hususları Tanin başyazarı olan Hüseyin Cahit'e de yazmıştır”.

Onun Paris'teki yoğun çalışmaları fiziken yıpranmasına neden olur. Sağlık sorunları yaşamaya başlar. Bir süre sonra vereme yakalanır. Öğrenimini ve çalışmalarını yarıda bırakmak ve İstanbul'a dönmek zorunda kalır. İstanbul Dârülmualimîn'ine Türkçe ve coğrafya öğretmeni olur. İşini liyakatle yapar. Siyasetten uzak durur. Kendini sosyal çalışmalara verir.

1911 yılında Teâvün-i İçtimâi adlı derneği kurar. Derneğin amacı üyeler arasında dayanışma sağlayarak memleket eğitimine hizmet etmektir. Söz konusu dernek lokantacılık, pansiyonculuk gibi çeşitli alanlarda çalışmalarda bulunmuştur. Fakat bir süre sonra muhalefet ettiği İttihat ve Terakki, derneğin farkına varır ve derneğin çalışma alanlarını kısıtlamak suretiyle zorluklar çıkarır. Trablusgarp Savaşı'nın başlamasıyla da Teâvün-i İçtimâi derneği daha fazla ayakta duramaz, 1912 yılında faaliyetlerine son verir.

Balkan Savaşlarından sonra Rumeli'deki Türklerin perişanlığını, içine düştüğü zor durumu gören Nüzhet Sabit, bu durumu hem Avrupa hem de Türkiye kamuoyuna duyurmak için arkadaşlarıyla beraber Neşr-i Vesaik Cemiyeti'ni kurar. Kurduğu bu cemiyetin amacı Balkanlarda Türklere karşı uygulanan şiddet, işkence ve zulümü somut belgelerle, hem Türk kamuoyuna hem de Avrupa kamuoyuna ispatlamaktır. Bu amaçla Nüzhet Sabit, Avrupa'ya gider. Paris, Londra ve Berlin'de kalır. Buralarda başta Victor Berard olmak üzere bu konuyla ilgilenen ünlü kişilerle

görüşmeler yapar. Balkanlarda yaşayan Türklere yapılanlar hakkında görüş alışverişinde bulunarak meselenin doğru bir şekilde anlaşılması için çaba gösterir.

Nüzhet Sabit, Paris'e gitmeden önce Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'ne üye olur. Aynı zamanda Darülmüallimin'e bağlı Konferanslar Cemiyeti'nde de çalışmaktadır. Çalıştığı hiçbir cemiyetten para almayan Nüzhet Sabit, kendisine ayda sadece iki lira ayırabilmektedir. Onun için hayatı hep geçim sıkıntılarıyla doludur.

Dönemin ünlü eğitimcilerinden Satı Bey, Darüşşafaka müdürlüğüne atanır. Satı Bey, Nüzhet Sabit'e müdür muavinliği teklif eder. Nüzhet Sabit, Darüşşafaka'da hem idareci hem de öğretmen olarak iki yıl çalışır. Hizmeti büyüktür.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında ihtiyaca binaen askere çağrılır. Fakat bir süre sonra eski hastalığı nükseder, terhis edilir. Erenköy Numune Mektebi'nde Türkçe öğretmeni olarak çalışmaya başlar.

“Birinci Dünya Harbi Nüzhet Sabit üzerinde çok derin izler bırakır ve düşüncelerinde önemli değişikliklere sebep olur. Artık ‘içindeki asker ve askerlik sevgisi’ ölmüştür. Bundan sonra kendini tamamen pedagoji ve eğitim sahalarına verir, vaktinin tamamını bu konularda yaptığı çalışmalara ayırır. Kelime Usulüyle Elifba, Tonguz'un Rüyası, Anadili gibi eğitim ve çocuk kitapları bu dönemin ürünüdür” (Okay, 2001:24). Ayrıca Nüzhet Sabit, 1918'de Türk Ocakları'nın üyesi olur. Türk ocakları için aktif bir şekilde çalışır.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, İttihat ve Terakki gücünü kaybeder. Nüzhet Sabit, ülkenin içinde bulunduğu bu yeni siyasi hayatta aktif bir şekilde kendini gösterir. “Mütareke sonrası kurulan ilk siyasi dernek olan Selamet'i Amme Heyeti'nin kurucuları arasında yer alır. Fakat onun Mütareke Dönemi'nde en önde gelen siyasetçilerden biri haline gelmesi yeniden kurulan Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile olan ilişkinin sonucu olmuştur. 1919 yılının Ocak ayında kurulan Fırka'nın beyannamesini ‘neredeyse’ tek başına Nüzhet Sabit yazmıştır” (Okay, 2001:25). 4 Mart 1919'da İlaşe Umum Müdürlüğü'ne getirilmiştir. Kırk beş gün kadar bu görevde kalan Nüzhet Sabit, bu süre içerisinde bu kurumda yaşanan yolsuzlukları ve suistimalleri sona erdirmek için çalışmıştır. Kendisi hakkında yapılan yolsuzluk dedikodularından dolayı görevden alınmıştır. Bunun üzerine Nüzhet Sabit, bu görevi esnasında yaptığı işleri “İlaşe'de Kırk Beş Gün” adlı bir kitap yazarak anlatmıştır.

“Basın dünyasından kopmak istemeyen Nüzhet Sabit, gene sağlığını hiçe sayarak evvelce üyesi bulunduğu Matbuat Cemiyeti’nin 29 Mayıs 1919 günü yaptığı olağanüstü kongrede önce Yönetim Kurulu üyeliğine, daha sonra da Genel Sekreterliği’ne seçilir” (Okay, 2001, S:26).

Nüzhet Sabit’in yaşamı boyunca yoğun ve aktif bir şekilde çalışması, stresli, gerilimli ve mücadeleci bir hayata sahip olması, onun sağlığının tamamen bozulmasına, hastalığının iyice ilerlemesine neden olur ve Nüzhet Sabit, 1920 yılında Kuyubaşı Kızıltoprak’taki evinde otuz altı yaşında hayata veda eder.

Kısa hayatında Nüzhet Sabit, yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı üzere eğitim, siyaset, toplumsal alanlardaki sosyal faaliyetleri ve yazdığı eserlerle döneminin önde gelen aydınlarından biri olmuştur. Günümüzde çok fazla tanınmayan bir fikir adamıdır. Hürriyet ve meşrutiyet taraftarıdır. Osmanlıcı, daha sonra Türkçüdür. Hayatının sonlarına doğru da sosyalizme meyletmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

NÜZHET SABİT'İN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ

1. Türkiye’de Okuma-Yazma Öğretimi

II. Mahmut döneminde, Türkçe ders olarak programa alınmıştır. İlerleyen zaman içinde Türkçeye verilen önem daha da artmış, Tanzimat Dönemi’ne gelindiğinde gazete ve dergilerin ortaya çıkmasıyla Türkçe biraz daha önem kazanmıştır. Çünkü gazete ve dergiler sayesinde halk bilgilendirilmekteydi. Bu sayede Türkçe biraz daha anlaşılır hale gelmiştir.

19. yüzyılın ortalarına kadar Türkçe öğretimi ile ilgili yazılmış önemli bir eser görülmemektedir. Ahmet Cevdet Paşa, Mehmet Fuat Paşa ile birlikte Kavâid-i Osmâniye(1851)’yi ve tek başına Kavâid-i Türkiye(1875) ile Belâgat-ı Osmâniyye(1880)’yi, Süleyman Hüsni Paşa(1875) da İlm-i Sarf-ı Türkî’yi yazar.

Tanzimat Dönemi’nde yüksek okullarda okuyan öğrenciler Türkçe kitapları okumakta zorlanmışlardır. Bunun üzerine sıbyan mektepleri iki kısma ayrılmış, ikinci kısımda Türkçe inşa, hat, ahlâki, didaktik kitaplar ile sarf ve nahiv okutulması kararlaştırılmıştır.

Türkiye’de okuma-yazma öğretilen okullara sıbyan mektepleri (mahalle mektebi) adı verilmiştir. Bu okulların belirlenmiş bir programı yoktur. Bu okullarda amaç: Kuran okumayı ve bazı temel dini bilgileri öğretmektir. Sıbyan mekteplerinde öğretmenler her çocuk için bireysel bir öğretim sürdürmüşler, çocuklara okumayı öğrendikten sonra yazıyı göstermişlerdir. Bu okullarda amaç Kuran okumayı öğrenmek olduğu için yazıya pek önem verilmemiştir.

Türkiye’de okuma-yazma öğretimi 1928 yılındaki harf inkılâbına kadar Arap alfabesiyle gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle Türkçe eğitimindeki ilk okuma-yazma kitapları olarak karşımıza elifba cüzleri çıkar. Elifba cüzleri çocukların dört, beş yaşlarından başlayarak on, on bir yaşlarına kadar devam ettikleri, ilkökul eğitimini kapsayan sıbyan mekteplerinde alfabeyi ve okumayı öğrenmede kullandıkları en eski kitaplardır. Elifba kitaplarının kullanılmasındaki asıl amaç ise Kuran-ı Kerim’in okunuşunu öğrenmek veya öğretmektir. Bir de elifba cüzlerinde Arap alfabesi kullanıldığı için bu cüzlerde p, ç, j harflerine yer verilmemiştir. “Harfler, üstün, esre, ötre, iki ötre... denen işaretlere göre hecelenmektedir: Elif üstün e, elif esre i, elif ötre ü vs. gibi. Bu uzun hecelemeden sonra harflerin sesleri birbirine katılarak Arapça kelime ya da kelime parçaları okunur. Usul-i tehecci, yani heceleme yöntemi

denen bu yöntemle okuma öğrenmek çok zaman almakla beraber, bu yöntem, çocukların anlamlarını bilmedikleri Arapça kelimeleri okuyabilmelerinde oldukça geçerlidir” (“Sanal” Akyüz, 2000:1). “Elifba Cüzü’nün Türkçe öğretimi açısından önemli yanı, harflerin mahreçleri hakkında bilgi vermesidir. Konuşma eğitiminde bu özelliklerin bilinmesi ve uygulanması günümüz için de önemini korumaktadır. Elifba cüzlerinin öğretim yöntemleri ve teknikleriyle desteklenerek, Türkçenin fonetik yapısına uygun olarak gelişmiş basımları ilk okuma ve yazma öğretiminde 1930’lara kadar tek kaynak olacak elifba kitaplarını meydana getirmiştir” (“Sanal” Şahbaz, 2004:2).

Cumhuriyet’ten önce okuma-yazma öğretiminde, müteakip satırlarda sıralanan şu yöntemler kullanılmıştır.

1. Tesmiye Usûlü (Adlandırma Yöntemi): Bu yöntemde harfler kelime içindeki telaffuzlarıyla değil “elif, be, pe, te, se, cim, çim...” şeklinde adlarıyla öğretilmeye çalışılmıştır.

2. Savtî Usûl (Ses Yöntemi): Bu yöntemde harflerin adlarını vermek yerine seslerini öğretme yoluna gidilmiştir. Kelimeler hecelere, heceler de seslere ayrıldıktan sonra çıkarılan sesin harfi yazdırılır.

3. Kelime Yöntemi: Bu yöntemde harfler ve heceler öğretilmeden doğrudan doğruya kısa cümleler içindeki kelimeler öğretilir.

4. Cümle Yöntemi: Bu yöntemde, önce günlük hayatta konuşulan cümlelerden başlanır sonra cümlelerden sözcüklere, sözcüklerden hecelere, hecelerden seslere geçilir.

Arap asıllı Türk alfabesiyle bir ara okuma-yazma öğretimi tesmiye usûlüne göre yapılmıştır. Dr. Rüştü, Nuhbe’ül-Etfal adlı kitabında alfabeye Türkçe’deki p, ç, j harfleriyle ك harfinin karşılıdığı g, ğ, n seslerini eklemiş, 29 harften oluşan Arap alfabesi 35 harfe çıkmıştır. Vav harfinin o, ö, u, ü olarak okunduğu yerleri göstermiş harflerin tek başına, kelime başında, sonunda ve ortasında nasıl okunduğunu gösteren 140 şeklini vermiştir. Yazı, okuma ile eş zamanlı olarak sürdürülmüştür. Kitapta La Fontaine hikâyeleri gibi didaktik metinlere yer vermiştir. Dr. Rüştü, “elif” mertek gibi, “be” tekne gibi, “te” ona benziyor diyerek harflerle nesnelere çağrıştırarak okuma-yazma öğretmeye çalışmıştır.

1874'te Selim Sabit'in kaleme aldığı "Rehnümâ-yı Muallimîn" adlı eser hem bir program hem de bir öğretim metodu kitabıdır. Selim Sabit, ilkokuma yazma işine önemli bir yer ayırır. Eserinde ilk olarak harfler tanıtılır, sonra harekelerin harfleri nasıl okuttuğu öğretilerek hecelemeğe geçilir. Selim Sabit, harf ve harekelerin isimlerini söylemeyi yanlış bulur, doğrudan doğruya sesleri söyler. Çocuklara öğretilcek kelimeleri heceleterek okutur. Selim Sabit, bu kitabında yazdığı yöntemlere göre "Elifbâ-yı Osmâni" adlı bir kitap daha yazar, bu eserinde harflerle ilgili sorular sorarak harfleri kavratmaya çalışır.

1909 yılında Satî Elhusrî, harflerin öğretilmesinde: Harfleri alfabetik sıraya göre değil de en çok kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru öğretmek, öğrenilen harflerle kelimeler oluşturmak, harfleri isimleriyle değil sesleriyle öğretmek gerektiğinden bahseder.

1911 yılında Mehmet Şerif, Rehber-i Tedris adlı kitabı yazar. Okuma öğretilmede izlenecek yol şöyledir: Önce çocuk konuşturulmalı, konuşma esnasında çocuğun en çok ilgisini çeken cümle seçilmeli, bu cümle içinden de bir kelime seçilerek harflerine ayrılmalıdır.

1913 yılına gelindiğinde Mektep-i İbtidaiye Müfredatı'nda (İlkokul Müfredatı) Satı Bey okuma-yazma öğretiminde harf yöntemini önermiştir.

Nüzhet Sabit, 1918'de "Kelime Usûlüyle Elifba" adlı kitabını yazar. "Kelime Usûlüyle Elifba" kitabıyla Türkiye'de çözümsel yöntem girilmiş oldu. Okuma-yazma öğretiminde yaygınlaşması için 1924'te bir "Elifba kongresi" toplanır. Bu kongrede Nüzhet Sabit'in "Kelime Usûlüyle Elifba" kitabında uyguladığı yöntem üzerinde durulur, kelimden başlayan çözümlenme yönteminin uygulanması kararı alınır.

2. Dil Görüşü

Nüzhet Sabit, dil hakkındaki görüşlerini Elifba Meselesi (1918 a), Elifba Meselesi (1918 b) adlı makalelerinde kaleme almıştır. Buna göre; çocukların okuma-yazma öğreniminde zorluk çekmelerinin belli nedenleri vardır. Bu nedenler; dilin yapısı, öğretim yöntemi, öğretmen ve ders kitabıdır.

Dilin yapısını çocuklar için söz dizimi ve kelime bilgisi açısından inceler. Söz dizimi ve kelime bilgisi dilin ifade mekanizmasını oluşturur. Söz diziminin elifba meselesiyle çok az alâkası vardır. Kelime bilgisinde ise Türkçe’de harfler şekillerini muhafaza edemezler. Bitişik yazılırlar. Arap asıllı Türk alfabesinde aynı harflerin çeşitli şekilleri (ع, ع, ع, ع gibi) vardır. Çocuklar bu şekilleri öğrenmek zorundadırlar.

Harflerin birbiriyle bağlanma biçimi özel bir durum içerir. Kelime, kendisini oluşturan harflerin toplamından ortaya çıkan bir sonuç değildir. Tamamen ayrı, özel bir şekle sahiptir. Muallim kelimesi örnek olarak ele alınırsa kelime ne “م ل م” den oluşur ne de “م ل م” den oluşur. Kelime, harflerin birbirine tutturularak yazılmasıyla oluşur: معلم .

Bazı harflerin Türkçe’de yalnız şekli vardır. Bunun için bu harflere ses alıştırmalarının bir faydası olmaz. Çocuğun zihninde aynı ses için aynı şekil oluşmaz. Çocuk “ص س”, “س ث”, “ك ي”, “ت ط”, “ع ا”, “ظ ض ز ن”, İstanbul şivesine göre bazı kelimelerde “ح خ”, “ه ح” harflerini seçip ayıramaz. Zihninde tespit edemez: “سرسرى , ثروت , علم , الم , ماضى , مازى , مضبطه , ضابط , اختيار , حكم , هنر , حاكم , حكيم”

Sesli harf görevini yerine getiren harflerin nerede sesli nerede sessiz olduğunu tespit etmek mümkün değildir: وقوقه - قوقه (koke) - صوت (savt) - صو (su) (vakvaka), غيرت (gayret) - غيرتلاق (gırtlak).

Sesli harflerin bile kullanıldığı yere göre muhtelif şekilleri vardır. Her zaman kelimeyi aynı sesle okutmaz. Müteakip örneklerde و seslisinin kullanılması gibi: قوق (çok), بويوك (büyük), اولو (ulu, ölü), اوجوز (ucuz), گولونج (gülünç), گورگو (görgü), قوش (kuş, koş), قوشدم (koştum).

Türkçede Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde -uzatılan, çekilen harfler dışında (hokka, kinâye, hikâye) - sesli harf kullanılmaz. Türkçe kökenli olan veya Türkçe dışındaki dillerden alınan kelimelerin bir kısmında ya da tamamında sesli

harf kullanılır. Bu nedenle imla kuralları bütün kelimeleri kapsayan bir yönteme sahip değildir.

Avrupa dillerinde her harfin kendine has şekli vardır. Her harf kendine has şekli koruyarak kelimeye dâhil olur. Bu dillerde kelimeler arasında yapı farklılığı yoktur.

Nüzhet Sabit, Türkçe'nin yapısını Arapça'nın yapısıyla da kıyâslar: Arapça'da sesi olmayan harf yoktur, harflerin çeşitli şekillerini gösteren uzatma ve hareketler vardır.

Ona göre; Türkçe'nin yapısı Arapça da dâhil olmak üzere hiçbir dilin yapısına benzemez. Türkçe'nin mekanizması bir mantığa dayanmaz. Bu yüzden Türkçe'nin okuma-yazma mekanizmasını öğrenmek zordur. Bu zorluk karşısında yapılması gereken; mekanizmada değişiklik yaparak güçlüğü en hafif duruma getirmek, azaltmaktır.

Nüzhet Sabit, mekanizmayı mantıklı ve faydalı bir hale getirmek için yapılması gerekenleri şöyle sıralar:

1. Türkçede yalnız mahreci bulunan sesler kadar harf kabul etmek.
2. Bu sesleri nispeten bütün incelikleriyle eda edecek kadar sesli harf kabul etmek.
3. Harfleri birbirinden ayrı yazmak.
4. Bugüne kadarki tecrübelerden hareketle, bugünkü medeni yazıların bütün özelliklerini toplayan özel bir şekil icat edilemeyeceğine göre gittikçe uluslararası bir şekil alan ve eski Türk yazılarına benzeyen Lâtin harflerini kabul etmek.

Nüzhet Sabit, Türkçe öğretiminin ne Türkiye'de ne de Türkçe konuşulan diğer ülkelerde ciddi ve bilimsel bir konu olarak ele alınmadığından şikâyet eder. Meşrutiyetten önce İsmail Gaspıralı'nın Kırım'da usûl-i savtiyi, Türkiye'de de Satı Bey'in bu usûlü Darülmuaallimîn'de ve bütün resmi okullarda uyguladığını, fakat usûl-i savtinin dildeki aksaklıklara çare olacağı düşünülerek bu usûlün sonuçlarını incelemenin bile gereksiz görüldüğünü söyler. Bu usûl, dilde var olan karışıklığa ve yontemsizliğe son vermiş, ancak dildeki alfabe sorununu hâlledelememiştir. Çünkü başka bünyedeki lisanlardan ortaya çıkmıştır.

Bir çocuk önce Türkçenin kıraatını sonra Arapçanın kıraatını yani Kur'an-ı Kerîm'i okumayı öğrenmektedir. Usûl-ü savtinin sonuç verebilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekir.

1. Harflerin çeşitli şekillerini okutabilecek sâitlerin (seslilerin) olması gerekir.
2. Kelimeler mutlaka sâitlerle (seslilerle) yazılmalıdır.

Bu sebeple usûl-i savti ile yazılan kitaplarda, ilk derslerde mümkün olduğu kadar munfasıl (birbirinden ayrılmış) harflerle ve sonraki derslerde sâitlerle yazılan kelimeler tercih edilmektedir: “دیره(dere), داری(darı), دادی(dadı), آری(âri), آرادى(aradı), دیرهده(derede), دده(dede), آز(az), آت(at), اوت(ot), آى(ay), آل(al), اوزوم(üzüm), دودوك(düdük), ماصال(masal), طاووق(tavuk), باغ(bağ), ماشا(maşa)” gibi.

Nüzhet Sabit'e göre usûl-i savtinin tam olarak başarılı olabilmesi için Türkçenin sadece bu kelimelerden mürekkep olması ya da Arapça ve Farsça kelimelerin de sâitle yazılması gerekir.

Ona göre harflerin bütün şekillerini, bu harflerin birbirine nasıl bağlandıklarını, harflerin sesli harflerle nasıl heceler oluşturduğunu yani usûl-i savtinin mekanizmasını öğrenen bir öğrenci, öğretmenin yardımı olmadan okuyamaz. Çünkü çocuk bir elifba kitabında geçen: مشعله(meşale), الكترىق(elektrik), كتن(keten), هلال,الياف(hilâl), افتخار(iftihar), فوقالعاده(fevkalade), وطن(vatan), غيرت(gayret), همت(himmet) gibi birçok kelimeyi okumak zorundadır. Usûl-i savti ile okumayı öğrenen bir çocuk, ancak ikinci sınıfın sonunda çocuk günlük hayatta kullandığı kelimeleri okuyabilir ve üçüncü sınıfın sonunda az çok bir doğrulukla bu kelimeleri yazabilir. Sonuç olarak usûl-i savti Türkçe'nin bünyesinden doğmamıştır.

Elifba meselesinde, öğrenilecek şey okuma-yazmadır. Okuma- yazmayı harf ve heceye başvurmadan daha kolay ve çabuk öğretebilecek bir yöntem olursa, harf ve hece üzerinde ısrar edilmemelidir.

Elifba meselesinde öğretilen şeylerin çocuğun zihnindekilerle uyum sağlayabilmesi için, çocuğun harf ve hecelerin bütün şekillerini tanınması, kelimeleri önceden görmüş olması gerekir. Çocuklar harfler ve heceler hakkında fikir edinebilirler. Fakat bu fikirleri önceki bilgileriyle uyumlu hale getiremedikleri zaman okuma işi gerçekleşmez.

Çocuğa harflerin, hecelerın nasıl bir araya geldiği açıklansa bile çocuk bunlarla çok az ilgilenir. Çocuk daha çok sonuçla alâkadar olur. Sonucu görür görmez hafızasına kaydeder. Çocuk kelimesinin yazılışı şu şekildedir: ج, و harfleri birleşir “جو” olarak okunur, “و” harfi dört ses çıkartır, burada ço sesini verir. Fakat çocuk bu açıklamaları dinlerken sıkılır “جوجوق” kelimesi ortaya çıkınca ise bütün dikkatini ortaya çıkan kelimeye verir.

Çocuk anadilini hafızasına dayanarak çeşitli muhakemelerle öğrenir. Örneğın anne, çocuk için hayati ihtiyaçlarını karşılayan, yürüyen, ses çıkaran bir varlıktır. Baba, aynı şekilde belirli özellikleri olan bir varlıktır. Çocuk, annesini gösterdiği zaman bu anne değil baba deseniz olumsuz anlamda başını sallar. Bu bir muhakemedir. Fakat esasını hafıza teşkil eder. Anadilini bu şekilde öğrenen bir çocuk, okumayı da bu şekilde öğrenebilir.

Baba kelimesini muhakeme eden bir çocuk “با” harfinden sonra elif gelmiş ba olmuş iki “با” yazılmış “بابا” olmuş diye muhakeme edemez. Tam tersine ben bunu geçen gün baba diye okumuştum şeklinde düşünerek hafızasına başvurur. Kelimeyi baba diye okur.

Çocuk zihninde, hayâlinde yaşatabildiği şeyleri sever. Sevdiği şeyleri yaparken de yorulmaz. Çocuğın zihnini yoran muhakemelerdir. Çocuk muhakeme edemez. Etse bile bu büyük insanlar için bir muhakeme niteliği taşımaz. Çocuk, kendinden büyük bir adam muhakemesi beklenildiği zaman yorulur. Kısacası çocuk muhakemesinde önemli olan hafıza ve taklittir.

Çocuk muhakemesinde önemli bir hususiyet de kelimelerin mecaz anlamlarının değil gerçek anlamlarının kullanılmasıdır. Çünkü çocuk kendi zihninde, kelimelerin gerçek anlamlarına göre muhakeme yapmaktadır. Bu genellikle hafızaya, hayâle dayalı bir muhakemedir. Mesela “Sevincinden uçuyordu.” cümlesindeki uçuyordu kelimesinin çocuk zihninde oluşturduğu muhakeme kelimenin gerçek anlamına göre değildir. Bu hareketi taklit eden bir çocuk kollarını kanat gibi açarak koşar.

*

* *

Nüzhet Sabit’e göre mekanizma bir muhakemedir. Muhakemenin esasını bilgiler teşkil eder. Bilgilerin şekline göre muhakemenin şekli değişir. Elifba

meselesinde çocuğun mekanizma denilen muhakemeyi öğrenebilmesi için bazı temel bilgileri öğrenmiş olması gerekir. Elifbada bu temel bilgiler kelimelerin kendileridir. Sadece beş on kelimenin şeklini bilen bir çocuk mekanizma hakkında tam bir muhakemede bulunamaz. Ancak elifbanın bütün harflerini, hecelerini içeren 700-800 kelimenin şeklini bilen bir çocuk okumanın nasıl gerçekleştiğiyle ilgili belli kanaatlere sahip olur. Örneğin; mektep, minare, muallim kelimelerinin şeklini ve telâffuzunu bilen bir çocuğa bu şekillerin başındaki işaretlere “ميم” derler. Mim harfi başta, ortada, sonda ve ayrı olarak şu şekillerde yazılır. “ميم” harfi bir kelimenin başında üç ses çıkarabilir: “مو، می، مه” gibi. Bu tür açıklamalar çocuğun okumayla ilgili muhakemeler edinmesine yardımcı olur.

Nüzhet Sabit'e göre, okuma her dilde özellikle Türkçe'de alışkanlıkla ve işitmeyle alâkalıdır. Bir kelimeyi doğru, hızlı okuyabilmek için o kelimeyi birçok kez çeşitli şekilleriyle görmüş, işitmiş olmak gerekir. Hecelelemek okumak demek değildir. Heceleyerek okuyan çocuk cümleleri tam manasıyla anlayamaz. Hecelelemek ilk defa görülen bir kelimeyi okuyabilmek için kullanılır. Heceleme yoluyla öğrenci kelimeyi tanır. Bu nedenle hecelelemek okuyabilmek için bir vasıttır. Okumada önemli olan kelimelerin anlamlarını anlayabilmektir. Bir öğrenci anlamını bilmediği kelimelerden oluşan cümleleri doğru, hızlı ve kolay bir şekilde okuyamaz.

Türkçede her kelime aynı zamanda bir şekildir, resimdir. Yazı yazmak bir nevi resim yapmak demektir. Bunun için yalnız harflerin çeşitli şekillerini güzel yazmak yeterli değildir. Harflerle ilgili bilgi sahip olmak yazı yazabilmek için yeterli değildir. Bir kelimeyi doğru yazabilmek için o kelimeyi birçok kez yazmak gerekir. Türkçede güzel yazı yazabilmek için elifbada bulunan otuz kadar harf üzerinde alıştırmaya yazmak gerekir.

Elifba meselesinde öğretmenin önemi büyüktür. Bir usulün iyi veya kötü olmasına en iyi ve muktedir bir öğretmenin elde ettiği neticelere göre değil en kötü ve aciz bir öğretmenin elde ettiği neticelere bakılarak karar verilmelidir. Bundan dolayı elifba meselesinde uygulanacak yöntem, mutlaka köy öğretmenlerine göre seçilmelidir.

Nüzhet Sabit, bünyesi zor ve usûlü eksik olan bir dil karşısında öğretmenin öneminin artacağını, öğretmenin kendi zekâ ve bilgisini kullanarak okuma yazmada birçok kolaylıklar sağlayabileceğini ancak öğretmenliğin bir meslek olarak bile

algılanmadığı yerlerde bu tür muallimlerin az olduğunu düşünür. Bunun yanı sıra köylerde çalışan öğretmenlerin yaratıcı olmaktan çok güçlükler karşısında boyun eğdiklerini ve her zaman iyi bir rehber, iyi bir yöntem, iyi kitaplara muhtaç olduğunu söyler.

Ona göre, dil öğretiminde hangi derecede olunursa olunsun hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin kendilerine ait kitapları olmalıdır. Ayrıca öğretmenler sadece ders kitaplarından değil muallim mecmualarından, çocuk külliyatlarından, çocukların ruhunu okşayan, onları okumaya-yazmaya teşvik eden resimli hikâyelerden, gazetelerden ve mecmualardan da yararlanabilmelilerdir.

O devirde yazılan elifba kitaplarında çocuk ruhuna, uygulamalı eğitime önem verilmemiştir. Okutulacak ders kitaplarında kelimelerin seçimi, derslerin, alıştırmaların düzenlenme şekli, ilk derslerdeki harflerin, hecelerinin seçimi ve bunların birbiriyle ilişkisi bir yöntem olumlu veya olumsuz şekilde etki eder. Nüzhet Sabit, elifba kitaplarının yazımı konusunda bunların hepsinin dikkate alınarak yazılması gerektiği görüşündedir. Elifba meselesinin bu esaslara göre halledilebileceği düşüncesindedir.

3. Kullandığı Yöntem

Nüzhet Sabit, elde ettiği tecrübelerden yola çıkarak yazdığı eserlerle, Türkçe’de okuma-yazma meselesini hallettiği görüşündedir.

Onun bu görüşleri dönemin eğitimcileri tarafından kabul görmemiştir. Daha sonra ise aynı eğitimciler tarafından okumayı en kolay öğreten ve uygulanabilen bir yöntem olduğu anlaşılmış, diğer yöntemlere göre üstün bulunmuştur. Maarif Vekâleti tarafından resmen kabul edilmiştir. Nüzhet Sabit, en kötü yöntemin bile iyi bir öğretmen tarafından kullanılmasıyla iyi sonuçlar verebileceğini düşünmektedir. Kendisi kelime yöntemini kullanmıştır.

Fuat Baymur ve Cavit Binbaşıoğlu (Aktaran: Şahbaz, 2004:7)’na göre kelime yöntemini ilk kullanan kişi Nüzhet Sabit’tir. Nüzhet Sabit, kitabını bu yönteme göre yazdığı için adını “Kelime Usulüyle Elifba” koymuştur. Fakat Cavit Binbaşıoğlu’na göre bu eser cümle yöntemi özellikleri taşımaktadır. Namık Kemal Şahbaz da sözcük ve cümle yöntemlerinin farklı yöntemler olmasına rağmen Cumhuriyet’in ilanından önce okuma-yazma öğretimiyle ilgili olarak yazılan kitaplarda birbirini tamamlar şekilde kullanıldığı görüşündedir.

Nüzhet Sabit, bu yöntemin nasıl ortaya çıktığını şu şekilde anlatır:

“Bu kitapta takip ettiğim yolu ben birçok taharri (araştırma) ve tecrübelerden sonra ihtiyar ettim. Fakat aynı zamanda anladım ki, benim uzun uzadıya, belki senelerden beri aradığım bu yol, hakikatte, her muallimin farkına varmadan çocuklara takip ettirdiği ve hususiyle her çocuğun, farkına varmadan takip ettiği bir yol imiş.

Onun için ben bu yolun yapıcısı değil, bulucusuyum.

Ben bulduğum yolun eğer doğrudan doğruya takip edilir ve başka kabiliyetteki lisanların muhtelif yollar ile inhiraf ettirilmezse (dönülmezse) lisanımız için, en kısa yol olduğuna kani oldum. Bu kanaatim ferdi ve cem’i usulü dairesinde yapılan tecrübelerden sonra hâsıl olmuştur” (“Sanal” Şahbaz, 2004:7).

“Kelime Usulüyle Elifba” kitaplarının çeşitli baskıları yapılmıştır. Bu kitaplarda öğrenilecek her metin bir ders sayılmış, her metne bir numara verilmiştir. Nüzhet Sabit, bir makalesinde “Kelime Usulüyle Elifba” kitaplarının birincisinin yüz on dersten oluştuğunu, bu yüz on derste iki bin kadar kelimenin olduğunu, bu iki bin

kelimenin küçük hikâyeler vasıtasıyla sürekli tekrar edildiğini, kitabın bir formalık en son hikâyesinde bu iki bin kelimenin bir araya getirildiğini, çocukların bu kelimeleri tekrar tekrar okumaktan ve yazmaktan bıkmaz bir zevk duyduklarını ifade eder. Çocuk kitabın sonundaki bir formalık hikâyeyi tekrar okursa birkaç ay içinde üç dört senede oluşabilecek sağlıklı ve hızlı bir okuma kazanabilecektir.

Nüzhet Sabit, bu iki bin kelimenin tesadüfe bırakılsa belki kırk otuz hikâyede toplanamayacağını, Türk Yurdu Çocuk Külliyyatı'nda bile en çok bin beş yüz kelimenin olduğunu söyler. Kitaptaki bu hikâye rık'a ile yazılmıştır. Bu hikâyeyi kopya edecek bir çocuk güzel bir yazıyı taklit etmiş, aynı zamanda iki bin kelimenin yazılışını da öğrenmiş olacaktır. Yüz onuncu dersi bitiren bir çocuk Kur'an-ı Kerim'i okumayı bir iki hafta içinde öğrenebilir.

“Kelime Usulüyle Elifba” kitabının çeşitli baskılarının olduğundan bahsetmiştik. Bizim elimizdeki kitaplardan bir tanesi 1926'da basılmış ve Sadreddin Celal tarafından kitaba bir önsöz yazılmıştır. Kitap resimlidir, yüz iki sayfadan oluşur. Her metin ayrı bir ders olarak görülmüş ve numaralandırılmıştır. Kitaptaki son ders seksen üçüncü derstir. Elimizde bulunan diğer kitap ise hicri 1334'te basılmıştır. Kitabın başında Nüzhet Sabit'in, “Birkaç Söz” adlı yazısı bulunmaktadır. Kitap kırk birinci dersten başlayarak yüz yedinci derse kadar devam eder. Kitap yüz on iki sayfadan oluşmaktadır ve 1926 basımlı kitap gibi resimli değildir. Kitabın üzerinde “Birinci Kitap, İkinci Kısım” yazmaktadır. Buradan kitabın daha önce 40 dersten oluşan birinci kısmının olduğunu anlıyoruz. Kitabın sonunda “Tunguz'un Rüyası” adlı bir hikâye vardır.

Nüzhet Sabit'e göre çocuklar kendi zihinlerinde anlam verebildikleri, kendilerine mal edebildikleri, kendi ruhlarına karşılık gelen kelimeleri, hikâyeleri, masalları, kısacası kendilerine hitap eden şeyleri severler. Nüzhet Sabit, bu sebeple çocuk kelimelerinin neler olduğunu araştırmış ve bunların bir istatistiğini tutmuştur. Ayrıca kelimeleri şehir ve taşra çocuklarının şehir ve köy hayatlarında kullandıkları kelimeler olarak ayırmıştır. Buna neden olarak sekiz yaşında bir köylü çocuğunun bildiği kelimelerin yedi yüz, sekiz yüz civarında olduğu halde İstanbul'da ve az çok aydın bir çevrede yetişen aynı yaştaki bir çocuğun bildiği kelimelerin bin beş yüz civarında olduğunu gösterir. Bir köy çocuğuna şehir çocuğunun ve bir şehirliye

köylü çocuğunun kelimelerini öğretmek gerektiğini, mektebin bir görevinin de bu olduğunu söyler.

“Kelime Usulüyle Elifba” Türkçenin yapısına uygun olması, içindeki metinlerin okumayı öğrenecek çocukların ilgi ve alâkasını çekmesi sebebiyle dönemdeki en iyi yöntemlerden biri olmuştur. Çocuk için somut, canlı ve kolay olan kelimedir; soyut, cansız, zor, anlamsız olan ise hece ve harftir. Bu nedenle “Kelime Usulüyle Elifba” kitapları, okuma-yazmada kelimedenden başlayarak, somuttan soyuta, terkipten tahlile, kolaydan zora, parçadan bütüne ilkelerini içermektedir. Zaten tesmiye (isim verme), tehecci (heceleme), savti (ses) usûllerde de çocuk, Türkçeyi kendisine kelimeler okutulmaya başlandığı andan itibaren öğrenebilmektedir. Çocuk heceleri birbirine birleştirerek kelimeleri öğrenmez. Kelimeleri birçok defa görüp işiterek, tekrar ederek öğrenir. Bu yöntemle kelimeler verilmeye başlanmadan önce yapılan harf, hece ve hareke temrinleriyle meydana gelen zaman kaybı da yaşanmaz.

“Kelime Usûlüyle Elifba”da ilk gün doğrudan doğruya kelimelerin şekli yazdırılarak başlanır. Çocuk gördüğü bir kelimeyi her yerde aynı şekilde okur ve yazar. Kendisinden görmediği kelimeleri yazması ve okuması beklenilmez. Elifba öğretiminde amaç okumayı ve yazmayı temin etmektir. Bunun için çocuğa öncelikle çocuk lisanı, yani çocukları ilgilendiren kelimeler öğretilmelidir. Nüzhet Sabit’e göre bu yöntemle çocuk üç dört ay içinde kendi çocuk lisanını kolaylıkla okuyup yazabilir. Bu çocuk için zevkli bir süreçtir.

“Kelime Usûlüyle Elifba”da öğretmenin görevi oldukça basittir. Bu kitap, en az altı yaşını bitirmiş çocuklara hitap eder. “Kelime Usûlüyle Elifba” kitapları yazılırken çocukların ruhi dünyası, yetenekleri, muhakeme şekilleri dikkate alınmıştır. Çocuklar muhakemelerinde hafızalarına başvururlar. Örneğin baba ile kaya kelimelerini bilen bir çocuğa kaba kelimesi en basit çocuk muhakemesiyle, “ka”yı kaya kelimesinde “ka” diye, “ba”yı baba kelimesinde ba diye okumuştuk ikisini yan yana getirince “kaba” şeklinde okunur diye açıklanabilir. Bu açıklamaya bile gerek kalmadan çocukların kitaptaki temrinler sayesinde “kaba” kelimesini kolayca okuyabileceği ifade edilir.

Çocuğa muhakeme yaptırmak yerine çocuğun hafızası üzerinde durulmuştur. Çocuklar tahlil ve terkiib yapabilecek kadar kelime öğrendikten sonra çocuklara

mekanizma hakkında bilgi verilmiştir. “Kelime Usulüyle Elifba” kitaplarında, dersin nasıl işleneceği hakkında bilgi de verilmiştir. Her derste öncelikle yeni kelimeler tahtaya yazılır. Bu kelimeleri önce öğretmen okur, sonra bu kelimeleri öğretmen ve öğrenciler hep birlikte birkaç defa tekrar ederler. Öğretmen daha sonra bu kelimeleri her öğrenciye tek tek okutur. Okuma işi bittikten sonra öğretmen kelimelerin hangi hecelerden meydana geldiğini öğrencilere açık bir şekilde göstererek okur. Örneğin کورمک kelimesini مک - کور şeklinde ayrı ayrı telaffuz eder. Yeni kelimeler öğrenildikten sonra öğretmen kelimelerin yerlerini değiştirerek yeniden yazar. Öğrencilere yukarıdan aşağıya aşağıdan yukarıya karışık bir şekilde okutur. Öğretmen bütün kelimelerin öğrencilerin tamamı tarafından öğrenildiğine kanaat getirdikten sonra kelimelerle ilgili alıştırmalara geçer. Kitaptaki alıştırmalar gelişigüzel hazırlanmamış, her dersin kelimeleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bu alıştırmaların her dersin sonunda mutlaka yapılması gerekir. Alıştırmalar önce hep birlikte sınıfça yapılır, sonra tek tek öğrencilere yaptırılır. Kitaptaki alıştırmalar da öğretmenlere örnek olarak verilmiştir. Kitabın üçüncü baskısından sonra komisyonun arzusuyla, kelimelerin heceleri gösterildikten sonra öğretmenin bu heceleri kullanarak yeni kelimeler türetmesi kararı alınmıştır.

“Kelime Usûlüyle Elifba”da yazı, okumayla beraber yürütülecektir. Çocuklar öğrendikleri her kelimenin aynı zamanda yazılışını da öğreneceklerdir. Fakat yazmayı öğrenmenin okumadan daha geç gerçekleşeceği belirtilmiştir. Çocuklar her derste okunan hikâyeleri ve hikâyelerin altında yazan kelimeleri defterlerine birkaç defa yazacaklardır. Ayrıca çocuklar öğrendikleri kelimeleri birçok kez birden fazla cümle içinde yazacaklar. Öğretmen sınıfın tamamının aynı seviyede ilerlemesini sağlamalıdır. Her öğrenciyle ayrı ayrı ilgilenmelidir. Ezberleme yeteneği az olan öğrenciler zorlanmamalıdır. Kelimeler kitapta çeşitli şekillerde o kadar çok tekrar edilmiştir ki çocuk en sonunda bu kelimeleri öğrenecektir. Metinler ilerledikçe ve öğrenilen kelime sayısı arttıkça en başta öğrenilen kelimelerin unutulabileceği dikkate alınarak her sayfanın altına küçük rık’a harflerle unutulma ihtimali olan kelimeler ve heceler Nüzhet Sabit tarafından yazılmıştır. Öğretmen her derste bu kelimeleri ve heceleri öğrencilere okutarak birer cümle içinde kullandırmalıdır.

1926 basımlı “Kelime Usûlüyle Elifba” kitabının sayfaları resimlidir. Bu resimlerde çocukların hayatından bazı sahfalar anlatılmaktadır. “Kelime Usulüyle

Elifba” bu yönüyle çocuklar için cazip bir kitaptır. Öğretmen çocuklara resimler üzerinde gözlem yaptırarak, onların resimler üzerinde konuşmalarını sağlayacaktır.

4. Yöntem Hakkında Görüşler

“Kelime Usulüyle Elifba”ya yapılan eleştirilerin başında harflere ve hecelere önem vermemesi, dili klişelerle öğretmeye çalışması gelmektedir. Nüzhet Sabit, kitabın adını uzun uzun düşündükten sonra koyduğunu, lisanı ilânihaye klişelerle öğretmek iddiasında olmadığını, bu kitabın birinci dersten başlayarak çocuğu mekanizma ile alakadar ettiğini, dersler ilerledikçe çocukların farkında olmadan mekanizmanın gizliliklerini öğrendiklerini, bu gizlilikleri öğrenmenin onlara tahlil ve terkip etme kuvvetini kazandırdığını ifade eder.

“Kelime Usulüyle Elifba” taraftarları, ilk günlerde harf ve heceler üzerinde uzun uzun durulmasının hem vakit kaybına yol açacağını hem de çocukların zihinlerinin boş yere yorulacağını düşünmektedirler. Çocukların dilin mekanizmasını öğrenebilmeleri için belirli miktarda kelimeye sahip olmaları gerektiği görüşündedirler. Hece ve harfler üzerinde durarak çocuğu okumaktan soğutmak yerine çocuk yaşamıyla ilgili metinlere ve resimlere yer verilerek çocukların ilgisini çeken, çocuklarda okuma hevesi uyandıran bu kitabı kullanarak hedefe daha kolay ulaşılabilir. Zaten okumayı öğretmekteki en zor mesele, öğretmenin çocuğa okuma sevgisini kazandırabilmesidir. Bunu başarabilen bir öğretmen üzerine düşen görevin en zor kısmını halletmiş demektir.

Nüzhet Sabit (1916:3), “Kelime Usulüyle Elifba” yöntemine yapılan eleştiriler için şunları söyler: “Bir usulün iyiliği veya fenalığı ilmi münazaralar ve usulü tecrübeler neticesinde tahakkuk eder. Hususiyle tecrübî bir usule ancak tecrübe ile cevap verilebilir. Bu usul ile yedi sekiz yaşında iki çocuğa çocuk kelimeleri dâhilinde okumayı ve yazmayı öğrettim. Altıncı ay nihayetinde çocuk bin iki yüz kelimeye tamamıyla sahip olacaktır. Bu da çocuk edebiyatını okutabilmek için kâfi ve azami bir silahtır dedim ve ilave ettim. Herhangi bir okutan on beş günlük bir tecrübeden sonra buna kani olacak ve aynı müddet zarfında aynı neticeye vasil olacaktır. Böyle bir iddianın en kestirme, en ilmi cevabı on günlük bir tecrübenin zahmetine katlanmak idi. Muterizlerden hiçbiri bu zahmeti ihtiyar etmedi. Buna mukabil itiraz etmeden tecrübe edenler ve fikrimi sorup izahat isteyenler de oldu. İzahatimi dinleyenler ve hususiyle tecrübeye bulunanlar derhal fikrime iştirak ettiler.”

Bu yöntemi uygulayan dönemin Bursa Darülmuallimîni muallimlerinden Hilmi Bey'in, "Kelime Usulüyle Elifba" hakkındaki görüşleri hakkında şunları söyleyebiliriz: Derslere yedi öğrenciyle başladığını, yirmi gün kadar günde bir ders yaptıklarını, daha sonra ise kitabın sonuna değin günde iki ders yaparak devam ettiklerini ifade eder. Kitabın sonunda altı öğrencinin başarılı olduğunu bir tanesinin diğerlerinin gerisinde kaldığını söyler. Bunun nedenini ise bu çocuğun beş yaşında olması şeklinde izah eder. Dersin işlenişi hususunda, öğrencilerin ders esnasında hiç sıkılmadıklarını tam tersine neşeli bir şekilde ders işlediklerini, bu şekilde ne öğretmenin ne de öğrencilerin yorulmadığını anlatır. Tahtaya yazılan kelimeleri öğrenciler öğrendikten sonra içlerinden bazılarına kelimeleri düzgün bir şekilde telaffuz ettirdiğini, bu yolla öğrencilerin kelimeleri unutma ihtimallerinin çok azaldığını belirtir. Sonuç olarak öğrencilerin gördükleri kelimeleri nerde olursa olsun hiç tereddüt etmeden hemen okuyabildiklerinden bahseder.

Nüzhet Sabit'in tanıdığı kişilerden Nafiğ Atıf Bey, "Kelime Usûlüyle Elifba" hakkındaki görüşlerini dönemin Muallim mecmuasında kısaca şu şekilde özetlemiştir: "Çocuklar öğrendikleri kelimeleri her yerde tanıyor, kolaylıkla okuyor ve tanıdıkları kelimelerin yardımıyla başka kelimeleri de çıkarıyor ve hiç görmedikleri, istinas etmedikleri kelimelerden kat'i nazar çocuk kıraatlarını da okuyabiliyorlardı" (Sabit, 1916:4).

Yine bu usûlü tecrübe eden Darü'l-eytam muallimlerinden Aydoğan Sait'e göre: "Kelime Usulüyle Elifba"nın yöntemi öncelikle canlı, enterasan, kolay ve sonuç veren bir yöntemdir. Kitapta bulunan hikâyelerdeki kelimeler çocuk ruhuna uygun, çocuk ruhunu okşayıcı niteliktedir. Bu nedenle öğrenciler büyük bir istekle dersleri takip etmektedirler. Çocuk öğrendiği kelimeleri hem kullanabiliyor hem de gördüğü her yerde hemen okuyabiliyor. Kelimelerin şekillerini unutmayacak şekilde hafızasında tutabiliyor. Bunların dolayısı bu usûl en kısa, en tabî, en basittir. Nüzhet Sabit'in, Darü'l-eytam mualliminin bu görüşlerini destekleyen fikirleri de şunlardır: "Hususî tecrübelerime göre tekrar ediyorum ki; ma'lûl olmayan herhangi bir çocuk, ma'lûl olmayan herhangi bir muallimin elinde bu ikinci kısmı bitirdiği gün iptidai üçüncü sınıfın kitaplarına varıncaya kadar çocuk edebiyatını kolaylıkla okuyacak, yazacak ve lisanın mekanizmasına doymadan, yorulmadan nüfuz etmiş bulunacaktır" (Sabit, 1916:6).

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER

KELİME USÛLÜYLE ELİFBA

NÜZHET SABİT

Birinci Kitap İkinci Kısım
(Bu Usûlün Her Hakkı Mahfuzdur)

Hukuk Matbaası

İstanbul – 1334

Birkaç Söz

Birinci kısmı neşrettikten sonra “Kelime Usûlüyle Elifbayı” tenkit edenler oldu. Bu tenkitlere Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti’nin delaletiyle “elifba tedrisatı” hakkında yapılan münazaralarda izahatla mukabele ettim(*).

Bir usulün iyiliği veya fenalığı ilmi münazaralar ve usulî tecrübeler neticesinde tahakkuk eder. Hususiyle tecrübî bir usule ancak tecrübe ile cevap verilebilir.

Ben kitabın birinci kısmında:

Bu usul ile 7-8 yaşında iki çocuğa çocuk kelimeleri dâhilinde okumayı ve yazmayı öğrettim. Altıncı ay nihayetinde çocuk 1200 kelimeye tamamıyla sahip olacaktır. Bu da çocuk edebiyatını okutabilmek için kâfi ve azami bir silahtır dedim ve ilave ettim:

“Herhangi bir okutan on beş günlük bir tecrübeden sonra buna kani olacak ve aynı müddet zarfında aynı neticeye vasıl olacaktır.

Böyle bir iddianın en kestirme, en ilmi cevabı on günlük bir tecrübenin zahmetine katlanmak idi. Muterizlerden hiçbiri bu zahmeti ihtiyar etmedi. Buna mukabil itiraz etmeden tecrübe edenler ve fikrimi sorup izahat isteyenler de oldu. İzahatımı dinleyenler ve hususiyle tecrübeye bulunanlar derhal fikrime iştirak ettiler. Bu usulü ilk evvel tecrübe eden Bursa Darü’lmuallimîni muallimlerinden aziz kardeşim Hilmi Bey aynen şu satırları yazıyor:

İlk derse başladığımız zaman -ki siz de o vakit burada idiniz- günde bir ders yapıyrduk. Böylece yirmi gün kadar devam ettik. Dersler çoğaldıkça müzakere lüzumu arttı. Binaenaleyh yevmi dersin miktarını ikiye çıkardık ve kitabın nihayetine kadar yevmiye ikişer dersle devam ettik. Yedi küçük hanımla derse başladık kitabın nihayetinde altı hanım fevkalade denecek derecede muvaffak oldular. Yalnız bir tanesi geri kaldı. Sebebini araştırdım. Meğer kızcağız beş yaşında imiş. Derslerin

(* Münazaralar hülasası Millî Talim ve Terbiye Mecmuası’nda neşredilecektir. Usulün nazariyesi hakkında Muallim Mecmuası’nın son numaralarında izahatım vardır.

tarz-ı cereyanına gelince, bu kitabı takip eden bir muallim dersten çıkınca kendisinde hiçbir yorgunluk hissetmiyor, çocuklarda hiç sıkılmıyorlar, bilakis pek büyük bir neşe ile dersi takip ediyorlar.

Bildikleri bir kelime tahtaya yazıldığı vakit, muallim iser nazar-ı dikkati celp etsin ister etmesin bütün çocukların nazarı yalnız tahtaya dikiliyor. Birkaç saniye devam eden bir müddetten sonra kelimeyi söyleyiveriyorsunuz, bütün talebe bir fotoğraf camı gibi “fırap” diye alıyorlar. Muhtelif birkaç çocuğa aynı kelimeyi selis bir surette telaffuz ettirdikten sonra o kelimeyi unutmak ihtimali hemen hemen gayri mümkün oluyor. Kitabın başında bu usulde yüzde otuz unutmak ihtimali olduğunu yazıyorsunuz. Halbuki, muallim bey, benim tecrübem ancak yüzde on nihayet on beş gösteriyor. Kitabın en son hikâyesini okurken –ki hemen hemen bütün kelimâtı camiğ idi- ancak üç yerinde yanıldılar. Onlar da gördükleri kelimelerde değil, belki bildikleri hecelerle kendilerinin terkip etmeleri lazım gelen kelimelerde idi. Netice: Ne muallim yoruluyor ne talebe. Talebede sıkıntıdan eser görülmez, gördükleri bir kelimeyi nerde olursa olsun bilâ-tereddüd okuyorlar. Birinci kitabı bitiren bir çocuk aynı kelimelerle bir eser okusa ibtidaî ikinci sene nihayetindeki bir efendiden daha düzgün ve daha seri okuyor. Kelimeleri yanlış okumak ihtimali de kalkıyor.

Bu tecrübelerle nezaret eden muhterem kardeşim Nafiğ Atif Bey(*) de Muallim Mecmuası’nda fikrini şu yolda telhis etti: “Çocuklar öğrendikleri kelimeleri her yerde tanıyor, kolaylıkla okuyor ve tanıdıkları kelimelerin yardımıyla başka kelimeleri de çıkarıyor ve hiç görmedikleri, istinas etmedikleri kelimelerden kati nazar çocuk kıraatlarını da okuyabiliyorlardı.” dedi.

Bununla beraber tecrübe itmam edilmiş değildi. Çünkü kitabın ikinci kısmı tecrübe edilmemişti. Tecrübe tamam olmak için aynı çocuklar la-akal iki ay daha okuyacaklar ve (60) ders daha göreceklerdi. Bu neticeyi çocuklar yüz dersin yalnız kırkıyla iki ayda elde etmişlerdi.

Bu usulü tatbik ve tecrübe etmekte olan gayur muallimlerinden biri yine Bursa Darü’l-eytam muallimlerinden sevgili talebem Aydoğan Sait diğeri Bursa Kız

(*) Bursa Kız Darü’l-eytamı’nda usûlün tecrübesine muvafakat eden Nafiğ Atif Bey’le tatil müddetinin istirahat saatlerini tahsil-i ibtidaîye hizmet yolunda kullanan Hilmi Bey’e müteşekkir ve minnettarım.

Darü'l-eytamı birinci sınıf muallimesi Melahat Hanım'dır. Her iki muallimde neticelerden pek memnundur fakat tecrübeler henüz bitmemiştir.

Ben derslerde bulunamadım. Aydoğan en son aldığım mektupta 18. dersi bitirdiğini bildiriyor ve aynen şunları söylüyordu: Bugün bu usulün semere bahş ve pek sehil olduğuna tamamen kanaat getirdim ve canlı ve enteresan...

Bilhassa kelimelerin çocukların ruhuyla uygun, ruhunu okşayıcı olması çocukların öğrenmeye, sıkıntısız, hatta büyük bir arzu ile takip etmelerine sebep oluyor. Bu usulle çocuklara mütalaa etmek zevk ve itiyadını, hem çok okumak çok mütalaa etmek hissini pek tabî ve sehil bir surette verebiliyoruz.

Çocuk öğrendiği her kelimeyi hem kullanıyor, her yerde bilâ-tereddüd hemen okuyor ve hafızasındaki şekilleri de kağıda nakşediyor. Kelimenin şeklini hemen unutamayacak bir surette zihninde besliyor. Bu usul hakikat en kısa, en tabii, en basit ve kolay. Geçen gün tecrübe ettim, gördükleri, yazdıkları kelimeleri biraz yazdırdım –kargacık burgacık- yazılarıyla pekâlâ yazabilmişler. Yalnız dört çocuk gördükleri kelimelerden birkaç tanesinin şeklini unutmuş. Demek ki bu usul tamamı ve azami istifadeyi temin ediyor, her çocuğu da müstefid ediyor, sınıfta dersanelerde tatbikini pek güzel temin ediyor. Bir çocuğa takip ettirmekten ziyade sınıfa, sınıflara tatbik daha müsmirdir. Bu tecrübeler sınıflara ait... Tenkidatını tamamıyla ve katiyetle cerh ediyor: Hem umumidir. Her muallim her talebe bu usulle elifbayı pek kolaylıkla ve az zamanda öğrene ve öğretebilir.

Benim nazarımda tecrübenin genç bir muallime söylettiği bu sözler ulu nazariyelerden çok daha kıymettardır, çünkü canlıdır, hakikidir, maddidir.

Eğer bu sözler aynı ağızdan usûlün aleyhinde olarak çıksaydı yine aynı derecede kıymettar olurdu, çünkü hakikattir. Ve hakikatin daima yenici ve yaşayıcı bir kuvveti vardır.

Bu sözler nakıs tecrübeler neticesinde söyleniyor. Ben emin ve kaniim ki usûl tamamıyla tatbik ve tecrübe edildiği zaman neticede biraz da hayret edilecektir. Çünkü hususî tecrübelerime göre tekrar ediyorum ki; mağlul olmayan herhangi bir çocuk ma'lûl olmayan herhangi bir muallimin elinde bu ikinci kısmı bitirdiği gün ibtidaî üçüncü sınıfın kitaplarına varıncaya kadar çocuk edebiyatını kolaylıkla okuyacak, yazacak ve lisanın mekanizmasına doymadan, yorulmadan nüfuz etmiş bulunacaktır.

Şunu da söyleyeyim ki:

Bu kitabın ismi uzun uzadıya düşünüldükten sonra verilmiştir. “Kelime Usulüyle Elifba”, “Kelime Usulüyle Kıraat” değildir. Lisanı ilânihâye kılışerle öğretmek iddiasında değiliz. Birinci dersten başlayarak çocuğu mekanizma ile alaka ider. Ve derslerde ilerledikçe çocuk şoursuz bir surette yorulmadan mekanizmanın gizliliklerini öğrenir ve bu gizlilikleri anlamak, tahlil ve terkip etmek kuvvetini kazanır.

Kitabın kelimeleri, temrinleri gelişigüzel yazılmamıştır; her dersin kelimeleri, temrinleri düşünülerek tertip edilmiştir.

1. İstatistiklerle kelimeler tasnif edilmiş.
2. Kelimelerin bünyeleri, mekanizma itibarıyla münasebetleri mukayese edilmiş.
3. Kelimelerden çocukları alâkadar edebilecekler seçilmiş ve sıraya konulmuş.
4. Hikâyeler kelimeleri canlandıracak, bir surette kaleme alınmıştır. (*)

Şimdi bu kitabı isteyeceklere birkaç söz daha söylemek isterim:

1- Birinci kısmın dördüncü sahifesinin 3 numaralı notunda mühim bir mürettep sehvi vardır: İlk derslerde çocukları fazla zorlamak lazımdır, deniliyor. Hâlbuki “fazla zorlamamak” diye menfi olacaktır. Zorlamamak lazımdır.

2- Edilen tecrübeler nazaran sınıflarda talebelerin hepsini birden okutup yazdırmak daha kolay oluyormuş. Talebeyi ikiye ayırmak kaydî ihtiyaridir.

3- Yine birinci kısımda “kelimeyi tanımayan çocuğa kelimeyi tanıtmaya musırırın çalışmak katiyen lâzımdır” demiştim. Bu da sû-i tefehhümü mucib olmuş. Bu doğrudan doğruya “Kelime Usûlüyle” alâkadar değildir. Umumî usûl-i tedrise ait bir ihtardır. Birçok muallimler talebenin bir kısmını tembel olduğu için ihmal eder, tembellik muğlâk bir ruhî meseledir. Sebepleri kabil izaledir. Ve izale edilmiştir.

İsrar tembellerle haylazlar hakkındadır. Muallim bu gibiler karşısında aciz kalmamalıdır. Hafıza kuvveti zayıf olanları 3 numaralı notta söylediğimiz vecihle zorlamamak lazımdır. Çünkü kelimeler mütemadiyen tekrar edecektir. İlk derslerde kısmen geri kalanlar dersler ilerledikçe daha süratle yol almaya başlar ve mutlaka bir ders gelir ki arkadaşlarıyla birleşirler ve beraber yürürler.

(*) Çocuk psikolojisinin en mühim bir noktası çocuğa verilen mağlumatın zindeliğini muhafaza edebilmesidir.

İsrarın tarzı ise her muallimin tecrübesine ve tatbikî terbiyedeki vukuf ve istidadına göre tahalüf eder. Yalnız şunu esas olarak kabul etmelidir ki bir sınıfta çalışanlarla uğraşmak ve çalışmak isteyenleri ataletе düşürmek, bir çocukla uğraşmak diğerlerini müz'ic bir intizar içinde bırakmak merdud ve büyük bir hatadır.

4- Mekanizmanın ne suretle anlatılması lazım geleceğini bu kitabın sonunda yazdım; yazdıklarına bir numune dersi gibi bakmalı, o kadarla iktifa etmemeli ve bu tarzda ses, hece, harf, hareke temrinleri yaptırmalıdır. (*)

5- Yazı hakkında birinci kısmın notları dikkatle takip edilmelidir. Çocukların nokta hataları dikkatle tashih edilmelidir. Her nokta yerinde ve şekil hakikisinde olmalıdır: “1-8” harfler hakkında fikir verilmek istenildiği zaman harfler mutlaka isimleriyle söylenilmelidir: “elif, cim, nun, dal” gibi. Hikâyeler sık sık tekrar edilmeli ve çocuklara vazife halinde kopya ettirilmelidir.

6- Bu kitabın en büyük fazileti cazip oluşu ve çocuklarda okumak hevesi uyandırışıdır. Bu hevesten istifade edilmeli ve hiçbir vakit unutulmamalıdır ki: İyi konuşmanın, iyi yazmanın, iyi okumanın hatta iyi düşünmenin en iyi, en zevkli, en zahmetsiz vasıtası çok okumaktır, okumayı çok sevmektir.

Okuttuğu çocuklarda okumak sevgisi uyandıran her muallim vazife-i tâlimiyesinin en yorucu kısmını üzerinden atmış ve mesaisini emin bir muvaffakiyetle tetviç etmiştir.

19 Kanun-ı Sani 918 – Kuyubaşı

ن . ث

(*) Bu temrinler çocuğun Kur'an-ı Kerim okumasını da temin ediyor. Yine hususi tecrübelerime göre yirmi gün zarfında bir çocuk Kur'an'ın hemen her tarafından tabii ibtidalari yardımıyla okuyabiliyor. Vezzuha'ya kadar olan sureleri ise beş on gün zarfında öğreniyor.

1- Kitabın sonundaki “Tunguz'un Rüyası” çocuğun gördüğü bütün kelimeleri cami'dir... El yazısını temin etmek için de rık'a ile yazılmıştır. Bunun için hemen her fırsatta tekrar tekrar okutmalı. Yazdırmalı kopya ettirmeli. Ne kadar çok okutturulur, yazdırılırsa o kadar musib hareket edilmiş olur. Ellinci dersten sonra kopyaya başlattırılabilir.

2- Kitabın kati şekli bu değildir. Bu, bir tecrübe kitabıdır harp dolayısıyla maddi birçok noksanlar vardır. Harpten sonraki tab'ında fen-i terbiyenin çocuk kitapları hakkındaki nazariyelerini tatbiki ve şeklini, resimleri, suret-i tasnif ve tertibi ile de cazip olmasını temin edeceğim.

Türk çocuğu ayıp işlemez. Ayrı ayrı gelmeyiniz. Günaydın çocuklar! Günaydın efendim. Muallim efendi sınıfa girdi. Günaydın dedi.

Ben selam vereceğim zaman günaydın derim. Sen ne dersin? Ben de günaydın derim. Burası ne güzel, ne aydınlık. Aydın aydın nihayetine bir lık getiririm aydınlık olur. Güneş de çıkınca ortalık aydınlık olur. Nasihat, nasihat, nasihat daima kolaydır. Yok kardeşim iyi nasihat kolay değildir. Çok güçtür. İnsan daima etrafına bakmalı. Mesela yani bir yere girdiniz mi etrafa bakmalı. Ben etrafıma daima bakarım. Bu dükkân şu dükkân benim dükkânım dükkânım nım nım nım evet benim dükkânım.

Ben itiraz etmedim. Sen itiraz etmedin. O itiraz etti. Ben hiç itiraz etmem, dinlerim, tanırım. Kimi tanırsın kimi tanır. Şeftali güzel bir yemiştir. Ben şeftaliyi çok severim. Serçe küçük, munis bir kuştur. Serçe ser ser ser çeç e çe serçe.

İtiraz itiraz i i i itiraz tiraz tiraz itiraz. Aydın aydın aydınlık dınlık dınlık kadınlık kadınlık aydınlık ay ay ay ay nasıl yazılıyor şimdi öğrendim. Öğrenmeliyim, öğrenirim, öğrenir öğrenirken gördüm.

Ders -43-

Kızıl İbikle Turgut

Turgut arkadaşlarını kümese götürdü. Arkadaşlar! Dedi. Her şeyden evvel size Kızıl İbik'i takdim ederim. Sakın horozdur bizden küçüktür, diye hürmetsizlik etmeyin. Kümes halkının reisidir. Geçen sene eylülünde baba hindinin vefatı üzerine reis tayin edilmiştir.

Kızıl İbik Turgut'un kendinden bahsettiğini anladı. Efendisine teşekkür ettiğini anlatmak için yüksekçe bir yere çıktı, kanatlarını birbirine çarptı ve üürüüü diye uzun bir selam verdi. Turgut:

- Görüyor musunuz, dedi. Kızıl İbik bizi selamlıyor. Muhterem reisi biz de selamlayalım! Dört arkadaş askerler gibi dizildiler. Elerini başlarına götürdüler. Birden üürüüü diye bağrdılar. Güya horozca selam vermek istemişlerdi. Fakat horozca güç öğrenilir bir lisan olacak ki, çocukların selamı kümes halkını ürküttü. Nevitçi çil horoz, tehlike var düşman var, diye bağrdı. Tavuklar uçtu, kazlar bağrıştı. Ördekler paytak paytak koştu. Cıvcivler, çaylak görmüş gibi annelerinin kanatlarının altına gizlendiler.

Kızıl İbik hiddet etti. Başını sallayarak, kanatlarını oynatarak: guguk, guguk, guk, guk guguk, diye bir şeyler söylemeye başladı. Turgutla arkadaşları horozca bilmiyorlardı. Kızıl İbiğin ne söylediğini anlamadılar. Fakat horozcadan anlayanlar diyorlar ki Kızıl İbik çocuklara:

- Efendiler, bilmediğiniz şeye niçin karışyorsunuz, ayıp değil mi? Siz Türksünüz diliniz de Türkçedir. Bakınız biz horozluğumuzu unutuyor muyuz? Selam vereceğimiz zaman: üürüüü diyoruz. Siz de Türklüğünüzü unutmayın ve selam verirken günaydın deyin.

Çocuklar ben sizin yerinizde olsam horozun nasihatini tutarım ve arkadaşlarıma selam verirken: Günaydın arkadaşlar! Derim.

Ders -44-

Benzemez mi? Benzesin. Rengine. Göre. Değişmez mi? İncir. Öter. Değişsin. Armut. Zaman. Derhal. Cevabını. Sokakta. Sıçrayıp. Geliversin. Teceddüd. Mübahase.

İnsan insana benzemez. Çocuk çocuğa benzemez. Türklerin rengi beyazdır. Siyah renkli insanlar da vardır. Amerika'da bakır renginde de adamlar vardır. Değişir. Değişmez. Değişmem değiştim. Değişmedim. Ben bugün üç tane incir yedim. İzmir inciri. Ne güzel incir. Kuşlar öter. Kuşlar uçar. Her kuş güzel ötmez ötmez mez mez ötmez. Karga yalnız gak gak der.

Armut yer misin? Armut yemem. İncir isterim. Ben şeftali isterim. Kaya ne istiyor? Necdet Necdet! Kardeşim sen ne istiyorsun? Ben armut yalnız armut isterim. Çünkü armudu çok hem pek çok severim. Neden bahis ediyordu? Bahsetmek, bir şey üzerine konuşmak. Kanaryanın sesi güzeldir. Ne üzerine konuşuyordunuz, ne üzerine mübahase ediyordunuz? Kuşlar üzerine mübahase ediyorduk. Yeni mübahasede kim kazandı? Daha kimse kazanmadı.

Sokak sokağa, sokaktan- sokaktaki adamlar konuşmaya başladılar. Sordunuz mu niçin? Evet, sordum fakat kimse cevap vermedi. Hiç olur mu sorulan şeye cevap vermeli. Ne cevap verdi? Sıçramak sıçrıyorum, sıçrayacağım çağım çağım okuyacağım yazacağım göreceğim çeğim çeğim. Derhal cevabı verdi derhal hal hal derhaldir. Zaman zaman man man zaman zaman.

Cevap vap vap cevap armut mut mut mu mu muz muz domuz do do domuz derhal hal halim halin hali benim halim yok. Senin halin var lin lin halin onun hali. Göre gö göre re dere deredeki su bulandı. Bana göre hepsi bir.

Ders -45-

Yemişler Konuşsa

Oğuz arkadaşlarına dedi ki:

- Arkadaşlar! Benim aklıma bir şey geldi. Keşke yemişler de bizim gibi konuşsa mesela bir yemişçi dükkânına girdiğim zaman etrafıma hiç bakmasam bile dükkânda hangi yemişler var anlardım. Arkadaşın biri itiraz etti:

- Etrafa bakmadan nasıl anlayacaksın?

- Evet, nasıl mı anlayacağım? Dükkâna girdiğim zaman: Selam veririm.

Günaydın yemişler derim.

Elbette selamımı alırlar. Seslerinden tanırım.

Armutun sesi şeftalinin sesine benzemez mi?

- Niçin benzesin! Görmüyor musun kanaryanın sesi serçeninkine benziyor mu? Kuşların renklerine göre sesleri de değişiyor. Yemişlerin sesleri de renklerine göre değişirdi. Arkadaşlardan biri sevinç içinde bağırdı.

- Oh ne âlâ. Sarı bir armut kanarya gibi öterdi.

- İncir de incir kuşu gibi.

- Öyle ise ceviz de karga gibi sert sert bağırdı. Gak gak!

Diğer bir arkadaş hepsine itiraz etti.

- Ben kuş dilinden anlamam ki. Benim istediğim yemişler de insan gibi konuşsun, yalnız sesleri de kişisin. Mesela ben...

- Armut! Dediğim zaman armut, derhal terbiyeli bir çocuk gibi.

- Buradayım efendim. Cevabını versin.

- Ben daha iyisini buldum. Armut diye çağırdığım zaman! Yanıma gelsin.

Mesela yemişçi dükkânının önünden geçerken yavaşça armut buraya gel demeliyim. Armut da sıçrayıp bir kuş gibi elime konuvermeli.

- Ya hepsi birden uçarlarsa!... Bir arkadaş bağırdı..

- O vakit kimse yemişçi dükkânı açamazdı.

Arkadaşlar açardı açamazdı diye mübahase ederlerken düdük çaldı. Mübahase yarıda kaldı. Bilmem siz ne dersiniz çocuklar! Yemişler de bizim gibi konuşsunlar mı, konuşmasınlar mı?

Ders -46-

Nedamet, pişman. Geçindirmek. Kuvvetine güvenirdi. Çıkışıyordu. Çekilin. İttifak. İttihat. Yelkenli gelmiş. Toplanmak. Yetmiyor. Tahkir. Eğleniyorlardı. Köşe. Ahlaksız tarziye. Geçinecek.

Nedamet nedamet ettim. Neda neda nedamet met met nedamet ettim. Ettin. Etti, ettik, ettiniz, ettiler nedamet etmek pişman olmak demektir. Fenalık eden pişman olur. Yani fenalık eden nedamet eder. Keşke yapmayaydım der. Vazifesini yapmayan pişman olur. Nedamet eder. İnsan kuvvetine güvenmemeli ben kuvvetime güvenirim nirsek nir nir güvenir güvenirdi güveniyordu. Güve bir hayvanın ismidir. Güve küçücük bir böcektir. Çıkışmak çıktım. Çıkışıyorum. Çıkışıyordu. Çıkışacak çıkışa çıkışa çıkışacağım. Çekilin araba geliyor. Çekil çekil çekilin lin lin çekilin. İttifak ettim, ittifak ettin. İttihat ettik birleşik demektir. Bir oluk yelkenli bir gemi gördüm. Geminin yelkenleri yelken yelken yel yel yel yelken ken ken yelken. Kocaman bir yelken.

Yetmiyor. Yetmez yeter mi hayır yetmez biraz daha okuyunuz. İnsan hiç kimseyi tahkir etmemeli. Tahkir tahkir tahkir taht tah tah tahkir kir kir tahkir etmemeli. Köşe köşe de oturuyordum. Ahlaksız bir hayvan ahlaksız bir kuş ahlak ahlak ahlakı ahlakım ahlakın ahlaktan tarziye tarziye vermeli vazifesini yapmayan bir çocuk tarziye vermeye. Efendim bir daha vazifemi yaparım demek mecburdur.

Vazife vazi vazi vazife f efe fe vazifemi severim. Fenalık fena fena lık lık lık hayır ha ha yır yır ayır çayır ayırır ayırdı kiminin nin nin kimi kiminin kimi kimi kiminin mi mi mi minin kiminin çok büyük idi.

Ders -47-

Paytak Ördeğin Nedameti

Paytak ördek ilk gün kümese girdiği zaman etrafındakilerin hepsini gücendirmişti. O, kuvvetine güveniyordu. Cıvcivlere bağıyordu:

- Şimdi kafanızı koparırım.

Tavuklara çıkışıyordu:

Önümden çekilin yoksa sizi paralarım.

- Horozum diye kurum etme, sesini de berbat ederim ha! Diye homurdanıyordu. Fakat bir iki gün sonra kümes halkı ittifak etti: Cıvcivler uzaktan uzağa toplanıyorlar, kanat kanada tutuşuyorlar:

- Vıcık vıcık! Cık vıcık! Vıcık vıcık! Cık vıcık!

Koşamazsın paytak ördek! Parmakların yelkenli!

Koşamazsın paytak ördek! Parmakların yelkenli!

Diye eğleniyorlar.

Tavuklar uzaktan gülüyor, cıvcivlere:

- Keleş ördeği bırakın, ayıp değil mi? Diyorlar. Sonra horozun etrafına toplanarak:

- Yalnız kaldın keleşçik. Gücün bize yetmiyor.

Yalnız kaldın keleşçik. Gücün bize yetmiyor.

Diye hora tepiyorlardı.

Paytak ördek artık kümeste tamamıyla yalnız kalmıştı.

Herkes ondan korkuyor, kaçıyor, fakat hiç kimse onu saymıyordu. Uzaktan uzağa herkes onunla eğleniyordu. Paytak ördek ettiklerine nadim olmuştu. Birgün kümesin bir köşesine büzüldü. Sessiz sessiz ağladı. Ördek kümeste kimse kalmamış zannediyordu. Halbuki sarı cıvciv onu görüyordu. Cıvciv ördeğin yanına sokuldu:

- Ördekçik niye ağlıyorsun! Dedi.

Ördek hazin hazin:

- Vak... Vak... Vakvak... Vakvak... Vak... Nasıl ağlamayayım kimse beni sevmiyor, herkes benimle eğleniyor! Dedi.

Cıvciv ile ördek bilmem ne konuştular. Ertesi gün sabahleyin paytak ördek herkesin önünde tarziye verdi:

- Ettiklerime nedamet ediyorum. Artık kümes arkadaşlarımla iyi geçineceğim! Dedi.

Çocuklar o günden sonra paytak ördekle civcivlerin arası o kadar iyileşmiş ki ondan yüzmek bile öğrenmeye başlamışlar. Acaba inanalım mı?

Ders -48-

Vişne, kiraz. Ayva. Elma. Kayısı. Üzüm. Fıstık. Fındık. Limon, turunç. Portakal. Kestane. Kavun. Erik. Çilek. Çitlenbik.

Oğuz kuru yemişleri saydı: fıstık fıstık fındık fındık ceviz ceviz ben bu kadar biliyorum. Necdet ben yemişlerin içinden en ziyade kavunu severim. Kavunu kim sevmez. Hele İzmir kavunu olursa bayılırım.

Kaya sen hangi yemişi seversin? Efendim ben hepsini severim. Fakat en ziyade hangisini seversin? Portakalı severim efendim, ben de çilek isterim. Sen ne istersin? Ben mi, benim yemişim var, ne yemişin var. Biraz kuru incirle kuru üzümüm var. İsterseniz biraz da kestane alınız. Peki efendim. Teşekkür ederim.

Kestane kestane kabuğu. At kestanesi, Bursa kestanesi, İzmir üzümü, Manisa kavunu kestane ağacı, portakal ağacı, fıstık en ziyade Halep'te yetişir. Limon, turunç İstanbul'da yetişmez, erik ağacı, çitlenbik çitlenbik, çit çit çitlenbik lenbik çitlenbik bik bik bik çit çit çit çitlenbik çitlen çitlen çitlenbik. Üzüm bağı. Üzüm bağları. Üzüm yer misiniz? Üzümü veriniz, karpuzu kesiniz, kiraz kira kira, kiralamak, ben bir kitap kiraladım kiraladın kiraladı elma elma elma elma e l e l e l elmayı alınız, fıstık fıstığı fıstığa fıstıktan fındığı fındığa fındık fıstık tık tık tık fı fı fı fıstık fındık dık dık dık fin fin fin fındık erik eriğe eriği erikten erikte veriniz.

Portakal porta porta por por por po po po por vapur vapur vapura bindim. Kal çakal çatal çakal kal kaldım. Vapurda kaldım. Ayva ayva va va ayva ay ay çilek ç içi çilek lek lek çilek bilek bi bi bilek lek dilek di di dilek.

Ders -49-

Kuzu koyun deve manda boğa kısrak buzağı yılan akrep çıyan çimen çimenlik mavi yeşil siyah mor ırmak keçi ağıl ahır zehir inek.

Kuzu çimenlikte otluyordu. Çoban sürüsünü otlatıyordu. Kuzuları çok severim. Koyun koyun koyunları gördün mü? Mektebin önünden bir sürü koyun geçti, kuzu

geçti. Hangi sürü, ne sürüsü? Arkadaşımı yılan soktu. Akrep akrep ak ak akrep akrebe, akrebi, akrepten korkarım fena ısırır. Akrep, çıyan zehirli hayvanlardır.

Güzel bir kısrak gördüm, kısrığı gördün mü? Hayır kısrığı değil atı gördüm. Mandaya bak, fil mandadan büyüktür. Kara manda, kara koyun, kara boğa, kısrığın karasına yağız derler. Yağız at kara renkli at demektir. Yağız kısrığın rengi siyahtır. Kara siyah siyahtır. Deve deve yavrusu. Deve ne tuhaf koşuyor. İnek yavrusuna buzağı derler. İneğin erkeğine öküz derler. Sarı inek, sarılı beyazlı bir inek gördüm.

Kısrığa bineyim. Hanisine istersen ona bin. Karpuzun kabuğu yeşildir. Kavunun kabuğu sarıdır fakat yeşil koyu yeşil kabuklu kavunlar da vardır. İzmir kavununun kabuğunun rengi koyu yeşildir.

Ku ku z uzu ze zi za kuzudan zudan zuda kuzudaki keçi keçiden keçiye keçiyi gördüm. Irmak mak mak çomak ırmak ır ırmak. Ahır hır hır hırsız hır hır hı hı hır ahır.

Ders -50-

Rüzgâr, hava, deniz. Şimendifer. Nehir, dalga, ada, ova, kayık, kanal, çay, şose, yol, sandal, kürek, çöl, orman, esmek. Hareket etmek. Güneş.

Rüzgar esti. Rüzgar esiyor rüzgar esecek. Rüzgar gibi esiyor. Hava hava hava bugün pek güzel. Hiç rüzgar yok. Deniz deniz niz niz niz deniz dalgalandı deniz dalgası denizin dalgaları büyüdü, bu yol İzmir'e gider. Bu yol İstanbul'a gidiyormuş. Hangi yoldan İstanbul'a gidiliyor. İstanbul İzmir şosesi şose şose şoseyi gördün mü, ne güzel bir yol.

Adanın dört tarafı denizdir. Dört tarafı sudur. Nehir. Büyük bir nehir kızıl ırmak büyük bir nehirdir. Bu nehir denize dökülür, kayık kayığa bindim. Kayıkçı kürek çekmeye başladı, ben kürek çekmek bilmem. Sen kürek çekmek bilir misin? Evet biraz bilirim. Sandal sandalı sandala sandaldan çıktım; ufak küçük nehirlere ırmaklara çay derler. Ben bugün çay içtim. Şimendifer hareket etti. Hareket edecek. Şimdi şimdi hareket edecek acele et yoksa burada kalırsın. Güneş doğdu. Güneş çıktı. Çöl çöle çölü çölden geliyorum çöle gidiyorum çöl güneşi insanı yakar. Orman orman ormandan çıktım. Keçiler ormanda otluyorlardı. İnek ormana girdi. Ormanda ağaç kesiyorlardı.

Kayık yık ayık kayıktan çıktım yıktın yıktı ayıkladım ayıkladın ayıkladı. Yıkla ayıkla ayıkladım. Yıktım yıktı şoseyi yıktı. Evi yıktı duvarı yıktı. Yıktı yıktı yıktı.

Ders -51-

Bahçıvan. Dik kuyruk. Lahana. Arkasına. Şüphelenmişti. Yer. Beş. Taş mutlaka. Lazım. Fırlatmaya. Tüfeğim. Allah'a şükür. Omzunun. İlişmeyeceğim rahat.

Bahçıvan kimdir o! Diye bağırdı. Bahçıvana yardım ettim. Bahçıvana selam verdim. Günaydın bahçıvan arkadaş! Kolay gelsin. Ne yapıyorsun. Bahçıvan elindeki kazmayı bıraktı, toprağı kazıyorum. Size sebze yetiştireceğim dedi. Bahçıvan ne güzel lahanalar yetiştirmişti. İmrendim.

Arkasına baktı, tavşan arkasına baktı. Arkamdan gel dedi. Arkasından gitmeye başladım. Yer yer yer yerden birkaç taş aldım. Bu taşlar bana lazım dedi. Lazım lazım dedim. Başka bir şey söylemedim. Nafile nafile tekrar etme nafileyi unuttun mu Pamuk kedi kardeşi Tekir'e nafile sen benim gibi yazamıyorsun dememiş miydi? Evet öyle demişti. Ne demişti? Ne demişti? Aklıma gelmiyor kitaba bakayım.

Tüfeğim nerede tüfek tüfek tüfeğim tüfeği feği tüfeği. Allah'a şükür Allah'a şükür tüfeği yanında değildi. Tüfeğim yanımda değil idi. Şükür şükür şükür şeker de okunur. Şeker aldım denir. Şeker yedim denir. Fakat ben şeker yemedim. Ben şeker yedim Allah'a şükrettim. Taş taşa baş başa. Omuz omuzdan. Omzuma dokundu. Omzumu tuttu. Bana ilişme ilişme dedim. İlişeceğim ilişeceğim ilişeceksin ilişecek. İlişmeyeceğim rahat rahat uyudu. Rahat rahat dedi. Rahat etti. Etim ettin.

Bahçıvan bağa bağa bahçıvan çıvan çıvan bahçıvan. Van van van kedisi nafile file file kafele kafele aldım. Al al aldım. Almadım almadın dın yetiştirmiş miş miş yetiştirmiş yetiştirdim yetiştirdi. Yetiş yetiş yetiş dedi.

Ders -52-

Lahana Hırsızı

Bahçıvan kimdir o! Diye bağırdı.

Dik kuyruk tavşan, büyük bir lahananın arkasına gizlendi. Fakat bahçıvan şüphelenmişti. Yerden dört beş taş aldı. Söylene söylene dik kuyruğa doğru ilerlemeye başladı.

- Bu hayırsız tavşanlardan bıktım. Bir elime geçerseniz yok mu? Kemiklerinizi Karabaş'a yedireceğim. Dik kuyruk korkusundan tüyleri ürperdi. Fakat biçare tavşan ne yapsın on çocuk anası idi. Çocukları açtı. Mutlaka yiyecek bir şey götürmek lazım idi. Dik kuyruk lahana yapraklarının arasına büsbütün gizlendi. Fakat nafile bahçıvan onu görmüştü. Elindeki taşları ona doğru fırlatmaya başladı.

- Ah tüfeğim neredesin diye bağırды.

Fakat Allah'a şükür bahçıvanın tüfeği yanında değil idi. Yoksa yavru tavşanlar annesiz kalacaklardı. Dik kuyruk kaldırabileceği kadar lahana yaprağını omzuna vurdu, alabildiğine koşmaya başladı. Taşlar, omzunun başından, başının üzerinden öte öte geçti fakat değmedi.

Yarım saat sonra yavru tavşanlar lahana yapraklarını güle oynaya yerlerken, dik kuyruk, Dik kuyruk yuvanın bir köşesinde kendi kendine düşünüyordu:

Lahana yaprakları tatlı ama bahçıvanın taşları olmasa!

Bahçıvan da kulübesinde cıgarasını içerken düşünüyordu:

Lahana ekmek tatlı ama tavşanlar olmasa!

Ders -53-

Postacılık. Şube. Resm-i küşad. İcra edildi hatta, Turan. Müdürü. Muhasebeci Tekin. Çetin. Telgraf. Memuru Nejat. Müvezziler. Alp. Gün. Telefon.

Postacılık posta postacılık cılık oynayalım. Ben müdür olacağım. Posta müdürü, mektep müdürü ben de muhasebeci olurum. Posta muhasebecisi. Muhasebe muhasebe muhasebeci. Mektep muhasebecisi.

Nejat müvezzi oldu. Çetin müdür olacak. Tekin muhasebeci olacağım dedi. Telgraf geldi. Bugün babama bir telgraf çektim. Bir telgraf aldım. Kardeşimden bir telgraf aldım.

Müvezzi bana İzmir'den bir mektup getirdi. Telgraf memuru. Posta memuru. Nejat, Çetin'i çağırdı. Çetin, Tekin'e müvezzi efendi mektubum nerede dedi. Müvezziler toplandılar. Alp ile Gün müvezzi oldular. Alp, Gün eski türk isimleridir.

Telefon telefon telefon. Telgraf telgraf telgraf mektup mektup mektup. Postanenin resm-i küşadı icra edildi. Resm-i küşadı icra edildi. İcra edilecek icra icra icra memurudur.

Hatta hatta hatta şubeye isim de verildi. Postane şubesine isim verildi. Turan şubesi ismi verildi. Hatta şubeye müdür de tayin edildi. Tayin edildim. Tayin edildin. Tayin edilecek. Kim müdür tayin edilecek?

Şube şube. Şuğ şuğ şuğbe be be be küşad küşad şad şad küşad Turan tu tu Turan ran ran müdür müdür muhasebeci muha muha muha sebe sebe sebeci ci ci muhasebeci Tekin kin kin ekin Çetin tin memur me me memur mur mur Nejat Nejat jat telefon fon fon telefon.

Ders -54-

Bayezid tuhaf senin Konya, Sivas, Adana, İzmir, vilayetlere. Paris, Roma, bazan Fransa İtalya memleket.

Bayezid Yıldırım. Bayezid Türk padişahlarından birinin ismidir. Benim ismim de Bayezit'tir. Tuhaf bir sinek. Sinek sineğe sineği gördüm sinek tuttum. Konya'ya gideceğim. Sivas'tan geliyorum, Adana'da idim. Adana Adana pamuk ovasın İzmit patates yatağı. Vilayet vilayetler vilayetlere vilayetleri.

Paris Fransa'nın payitahtıdır. Roma İtalya'nın payitahtıdır. Ne tuhaf söylüyorsun. Bazen tuhaf söylerim, bazen kırlara giderim. Bazen okur bazen yazarım Sivas'a gideceğim Sivas vilayeti Sivas ovası.

Ders -55-

Kadro damga, pullar yapıştırılmaya müthiş faaliyet alo köylü imla dikkat yanlış muntazam surette icap devam rütbe.

Kadro değişti. Şubenin kadrosunda beş memur vardı. Yol yol yollar yolları yeni yolları gördün mü, pulu yapıştırdın mı? Yapıştırdım ne müthiş felaket felaket müthiş müthiş bir felaket! Müthiş bir faaliyet faaliyet. Alo alo telefon başında alo derler. Alo diye birini çağırdılar. Alo neresi efendim. Turan mektebi. Kimi istiyorsunuz! Türk ittihadını Türklerin ittihat etmesini istiyorum. Rütbe büyük rütbeli bir memur büyük rütbede bir memur imlayı öğrendim imla öğreniyorum. Muntazam

bir şube muntazam bir mektep muntazam tutulmuş bir defter. İcap etti. Böyle icap etti. Ben devam ediyorum. Sen okumaya devam ediyor musun? Devam ediyor. Köylü köylü şehirli dikkat ettim köylüler açık Türkçe konuşurlar.

Ders -56-

Postacılık – Turan Şubesi

Oğuz bağırdı: Çocuklar, gelin postacılık oynayalım! Arkadaşlar ittifak ettiler. Derhal postane şubesinin resm-i küşadı icra edildi. Hatta şubeye isim bile verildi. “Turan Şubesi!” yaşasın Turan.

Kadro yapıldı: Müdür, oğuz. Muhasebeci, Tekin. Katip, Çetin. Telgraf memuru, Nejat. Müvezziler Alp ile Gün. Pek ala ya Bayezid ne olacak!

Hiç posta şubesi olur da telefon olmaz olur mu? Telefoncu da Bayezid olsun. Fakat ne tuhaf şube. Ne mektup veren var, telgraf çeken ne de telefonla konuşan. Arkadaşların hepsi memur oldu. Şube sinek avladı.

Bari müvezziler hem mektup getirsin hem mektup götürsün. Bazen de telefonla konuşsun. Fakat katip Çetin buna razı olmadı:

- Ben de telefonla konuşmak isterim, dedi.

Kadro değiştirildi. Sırayla bütün arkadaşlar müdür, muhasebeci, telgrafçı, katip, telefoncu, müvezzi olacak. Sıra ile bütün arkadaşlar mektup getirecek, telgraf verecek, telefonla konuşacak.

- Hah işte şimdi oldu.

Şubede müthiş bir faaliyet başladı: Herkes çalışıyor, telefonlar işliyor, telgraflar çekiliyor pullar yapıştırılıyor, damgalar vuruluyor. Alo! Neresi efendim? Konya! Hayır, ben Sivas’ı istiyorum. Neresi efendim? Adana, İzmir, İzmit, İstanbul. A hiç vilayetlere telefon olur mu!

- Olur ya! Hatta Paris’le Roma arasında bile telefon var. İnanmazsan muallim efendiye sor.

Mektup adresleri bazen okunamıyordu. Memleket, rütbe, insan isimlerinin imlaları yanlış yazılıyordu.

- Öyle ya! Efendim, köylü mektubu böyle olur. Ben köylüyüm.

- Yok. Türk’ün köylüsü bile doğru okur, doğru yazar.

Şube muntazam bir surette işlemeye başlamıştı. Fakat gelecek paydosa kadar tatil etmek icap etti: Çünkü, çünkü siz de bilirsiniz ki öğle paydosları nihayet iki saat devam eder.

Ders -57-

Silmek, tebessüm etmek, biçmek, sual etmek, hazmetmek, mahcup olmak, meyus olmak, gürültü etmek, vaat etmek, temin etmek.

Sildim siliyordum, kara tahtayı silgi ile sildi, muallim efendi tebessüm etti, gülümsedi çocuklar güldüler, sual ettiler, sual etim fakat cevap vermedi, bu nasıl sual dedi, mide yediğini hazmeder, bazen de hazmetmez, mahcup oldum, mahcup oldu, olmak olmak olmak meyus olmak me me me memur meyus olmak, me me te te te temin min min temin emin emin dedi, vaat etmek, vaat etti, vazifesini yapmayı vaat etti, vaat ediyorum sana güzel bir kitap alacağım.

Silmek, sil sil silgi gi gi tebessüm tebessüm süm süm tebessüm biçmek biç biç biçmek biçtim biçtin biçti biçiyorum biçeceğim biçmiş odun biçiyormuş, elbise biçmeyi öğreniyor, mahcup mahcup mah mah mahrum mahruk mahruk mahcup cup cup.

Ders -58-

Temrinler

Silgi silgi tilki si bi ti ni c içi fi k1 d1 i zi siyah sid sirke sirke sir sir esir e e e esir esr keser bid bid bira ra ra bira c1 cir ecir acır h1 h1 ahir fi f1 fir f1r k1 k1 kır kır bakır çakır takır kırmak k1s k1s kız kızmak kır kız di di diyordu demek dedim. İ i iki ile le le ile bi bi bile bilek bilgi çi çi çilek çir çir çirkin kin kin ekin e e e ekin. Şi g1 şir gır gırtlak tebeşir te te be be ne ne tebeşir.

Ders -59-

Abdullah, Sami, Suphi, Ahmet, Mehmet, Mustafa, Cevat, Cavit, Cahit, Fuat, Talat, Kadri, Nuri, Nuriye, Leman.

Abdullah geldi mi? Sami'yi gördün mü? Suphi nerede? Ahmet şimdi burada idi. Mehmet, Mustafa, Cevat üç arkadaş idiler. Hiç ayrılmazlardı. Bahçede hep beraber oynarlardı. Cavit Bey geldi mi? Cahit Efendi'yi gördün mü? Fuat Fuat'a sor dün onunla beraber idi.

Talat Konya'ya gitti. Kadri de beraber gitti mi? Ya Nuri ne oldu? Nuriy Nuri'nin kız kardeşidir, Leman da Sami'ni hemşiresidir.

Abdullah Abdullah'ı gördüm, Abdullah'a verdim Abdullah'tan aldım. Sami Sami'den Sami'ye Sami'yi Sami gitti. Sami'yi okuttum Sami'ye verdim Sami'den bugün bir mektup aldım. Cevat Cahit Cahit diye bağırdı. Cahit'te arkadaşına doğru koştu. Bütün çocuklar koşuştular.

Ders -60-

Faik, Faiz, Nimet, Fitnat, Hayri, Şevki, Şevket, Osman, Ömer, Ali, İsmet, Asım, Rüştü, Cevdet, Lütü, Nüzhet, Sabit, İbrahim, Fevzi, İsa, Musa.

Faik ik ik Faik Faiz iz iz Faiz. Haiz haiz caiz bu caiz değil, bu caiz olmaz, Nimet ni ni Nimet met demet Nimet bir demet çiçek getirdi. Şevket Şevket ket ket Şevki Şevki Osman Osman Osman'a Ömer'i çağır dedi. Ömer buradayım diye bağırdı. Ali Efendi Ali Ağa Ali Paşa Ali Bey bey Fevzi Fevzi zi zi Fevzi İsa Musa sa sa i i İsa hazret İsa hazret İsa.

Asım sım sım Asım Efendi Asım Bey, Cevdet Ahmet Cevdet Paşa Lütü Efendi. Nüzhet het het Nüzhet Sabit Sabit İbrahim İbrahim Fevzi benim arkadaşımın ismi Fevzi'dir.

Ders -61-

Bit, pire tahtakurusu, sivrisinek, tatarcık, sakırğa, hoca, vasiyet, tıpkı, çalışkan, akıllıları, filozof, ipek, yumuşak, gömlek.

Bit bit pire pire bir pire yakaladım. Sıçrayıp duruyordu. Onun için pire gibi derler. Çabuk iş gören, çabuk yürüyen, ateş gibi işini görenlere pire gibi derler tahtakurusu pek pis kokar. Bir çocuk için bitlenmek büyük bir ayıptır.

Sivrisinek vızlayarak uçtu. Sivrisinek insanın kanını emer. Akıllı insanlar kanlarını kimseye ezdirmezler. Hiç insan kanını bite, tahtakurusuna, pireye emdirir mi?

Yazık değil mi? Pireyi ayıklarım kurtulurum. Vücudumu temiz tutarım bit gelmez. Cibinlik kullanırım sivrisinek ile tatarcıktan kurtulurum. Bataklık yerlerde, sulak ovalarda, sık ağaçlı yemiş bahçelerinde çok sivrisinek bulunur. Yumuşak, temiz bir yatak, yumuşak ekmek, gömlek nerede benim gömleğim burada benim dört gömleğim var idi. Tıpkı bunun gibi. Tıpkı böyle, tıpkı senin dediğin gibi akıl akıllı akıllıları akıllıyım akıllısın akıllıdır. Bitlerin de akıllıları, yaramazları, haylazları, çalışkanları varmış.

İpek ipek ipek gibi yumuşak ipek gömlek, ipek elbise, ipeği getirdim. İpeği buldum. İpek bulamadım, ipeği nereye koydun? Filozof filozof acaba filozof ne demek çok bilen çok âlim olan insanlara filozof derlermiş.

Sakırğa kan emer: Köpeklerde, koyunlarda bulunur. İnsana da geçer. İnsan kanı da emer. Türk çocuğu kanını kimseye emdirmez. Türk çocuğu bitlenmez. Türk çocuğu pirelerden, tahtakurularından korunmayı bilir.

Ders -62-

Bit Hocanın Vasiyeti

Çocuklar bit deyip geçmeyiniz, içinde tıpkı çocuklar gibi yaramazları, çalışkanları, akıllıları vardır. Tıpkı insanlar gibi anneler, babalar, büyük babalar, hocalar, filozoflar vardır.

Bizim bit hoca büyük muallimlerden biridir. Daima beyaz, ipek gibi yumuşak bir gömlek giyer, başına da ufak bir siyah sarık sarar. Bolca kan içti mi yanakları, vücudu kıpkırmızı olur.

Fakat dünya böyledir, insanlar gibi bitler de ölürler. Bit hoca ölümünün yaklaştığını duyunca insan kanıyla geçinen, insan kanı emen bütün hayvanlara mühim büyük bir konferans vermek istedi.

Konferans salonu olmak üzere, pis çocuğun kafası intihap edildi. Polisler karışmasın diye konferans gece lambalar söndükten sonra başlayacaktı.

Konferansta otuz tahtakurusu, yirmi pire, altı sivrisinek, beş tatarcık, iki sakırğa bulundu. Bitler pek fazla idi. Bit hocanın bütün talebesi gelmişti, herhalde iki yüz kadar var idiler.

İhtiyar bit, konferans başlamadan evvel: Aman pek halsizim biraz daha kan emeyim dedi. Ve pis çocuğun kanından biraz daha emdi, sonra yüksekçe bir yere çıktı:

Kardeşler, dedi. Bilirsiniz ki biz pis, murdar kafalarda ürer, kanın kıymetini bilmeyenlerin vücudunda yaşarız. Sakın... bit hoca sözünü bitiremedi, son nefesini verdi. Fakat talebesinden biri, Bit hocanın fikirlerini tamamıyla biliyordu: Hocasının cümlesini tamamladı: Sakın pis çocuklara kanlarının kıymetini öğretmeyiniz. Sonra hepimiz açlıktan ölürüz.

Ders -63-

İnanmadım. Merak ettim. Nazik. Yaprak. Piyano. Süslenmek. Şarkı. Israrı. Konser. Gezide. Şermin'den. Nermin. Mürettiblik.

Yaşasın Türk Bayrağı!

Birgün ağabeyim beni kıra götürdü. Kırdan bana dedi ki: Şu kır otlarını, çalılarını görüyor musun? Bu kuru siyah otların, çalılarının arasında, güzel renkli birçok çiçekler vardır. Topla da güzel bir demet yapalım. Siyah kuru otların arasında ne güzel çiçekler açarmış. İnanmadım fakat merak ettim çalılarının, otlarının arasında çiçek toplamaya başladım. Ah ne güzel çiçekler buldum sarı, mor, yeşil, pembe, kırmızı, beyaz, nazik yapraklı, sevimli ne güzel çiçekler. Topladım topladım; kucak kucak topladım. Topladıklarımı ağabeyime getirdim. Ağabeyim çiçekleri renk renk ayırıyordu. Bir kucak daha getirmiştım. Artık bu kadar çiçek yetişir. Şimdi otur da demet yapalım, dedi. Sevinç içinde ağabeyimin yanına oturdum, ağabeyim dedi ki:

- Ben sarı diyeceğim sen sarı bir çiçek vereceksin, kırmızı diyeceğim kırmızı bir çiçek vereceksin anladın mı? Mor diyeceğim mor bir çiçek vereceksin.

Ağabeyimin ne demek istediğini anlamıştım. Peki peki dedim, çiçekleri sıra ile önüme dizdim:

- Sağdan birinci kırmızı olacak! Diye bağırdım. Ne yapayım kırmızıyı çok severim zaten bayrağımız da kırmızı değil mi?

-Ağabeyim ya soldan birinci, dedi.

-Beyaz, dedim. Çiçekler sıralandı. Ağabeyim kızını istemeye başladı:

-Kırmızı, beyaz, mor, pembe, yeşil.

-Yeşil, beyaz, kırmızı, pembe, yeşil, mor.

- Kırmızı kırmızı kırmızı, beyaz beyaz beyaz. Sarı, mor, yeşil, mor, yeşil.

Pembe, sarı sarı, pembe, pembe. Ağabeyim gittikçe o kadar hızlı davranmaya başladı ki kendimi piyano çalıyorum zannettim.

Ağabeyciğim, dedim: Görmüyor musun, piyano çalıyorum. Sen de Fikret'in Papatya'sını söylesene.

Bahar olsun da seyredin

Nasıl süsler bayırları

Zümrüt gibi çayırları

Yüze gülen o nazenin

Gelin yüzlü papatyalar

Altın gözlü papatyalar

Demet oldu. Eve döndük. Kapının önünde kız kardeşlerim bizi bekliyorlardı. Uzaktan bizi görür görmez bize doğru sevinç içinde koşular. Sevinçlerinden, sıçrayarak, bağırarak: Ne güzel çiçekler aman ne güzel çiçekler... Diye ellerini çırpmaya başladılar. Şimdi çiçek demetlerini kız kardeşlerim taşıyorlardı.

Çiçeklere annem de kardeşlerim kadar sevindi, demetlerden birini yemek masasına, birini piyanonun üstüne koydu, birini de yazı masasına koymak üzere ayırdı. Birkaç saat evvel, siyah kuru çalılar arasında gizlenen çiçeklerle evimizin her tarafı çiçeklerle süslendi. Çiçeklerle beraber evimize yalnız süs değil sevinçler de girdi.

Hele yemekte çiçekleri ağabeyimle nasıl topladığımızı, nasıl demet yaptığımızı, nasıl piyano çaldığımızı, nasıl şarkı uydurduğumuzu anlattığım zaman babam da kardeşlerim kadar güldü.

Kız kardeşlerimin ricası, biraz da ısrarı üzerine gece bir konser vermeye karar verildi. Biz karar verirken gürültümüzden uyanan kanarya da ötmeye başladı. Ayaklarımızın altında gezen Tekir miyavladı. Anlaşılan onlar da konserde bulunmak istiyorlardı. Konserin programı tanzim edildi. Evvela Leman piyano çalacak. Güzide şarkı söyleyecek. Sonra ben çiçek vereceğim, ağabeyim demet yapacaktı. Kırdı yaptığımız gibi.

Leman piyano çaldı, Güzide şarkı söyledi, fakat bilir misiniz neyi? Tevfik Fikret'in Şermin'inden Kedi parçasını. Güzide, Nermin Nermin Nermin kedim diye bağırırken Tekir de içeri girdi. Hepimizin birden aklına geldi, Tekir'in ismini değiştirelim dedik. Tekir'in isim babası ben oldum. Tekir'i iki elimle güzelce yakaladım. Kulaklarına bağurdım:

-Nermin Nermin Nermin!

Şarkı bitti. Leman ile Güzide alkışlandı. Şimdi sıra bize gelmişti. Demetleri çözdüm, çiçekleri masanın üzerine renk renk çizdim. Ağabeyim karşıma oturdu ve başladı.

Beyaz beyaz kırmızı.

Kırmızı kırmızı beyaz.

Beyaz kırmızı beyaz kırmızı.

Kırmızı beyaz kırmızı beyaz.

-A, ağabeyim dedim. Hiç başka renk istemiyorsun hep beyaz hep kırmızı...

Ağabeyim tebessüm etti.

- Sana Türk bayrağı işliyorum dedi.

Masanın üzerinde baktım; çiçeklerle Türk bayrağı işlenmişti. Çiçeklerin üzerine kapandım, öptüm, kokladım ve bağurdım.

- Yaşasın Türk bayrağı! Yaşasın Türkler!

Ders -64-

Cuma. Cumartesi. Pazar. Pazartesi. Salı. Çarşamba. Perşembe. Yaz, kış, bahar. Mart, nisan, mayıs, haziran, temmuz, ağustos, eylül, teşrin-i evvel, teşrin-i sani, kanun-ı evvel, kanun-ı sani, şubat.

Bugün cuma günüdür. Yarın cumartesi. Öbür gün pazar, daha öbür gün pazartesi. Cuma günü bize gelir misiniz? Gelemem başka bir yere gideceğiz. Nereye gideceksiniz? Ormanda çiçek toplayacağız, böcek toplayacağız, peki öylese ise perşembe günü öğleden sonra geliniz.

Mektep Perşembe günü öğleden sonra tatil ediliyor. Peki gelirim. Hayır gelemem. Gelemeyeceğim. Affedersiniz gelemeyeceğim cumartesi günü İstanbul'a

gececeğim. Bugün nedir? Bugün pazar. Pazartesi değil salı. Salı değil çarşamba. Çarşamba mı, perşembe mi bilmiyorum, nasıl bilmiyorsun insan bugün nedir bilmez mi?

Ben haftanın bütün günlerini bilirim. Pazartesi, salı, çarşamba. Yok cuma gününden başla. Cumartesi, Pazar, pazartesi, salı, çarşamba, perşembe. Aferin! Bir sene on iki ay vardır. Sene başı kanun-ı saniden başlar. Kanun-ı sani şubat, mart, nisan, mayıs, haziran, temmuz, ağustos, eylül teşrin-i evvel, teşrin-i sani, kanun-ı evvel, kanun-ı sani.

Pekâlâ kanun-ı evvel birinci kanun, kanun-ı sani ikinci kanun ayı demektir. Teşrinler de öyledir. Birinci teşrîn ikinci teşrîn. Haziran, temmuz, ağustos yaz aylarıdır. Eylül teşrin-i evvel, teşrin-i sani güz yani sonbahar aylarıdır. Mart, nisan, mayıs bahar aylarıdır. Kanun-ı evvel, kanun-ı sani şubat kış aylarıdır.

Yapraklar kış aylarında düşmeye başlar. Ben yazı kışa, baharı yaza tercih ederim yani baharı daha ziyade severim. Baharı kim sevmez. Çiçek, güneş, kuş ayları.

Ders -65-

Savurmak, harman, buğday, arpa, bel, çapa, tarla, mercimek, yulaf, nohut, bakla, darı, mısır, başak, çam, çınar, kavak, söğüt, meşe, gürgen, yangın, sürmek, orak.

Ekinleri orak ile biçerler, köylüler biçtikleri ekinleri harman yerine yığarlar, birikince harman başlar. Başakların samanı tanelerinden ayrılır. Tarlaları sabanla sürerler. Şehirlerde, bahçelerde saban yerine bel kullanılır, ben bel bellemeyi çok severim, ufacık bahçemi kendim bellerim, kendim eker.

Bu sene mercimek ile nohut ekeceğim, sen ne ekeceksin? İyi ki aklıma getirdin biraz da bakla ekeyim. Harman zamanı hiç köylerde bulundun mu? Hayır bulunamadım.

Bu ağacın ismi nedir? Çam ağacı, çam ağacı havayı güzelleştirir. Ben ormanları çok severim. Çam, çınar, meşe, gürgen ağaçları. Su kenarlarına kavak dikerler.

Ah, yazık orman yanıyor. Ormanda büyük yangın varmış. Biçare ağaçlar, biçare çamlar, çınarlar o koca meşeler alevler içinde yanıp gitmiş.

Biçare, çare, çare, biçare re re dere darı mısır mısır mısır sır sır çınar nar meşe meşe yangın yan yan yangın gın gın yangın orak. Rak rak tarak tarağım. Nerede tarağı kırılmış. Orağı gördün mü? Hayır görmedim. Yulaf yulaf laf ne tuhaf laflar. Nohut nohut hut hut hu hu huy huy huysuz huysuz bir hayvan huysuz bir inek. Huysuz bir öküz, huysuz bir manda.

Ders -66-

Enginar, bamyaya, patlıcan, patates, marul, zeytin, rakı, şarap, hamur, pırasa, ıspanak, kereviz, maydanoz, semiz otu keskin, Erdal, biber, tuz.

Bahçeye enginar ile marul ektim. Siz bahçenize ne ektiniz? Biz ıspanak ile kereviz ektik. Bamyaya ektiniz mi? Hayır, bu sene bamyaya ekmedik. Pırasa ile lahanayı hiç sevmem. Ya neyi seversiniz? Ben mi? Ben patates ile enginar bir de patlıcanı severim. Şarap içer misiniz; rakı içer misiniz? Müslümanlar rakı, şarap içmezler. Bira içer misiniz? Bira da içmem ağla su içerim. Bir gün bir okka keskin bir sirke aldım. Ne keskin sirke; hakikaten pek keskin yer az içiniz de bakınız.

Bir şişe bira şimdi yüz paraya çıktı. Şimdi marul mevsimi değil. Şimdi zeytin mevsimi. Zeytin yağı taze zeytin. Zeytinin okkasını kaçta aldınız? Dört kuruş. Sekiz kuruşa altı kuruşa aldım. Bir demet maydanozu on paraya satıyorlar. Kaç demet maydanoz lazım?

Keskin bir çakı, keskin bir koku, keskin bir ilaç kokusu. Keskin bir cam parçası. Hamur hamur hamur işlerini sever misiniz? Evet çok severim. Ekmek bugün hamur gibi idi. Hamur gibi ekmek hiç pişmemiş. Hakikaten hiç pişmemiş çamur gibi. Ekmek hamurdan yapılır. Annem hamur açıyor. Hamuru kim yoğurdu? Ben yoğurdum. Bugün ekmek ile zeytin yiyeceğiz.

Mevsim mevsimi mevsime mevsimden kış mevsimi. Hamur mur çamur. Sokaklar çamur içinde yürümek pek güç. Maydanoz noz fanus mus mus camus kamus. Maydanoz ister misin? Evet bir demet maydanozla iki bağ semiz otu veriniz. Biraz da ıspanak almak isterim. İster isteriz istemem istiyorum isteyecek cek cek bucak.

Ders -67-

Muallim efendi sınıftan içeri girdi. Hepimiz ayağa kalktık. Selam verdi, oturdu, hepimiz oturduk. Muallim efendi:

- Efendiler, dedi. Bugün eski derslerimizi tekrar edelim. Bakalım bu kitabın birinci kısmındaki kelimeler ne kadar?

Sonra Oğuz'a döndü. Oğuz, dedi. Birinci kısımdaki kelimelerin bir kısmını say!

Oğuz saymaya başladı:

- Bugün bir kuş gördüm. Ay ilk günü öğrendiğimiz cümle. Çocukların hepsi o günü düşünüyorlardı. Şimdi ders başlayalı iki buçuk ay olmuştu. Şimdi az çok her şeyi okuyabiliyorlardı.

Oğuz devam etti.

- Çocuk, Türk, artık, okut, yazdır, anne, kitap, kalem, kağıt, küçük, büyük, çakı, arkadaş, fakat, var, yarın, kuşlar uçar. Oğuz kuşlar uçar! Deyince sınıfın aklına Tevfik Fikret'in " Kuşlar" manzumesi geldi. Çocuklardan biri:

- Efendim, hepimiz birden "Kuşlarla"yı okuyalım mı? Diye sorduk. Muallim efendi: Peki okuyunuz dedi. Çocuklar hep birden "Kuşlarla" yı okudular.

Kuşlarla yarıştılar ve kuşları geçtiler.

Şimdi Oğuz oturmuş Kaya saymaya başlamıştı:

Saat, şimdi, uzun, ertesi, okumak, yazmak, mürekkep, hokka, sınıf, mektep...

Muzaffer, Nusret, kazma, kürek, Fransız, kısa, nutuk, bomba, bahçe...

Kaya bahçe kelimesini söylemişti ki düdük çaldı. Çocuklar da bahçeye çıktı.

Ders -68-

Müfettiş, muavin, mümeyyiz, imtihan, levha, kıraat, hesap, Kur'an, dersane, pencere, duvar, tavan, döşeme, hademe, hademeci, sürgü, mandal, kat, sandalye, iskemle.

Müdür bey geldi mi? Bilmiyorum efendim, görmedim. Fakat muavin bey odasındadır. İsterseniz size odasını göstereyim. Teşekkür ederim. Müdür, mümeyyizi karşıladı. Mümeyyiz bey buyrun buradayım dedi. Müfettiş bey sınıfa dershaneye girdi. Muallim efendi ayağa kalktı. Türkçe dersi efendim dedi.

İmtihan ne vakit başlayacak? Henüz dersler kesildi. Dersler kesildikten bir hafta sonra imtihanlar başlayacak. Sınıfta kaç levha var? Sınıfta tam yedi levha var. Bir silgi, bir kara tahta var. Kara tahtaya tebeşirle yazarız.

İmla vazifesi yazacağız. Tebeşir nerede? Biraz tebeşir verir misiniz? Hademe odadan içeriye girdi. Selam verdi. Efendim yeni bir hizmetçi kadın gelmiş. Peki, söyle de buraya gelsin.

Hizmetçi kız, hizmetçi kadın, hizmetçi. Kapının mandalı, kapının sürgüsü bozulmuş. Derhal yaptırınız. Birinci sınıf mektebin ikinci katındadır. Sınıfımızda otuz beş çocuk var. Bir sandalye isteyiniz. Burada bir sandalye var. İskemle nerede? İşte iskemle. Benim iskemlem yok.

Hesap yapıyorum. Kur'an okuyorum. Kur'an okuyacağım. Kur'anım nerede? Duvar duvar tavan odanın tavanı. Odanın döşemesi. Sınıfların döşemesi pek temizdi. Ben imtihandan korkmam. Ben korkarım. Neden korkayım? Türk çocuğu vazifesini yapar hiçbir şeyden korkmaz. Hizmetçi hizmet hizmet ettim. Hizmet ediyorum, hizmet etmeyi severim. Türk'üm Türklere hizmet etmem

Ders -69-

Kirpik, kaş, göğüs, kalp, ciğer, bağırsak, diş, dudak, çene, yanak, tırnak, deri, et, sinir, damar, beyin, dimağ, saç, burun, topuk, beden, çıban.

Siyah kaşlı, geniş göğüslü, sık kirpikli, kirpikleri ne kadar sık, gözleri ne kadar güzel, mavi gözlü, ela gözlü, gözüm ağrıyor, benim de dişim ağrıyor. Dişçiye gideceğim. Diş ağrısı pek fenadır. Dudak, dudak, çene, çene, çocuğun çenesini okşadı. Tırnak, tırnağım uzamış. İnsan tırnaklarını daima pek temiz tutmalıdır. Deri deri. Koyun derisi, deve derisi. Öküz eti, manda eti Araplar deve etini yerler. Benim damarlarımda Türk kanı vardır. Yalan bilmem. Yalancılık etmem. Yalan söylemem.

Beyin beyin dimağ demektir. Dimağ beyin demektir. Koyun beynini, ben koyun beynini çok severim. Saçlarım uzadı. Bugün saçımı kestireceğim. Saçlarımı daima kısa kestiririm. Kısa saç uzun saçtan iyidir. Temizlemesi kolaydır. Sinir sinir. Sinir nedir muallim efendiye soralım da öğrenelim.

Burun, burun, ağız, ayak, topuk, topuğum ağrıdı. Yüksekten atlamamalı. İnsanın topuğu ağrır, yanak yanağım yanağın yanağını okşadım.

Ağız ağız ağızlık sigara ağızlığı ağabeyimin sigara ağızlığını bulamıyorum. Ağız yağız bir at gördüm. Gız gız Kırgız Kırgızlar da Türk'tür. Ben de Türk'üm.

Ayak dayak, kayak kapak. Pak kabak kaypak akşaklık ayakta durdum. Kapak. Tencerenin kapağı. Nerede tabağı kim aldı? Bu kabağı hanginiz kopardı. Göz çapağı. Sabahları gözlerim çapaklanıyor. Şakaklarım ağrıyor. Başım ağrıyor. Saç kaç aç açtım saçtım kaçtım kaçıyor açıyor saçacak cak cak cek cek cen cen cen ki bir çocuk, yaramaz.

Ders -70-

Tatsız. Hayat. Hasta. Tenbellik. Zevk. Neşe. Serbest. Tabiatı. Tarif etmek. Yıldız. Halbuki. Dikkat etmek. Fazla. Kırlangıç. Leylek. Güvercin. Kumru.

Tat tat kat kat yat yat at sat çat tatlı tatsız acı katlı üç katlı yat yat yatıyorum. Yanıyorum. Yattım yatacak. Atıyorum. Atacağım. Katacağım. Biraz su kat odunları çat da alev alsın. Hayat. Çocuk hayatı. Yaz hayatı ban kır hayatını çok severim. Hasta. Hasta olmam. Hasta olmak istemem. Türk çocuğu hasta olmaz. Hastalık bir kabahattir, ben kabahat işlemem. Serbest ser ser ser best best serbest bir çocuk insan terbiyeli ve serbest olmalı. Serbest fakat nazik ve terbiyeli serbest olmalı.

Neşe, neşesizlik en fena bir hastalıktır. Neşesizlik geçici bir hastalıktır. Çocuklar daima neşeli olunuz, zevk içinde tatlı tatlı yaşayınız. Fakat unutmayınız ki neşeli yaşayabilmek için her şeyden evvel vazifeyi düşünmek lazımdır. Vazifesini yapmayan insan neşe içinde zevk içinde yaşayamaz.

Tabiat tabiat en büyük anamızdır. Tabiatı sevmeli. Tabiatın içinde yaşamalı. Tabiatla dost olmalı. Tabiatı iyice tanımalı. Benim tabiatım çok iyidir çünkü tabiatı çok severim.

Tabiatı tarif et, ben tarif edemem. Sen tarif et. Tabiatı ancak muallim tarif edebilir. Yıldız, kırlangıç, sema, güvercin, kumru bütün kuşlar, bütün çiçekler, bütün ağaçlar, sular, dereler, taşlar, topraklar. İşte tabiat. Yapraklar, böcekler, en ufak canlı hayvanlardan en ufak cansız şeylere varıncaya kadar her şey. İşte tabiat. Oğuz bağırdı. Öyle ise ben de tabiatım. Çünkü ben de canlıyım. Öyle ise yaşasın tabiat!

Ders -71-

Oğuz'un hayatı mektebe girinceye kadar pek tatsız geçmişti. Fakat yedi yaşını bitirip de mektebe girdiği gün iş değişti, muallim Oğuz'u çağırdı ve dedi ki:

- Oğuz sen Türk çocuğusun. Türk çocuğu zevk ve neşe içinde yaşamalıdır. Zevk ve neşe içinde yaşamak isteyen de vazifeyi yapmalı, tabiatı sevmeli. Hiç yedi yaşında mektep görmemiş bir çocuk zevk, neşe, vazife, tabiat nedir bilir mi?

Oğuz da öyle yaptı. Bilmediği şeye bilmiyorum dedi. Bilmediği şeyi öğrenmek istedi. Oğuz serbest bir çocuk idi. Muallime sordu:

- Zevk ve neşe içinde yaşamak ne demektir, efendim?

- Tekdir ve tahkir görmeden, azarlanmadan, hastalanmadan. Ağlamadan, gülerken, gülüşerek, oynayarak, sevinç içinde yaşamak! Oğuz'un sevincinden gözleri parladı. O da tam böyle yaşamak istiyordu. Keskin bir sesle:

- Vazifem nedir efendim, dedi.

- Vazifen ders vakti ders, oyun vakti oyun.

- Ya tabiat nedir, efendim.

- Tabiat mı? Kuşlar, çiçekler, ağaçlar, sular, dereceler, topraklar, taşlar, sema, yıldız, ay, güneş, rüzgâr, deniz, dalga... Ve arkadaşların.

Oğuz'un sevincinden gözleri büsbütün parladı. Oğuz böyle bir hayat için çıldırıyordu. Yine keskin bir sesle:

- Muallim efendi söz veriyorum vazifemi yapacağım. Tabiatı seveceğim.

Muallim gülümsedi ve:

- Türk çocuğu sözünde durur. Vazifeyi yapar ve tabiatı sever, dedi.

Ders -72-

Paslı, tahammül, etmez, üstlerini, defa, nasihat, iktifa, etmek, yakışmaz, meşhur, fes, kürkler, ısırırım, elbise, ceket, yeleklerimiz, pantolon, entari, gömlek.

Demir pas tuttu. Gaz tenekesi pas tutmaz. Paslı bir teneke parçası, yok ben buna tahammül etmem, kimse tahammül etmez, tahkire kim tahammül eder, tahkire kimse tahammül etmez. Ederim edersin eder ederiz edersiniz ederler etmem etmezsin etmez etmeyiz etmezsiniz etmezler kaç defadır söylüyorum, bir defa, iki defa, hayır üç defa söyledim.

İktifa iktifa iktifa bir defa ile iktifa etmeli, nasihat vermekte iktifa iktifa etti, yani yalnız nasihat verdi, nasihat veriyor. Nasihat ediyor, diğerlerine nasihat etmek kolaydır.

Meşhur bir kedi, meşhur bir fare, meşhur bir maymun, hiç kedi, fare, maymun meşhur olur mu? Elbette olur, meşhur bir kedi iyi fare tutar. Meşhur bir fareyi kedi tutamaz. Meşhur bir maymun da insanları taklit eder.

Ceketin nerede, ceketim yok, hiç ceketsiz olur mu; ya pantolon nerede, pantolonum işte zaten yalnız bir pantolonum var. Benim iki pantolon, üç ceket, altı gömlek, iki entari bir kat da gecelik elbisem var. İnsan elbisesini temiz tutmalı, elbisesini iyi kullanmalı. Fes fes fesi Türkler giyer. Benim fesim, senin fesin, Oğuz'un fesi kırmızıdır. Benim fesimin rengi koyu vişne rengidir. Doğrusu bu sana yakışmaz, bu fes sana yakışmadı. Ban yakışır, yakıştı, yakışıyor, yakışacak.

Yakışacak, yaya kışa kışa kadar üç ay var. Yapışacak yapışa pışa pışa kışa nışa nışa yanışa yanış yan yanmak yanıyor yanaşıyor yanaşacak, şa şa kışakı kışa nışa nışa pışa pi pi pire pire pire.

Ders -73-

Fanila don, mendil, çorap, eldiven, düğme, kopça, kalpak, kabalak, takke, ibaret, samur, kavi, hamam, banyo, sarınacak peştamal havluları, sabun, sıcak.

Fanile gömlek, fanile don, fanile pantolon; mendilim yok çocuklar bana bir mendil verir misiniz? Çocuklar sakın mendilsiz gezmeyiniz. Yanınızda daima mendil bulundurunuz. Eldiven eldiven, soğuk memleketlerde kışın kürklü eldiven kullanırlar. Kürklü, kürk kürk samur kürk kara kulak kürek sarı kürk beyaz kürk.

Düğmeyi ilikle ilik ilik düğme iliği. Kopça kopça kopçayı ilikledim kopça iliği olur mu? Evet, kopçanın iliği vardır. Süvariler kalpak giyerler. Askerler kalpak giyer.

Hamam, ne güzel hamam, hamamdan çıktı. Soğuk aldı. Hamamdan çıkınca soğuk almamaya çok dikkat etmeli. Banyonun içine girerler. Banyonun içinde yıkanır. Banyo büyük bir kazan gibidir. Fakat uzunca bir kazan içine girerler yıkanır.

Ben her hafta sıcak su ile yıkanırım. Havlu ile kurulanırım. Peştamal nerede peştamalı gördün mü? İşte raf üstünde. Bu benim peştamalım değil. Havluya sarındı. Sarıacak. Sarııyor.

Sabunu veriniz. Sabunsuz yıkanmayınız. Benim sabunum bundan ibaret benim sabunum bu kadar. Bizim bugünkü dersimiz bundan ibaret. Bugünkü dersimiz bu kadar.

Fes, fese, fesi, festen. Ses, sese, sestem, kes, kesin, keserim, es, esmek, esiyor, eser, rüzgar esiyor rüzgar eser. Fes kafes kafes, kuş kafesi, tavuk kafesi, içine içinde, içinin Boğaziçi'nin havası serttir.

Ders -74-

Sarman'ın Nasihati

Sarman'ı tanıyorsunuz değil mi? Sarman Fikret'in kedisi idi. Unuttunuz mu? Taniyanlar, unutmayanlar Sarman'ı tebrik etsinler çünkü iki hafta evvel iki yavrusu oldu: Böcek ile Tekir. Sarman yavrularının kirli, paslı gezmesine hiç tahammül etmez. Bir gün eve döndüğü zaman Tekir ile Böcek'in üstlerini kirletmiş olduklarını gördü; çok hiddet etti. Fakat birinci defa olduğu için yalnız nasihat etmekle iktifa etti.

- Yavrularım, dedi. Pislik biz kedilere hiç yakışmaz. Biz kediler temizlikle meşhuruz. Böyle çamurlu kürkleri size yakışır mı? Bir daha sizi böyle görürsem kulaklarınızı ısırırım! Bizim insanlar gibi yeleklerimiz, pantolon, entarilerimiz yok. Gömlek, fanila, don giymeyiz; mendil, çorap, eldiven kullanmayız. Düğmemiz, kopçamız yok ki kopsun. Fes, kalpak, kabalak, takke gibi şeyleri Allah esirgesin, başımıza koymayız. Demek ki bizim temiz tutacağımız bütün elbisemiz şu üzerimizdeki kürkten ibaret. Kimimizin kürkü samur kürk gibi sarı olur. Kimimizin ki kara kulak kürk gibi uzun tüylü ve beyaz olur. Kürklerimiz sarısı, siyahı, tekiri, karışık renklisi de vardır. Renkler değişir fakat sayısı değişmez her birimizin bir kürkü vardır. Kürkümüzü temiz tutmalıyız.

Çocuklar, kedilerin yalnız bir kürkleri vardır diye temizlenmesi kolaydır zannemeyiniz. Biçare kedilerin, ne içinde yıkanacak hamamları, banyoları vardır ne sarıacak peştamalleri ne kurunacak havluları. Hele sabun, sıcak su nedir bilmezler. Lavanta, kolonya, güzel kokulu kil nedir tanımazlar.

Onların hamamları, banyoları, sıcak suları, sabunları hep dilleridir. Dilleriyle kürklerinin tüylerini yalarlar. Yalarlar. Muttasıl yalarlar. Dillerinin ulaşamadığı yerleri de ıslak avuçlarıyla silerler. Ovarlar. Çocukları; temizlenecek hiçbir şeyleri olmayan kedilerin kulaklarını ısırırlarsa acaba pis çocuklara ne yaparlar?

Ders -75-

Mübahaseciler

Hepsi de sizin gibi birinci sınıfta idiler. Her şeyi öğrenmek, her şeyi anlamak istiyorlardı. Onun için bahçeye çıktılar mı hem oynarlar hem mübahase ederlerdi. Bunlar kim mi, diye soruyorsunuz. Kırk sekiz Cevat, yetmiş altı Osman, elli dört Doğan, altmış dokuz Mustafa, otuz yedi Ahmet, doksan dört Necip, yüz dört, yirmi üç... Birinci sınıfın bütün çocukları! Bir gün yine bahçede toplanmış, her birisi bir şey söylüyordu.

- Uçar.
- Hayır, uçmaz koşar.
- Hem koşar hem uçar.
- Yumurtadan çıkar, tüyleri uzun ve yumuşaktır.
- Hayır, kısadır.
- Muallim efendi ne demişti. Yumurtası çok büyük olurmuş.
- Attan büyükmüş, attan çok koşarmış.
- Hayır, küçük bir at kadarmış. Bir insanı kolaylıkla öldürebilirmiş.

Muallim efendi bahçede dolaşıyordu. Çocukların mübahasesini işitti.

- Ne var çocuklar, diye sordu.
- Efendim deve kuşunu konuşuyoruz.

Muallim güldü. Çocuklara deve kuşunun hayatını anlattı. Çocukların merakla dinlediklerine bakarsanız eğlenceli bir şey olacak. Ben sizin yerinizde olsam muallime sorarım. Deve kuşunun hayatını öğrenirim.

Ders -76-

Çuval, torba, fırça, ibrik, zembil, iplik, fitil, mum, şamdan, çöp, kepçe, saman, çürük, sicim, zincir.

Çuval, şu çuvalı versene... Çuvalın içinde ne var? Üzüm ile incir var. Şu çuvalda da pirinç var. Bu pirincin pilavı gayet güzel oluyor. Zembil, ip zembil, ipten örme zembil. Zembili al da öyle git.

Şu ipliği koparıyor. İplik koptu mu, iplik koptu. Fitil bitti, mum söndü, şamdanı masanın üzerine koy. Şamdan masanın üzerinde mi? Evet, masanın üzerine koymuştum, bir sahan yemek var. Yalnız bir sahan mı? Evet, o kadar. Kepçeyi ver. Kepçe ile karıştır. Yemek pişti mi? Pişmek üzere. Yarım saat sonra hazır olur. Sakın geç kalmayalım gideceğimiz yere vaktinde gidelim.

Çürük bir ip. Sağlam bir iplik. Çürük bir çuval, çürük bir diş. Dişim çürüdü. Çürük dişli bir adam. Şu çöpleri süprüntü küfesine atıyor.

Süprüntü, süprüntü, süpürmek, süprüntü küfesi nerede? Bilmiyorum. Sicim. Zincir, zincir demir ip demektir. Zinciri kırmak kolay değildir.

Fırça; fırçamı ver de üzerimi fırçalayayım. Üstümü fırçalayayım. Elbise odanın içinde fırçalanmaz. İbrik, şişe, şişede ne var? İlaç şişesi; ekmek torbası, pirinç torbası nerede? Şeker torbasını gördün mü?

Şamdan, şam, şam, Şam vilayeti, akşam ak ak akşam akşam üstü akşamüzeri şa paşa paşa maşa şaşalamak şaşaladı.

Ders -77-

Elifba, tarih, coğrafya, hendese, hesap, sanat, ticaret, ziraat, harita, talebe, tacir, mühendis, resim, cetvel, el işleri, lastik, boya.

Tarih okuyor musunuz? Hayır, henüz okumuyoruz. Dört beş ay sonra hem tarih hem coğrafya okuyacağız, şimdi hesap yapıyoruz. Hesap dersi kaçınıcı ders? Üçüncü ders hesap, dördüncü ders Türkçe beşinci ders el işleri. Ben el işlerini çok severim. El işleri çok eğlenceli bir derstir.

Ben resim yapıyorum. Resmi çok severim, ressam olacağım, büyük bir ressam olacağım. Lastik, boya, cetvel, cetveli aldım. Lastik nerede, şu lastiği verir misiniz? Boyalı kalem var mı? Kalem kalem boyalı kalem şurada sıranın üzerinde idi. Boyalı kalemin nerede?

Ticaret, babam ticaretle uğraşır. Babam tacirdir, ticaret yapar. Üzüm ticareti yapar. Üzüm taciridir. Üzüm üzerine alış veriş eder. Üzüm alışverişi, üzüm ticareti demektir. Toptan üzüm satanlara üzüm taciri denir.

Ziraat. Ziraat ziraat dersi. Talebe ziraat dersinde ziraat öğrenir. Nasıl ekilir, nasıl yetiştirilir, nasıl toprak sürülür ziraat dersinde öğrenilir. Ziraat çiftçilik demektir. Çiftçiye zirai denir.

Ben mühendis olacağım. Ben de mühendis olacağım. Ben ziraat mühendisi olacağım. Bataklıkların haritasını yapacağım. Anadolu'nun bataklıklarını kurutacağım. Türkleri sıtmadan kurtaracağım.

Elifba okuduk mu? Elifba okuyoruz. Bir ay sonra da elifbanın kendisini öğreneceğiz. Şimdi okumayı öğreniyoruz. Sonra da nasıl okuduğumuzu öğreneceğiz. Öğreniyorum, öğrendim, öğrenmiyorum, öğrenmeyeceğim, öğrendin, öğrenecek, öğrenmeli. Her şeyi öğrenmeli. Türk çocuğu bilmediğini hemen sorar, öğrenir.

Ders -78-

Kundura, potin, çizme, çarık, potur, yüzük, küpe, iğne, firkete, tabut, şemsiye, askı, yakalık, cep, kula, testere, çekiç, bıçkı, çivi, burgu.

Bir çift kundura satın aldım. Kundurayı çıkar potini giy. Çizmen nerede? Köylüler çarık da giyerler. Kadınlar parmaklarına yüzük takarlar. Bazen erkeklerde yüzük takarlar.

İğne. Dikiş iğnesi. Makine iğnesi. Firkete. Bu firkete kimin? Yerde buldum. Kaputum nerede gördün mü? Kaputunu çıkar. Oda pek sıcak. İnsan kaputunu bir yere asar. Ortada bırakmaz. Şemsiye. Şemsiyen var mı? Benim şemsiyem yok. Zaten yağmur da yağmıyor. Askı. Batak. Cep. Kula ve testere. Çekiç. Bıçkı. Çivi. Burgu. Testere biçer. Çekiç çakar. Bıçkı biçer. Çivi çakılır. Burgu deler.

Bükmek. Üflemek. Dönmek. Bulmak. Kazanmak. Ziyan etmek. Kaşımak. Anmak. Ötmek. Öpmek. Dönmek. Vefat etmek. Öldürmek. İncinmek. Sıyrılmak. Kıymak. Sağmak. Ezmek. Gezmek. Germek. Emmek.

Bükmek. Büktüm. Büküyorum. Bükmeyiniz. Üfledim. Dönmüş. Dönüyor. Bulmak. Bulacak. Bulacağım. Bulacaksın. Bulacağız. Bulacaksınız. Bulacaklar. Çok ziyan ettim. Anmak, seni andım. Seni andık. Kedi fareyi öldürdü. Öldürmedi.

Öldürecekti. Öldürüyordu. Elim sıyrıldı. Eti kıymak. Eti kıydın mı? İneği sağdınız mı? İneği sağdım. Keçiyi kim sağacak?

Ezmek. Ezdim. Eziyorum. Ezeceğim. Ezilecek. Gezmek. Gezilecek. Germek. Gerdim. Gerdin. Gerdi. Emmek. Emecek. Verem. Çocuk henüz süt emiyor. Süt emmek. Süt emdim. Herkes çocuk iken süt emer.

Ders -79-

Pervane. Kelebek. Fidan. Karınca. Komşu. Mahalle. Yengeç. Kurbağa. Kaplumbağa. Keklik. Puhu. Baykuş. Ihlamur. Tütün. Küme. Yığın. Ökse. Sada. Topal. Tavuk.

Pervane kendini lambaya attı. Lamba pervanenin gözlerini kamaştırır. Pervane yakaladım. Şu pervaneyi kurtarıyor. Çocuk kelebeğin arkasından koşmaya başladı. Karınca pek çalışkan bir hayvandır. Hiç aç kalmaz. Karınca, karıncayı gördün mü? Elim karınca ısırıldı. Karıncanın ağustos böceği diye tembel bir komşusu vardı. Karıncadan yem istedi. Karınca vermedi. Seni tanımıyorum dedi.

Nasıl tanımıyorsun ben sizin mahallede oturuyorum. Size şarkı çağırırım. Sizi eğlendiririm. Her akşam sizin yavrular etrafıma toplanır benim şarkılarımı dinlerlerdi. Ne olur biraz yem veriniz, açım dedi. Karınca ben komşu mahalle komşusu. Şarkıcı. Eğlendirici. Bilmem seni tanımıyorum, git yanımdan cevabını verdi. Kaplumbağa, kurbağa arkadaş oldular. Fakat geçinemediler. Ayrıldılar. Kaplumbağa. Kurbağa. Hem suda hem karada yaşar.

Baykuş ötüyor. Puhu ötüyor. Baykuş, puhu geceleri uçarlar. Geceleri öterler. Gündüz yuvalarından çıkmazlar. Bir küme keklik uçtu. Bir yığın toprak, bir yığın buğday. Bir yığın arpa. Bülbülün sadasını, sesini çok severim. Düdük sadası. Top sadası. Ihlamur ağacının ıhlamur çiçeği ıhlamur çiçeğini kaynatırlar. İçerler. Topal bir yengeç. Topal bir kaplumbağa. Topal bir kurbağa. Topallar cemiyeti. Teşkil ettiler. Fakat bir iş göremediler, çünkü yürüyemiyorlar, bacaksız iş görülemez. Bacağın da kafa kadar kıymeti vardır derler. Manası nedir öğreniniz. Tütün tarlası. Tütün, tütün kutusu, tütün içmek fenadır.

Ders -80-

Çocuklar bahçeye çıkar çıkmaz, Turgut bağırdı:

- Arkadaşlar! Gelin şimendiferlik oynayalım.

Arkadaşlar derhal ittifak ettiler. Turgut lokomotif oldu. Hasan, Necip, Hüseyin, Nejat vagon oldular. Oğuz:

- Ben kondüktörlük iderim, bilet keser, yolcuları kontrol ederim. Diye bağırdı. Şimendifer tamam olmuştu. Hemen işlemeye başladı. Öyle ya! Canlı şimendiferler zahmetsiz ve masrafsızdır. Öyle yol yapmak, tünel açmak, köprü kurmak, ray döşemek lazım değil. Lokomotif bile kömür istemez.

Kondüktörler bağırdı; tamam, tamam, tamam! Lokomotifin düdüğü öttü. Düt, düd, düd. Şimendifer yürüdü. Fakat ne tuhaf şimendifer. Vagonlarında düdüğü var. Vagonlardan da duman çıkıyor. Buhar kaçıyor. Tıpkı lokomotif gibi. Tabii, hiç Turgut düdük gibi öter de arkadaşları durur mu? Sesler evvela kesik kesik başladı.

- Puh... Puh... Puh...

Sonra yavaş yavaş hazırlandı. Puh puh puh... Şimdi çocukların kolları tıpkı tekerlekler gibi, hızlı hızlı dönüyor. Canlı şimendifer yokuş, iniş demiyor ilerliyor. Köprüsüz hendeklerden sıçrayarak geçiyor. Sağa, sola sapıyor, birdenbire dönüyor, bazen kaldırımlara çıkıyor, ağaçlara takılıyor. Makas nedir dinlemiyor, bildiği gibi alabildiğine koşuyordu. Fakat yazık! Lokomotifin makinesi yoruldu. Kısa kısa buhar kaçırmaya başladı. Ve en nihayet durdu. Anlaşılan kömür bitmişti. Çocuklar! Siz diyeceksiniz ki hani canlı şimendiferlerin kömürü olmazdı. Hiç öyle şey olur mu? Böyle şeylere sakın inanmayın. Kendiniz de tecrübe edin.

İşte bizim canlı şimendifer meydanda, hem yoruldu hem de kömürü bitti. Bana inanmıyorsanız lokomotive sorunuz. Çünkü şimdi sofrada kömür alıyor.

Ders -81-

Kondüktör. Tramvay. Tünel. Demiryolu. Köprü. Cadde. Yokuş. İniş. Bayır. Otomobil. Bisiklet. Kaldırım. Vagon. Lokomotif. Ray. Sinema. Tiyatro. Fabrika. Makine. Makas. Bilet.

Kondüktör benden bilet istedi. Bilet yok dedim. Konya'ya kadar bir şimendifer bileti istedim. Kondüktör arabacı gibidir, arabacı arabayı idare eder, kullanır. Kondüktör de şimendifer, demiryolu, tramvay, otomobil, otobüs yolcularına bakar.

Yolcuların biletlerini sorar. Bilet keser, bilet zımbalar, yolcular bilet almış mı almamış mı dikkat eder.

Hiç tramvaya bindin mi, hiç şimendiferle seyahat ettin mi? Şimendiferle seyahati pek severim. Bu cadde, ne caddesidir? Buna Konya caddesi denir, Bağdat caddesi de vardır. Geniş, muntazam yollara cadde denir. Şoselere de cadde denir. Fakat şoseler kum, çakıl taşı, toprakla yapılır. Bazı caddeler döşeme taşlarla yapılır.

Ne bitmez yol, ne uzun yokuş. Ne ise her yokuşun bir inişi vardır. İniş inilen yer demektir. Hiç bisiklet gördün mü? Bisiklete binmek bilir misin? Kaldırımdan gidiniz. Kaldırımlar yayaların yürümesi içindir. Lokomotif düdüğü öttürdü. Lokomotifin düdüğü öttü. Lokomotif düdüğü örttü. Şimendifer kalkacak. İstanbul'da birçok fabrika vardır. Un fabrikası, kereste fabrikası, fabrikalarda birçok makine vardır. Şimendiferi çeken, sürükleyen makineye lokomotif derler. Demir yollarının raylar üzerinden yürümek memnudur. Bu trenin ne kadar vagonu var? Birçok vagonlar var. Sinema, tiyatro eğlence yerleridir. Sinemayı severim, tiyatroyu da severim. Bu Cuma ben tiyatroya gideceğim. Pazar günü güzel bir sinema varmış.

Ders -82-

Pekmez, süt, yumurta, balık, pestil, pastırma, sucuk, havyar, mangal, yoğurt, leblebi, muhallebi, sütlaç, pırzola, matbah, sofra, bıçak, kaşık, kase, dut.

Obur Sevinç

Oğuz, bahçenin bir kenarında küçük bir lokanta açmıştı. Bahçenin ne kadar yabani otları, çiçekleri varsa her birine bir isim takmış, listeyi doldürmüştü.

Liste pek zengin idi. Pekmez, süt, yumurta, yoğurttan tut da hindi kızartmasına, midye dolmasına varıncaya kadar her şey vardı. Oğuz'un matbahında kömür yanmaz, lokantanın masaları taştan. Çatal, bıçağı değnektendir. Tabakları da koca koca incir yapraklarıdır. Böyle olduğu halde yine Oğuz'un müşterisi çoktur. Mektebin hemen bütün sınıflarından müşterileri vardır.

Müşterilerin hepsi de zengindir. Paraları çoktur. Bahçenin çakıl taşları biterse müşterileri de biter. Müşteriler ne kadar zengin ise lokanta da o kadar zengindir. Bin müşteri bile gelse hepsini doyuracak yemek vardır. Oğuz bütün müşterilerini

doyurdu. Fakat obur Sevinç'i doyuramadı. Sevinç masanın başına geçer geçmez bağırdı:

- Garson! Pekmez, süt, yumurta! Çabuk pekmez, süt, yumurta!

Pekmez, süt, yumurta geldi. Sevinç yumurtaları sütte çalkaladı, pekmezledi bir yudum da içti. Fakat duymadı.

- Garson, çabuk! Havyar, pastırma, sucuk! Pastırma, sucuk, havyar isterim. Pastırma, sucuk, havyar geldi. Sevinç bunları iki dilim ekmeğin arasına yerleştirdi. Bir lokmada yutuyordu. Fakat doymadı.

- Garson! Açım beni doyur. Muhallebi, sütlaç, yoğurt! Sevinç sütlaç tabağını bir kaşıktaki temizledi. Muhallebiyi sildi, süpürdü. Yoğurdu kaşıksız içti fakat doymadı. Sevincin iştahı büsbütün açıldı. Artık nefes almadan saymaya başladı.

- Garson! Pestil, pestil hoşafı. Pilav, bulgur. Garson, pizola! Hindi kızartması. Balık pilakisi, orman kebabı. Garson, yetiştir!

Lokantanın bütün garsonları yemek taşıyordu fakat bir türlü Sevinç'i doyuramıyordu. Allah'a şükür düdüğü çaldı lokanta da obur Sevinç'ten kurtuldu. Yoksa Sevinç yemeklerin hepsini bitirdikten sonra lokantayı da matbahı da , mangalları, çatal, bıçakları, masaları, tabakları da yiyecek Oğuz'un sermayesini kediye yükleyecekti. Fakat düdüğü çaldı. Sevinç'in ismi de obur Sevinç kaldı.

Ders -83-

Eşik, yalı, kenar, sahil, kıyı, toz, direk, sütun, kanep, koltuk, minder, sandık, anahtar, kilit, kilim, halı, beşik, merdiven, enli, dar, bulanık.

Kapının eşiği, eşiğe eşikten, sıçradı. Yalı, deniz kenarındaki evlere yalı derler. Boğaz içinde birçok yalılar vardır. Kenar, deniz kenarı, su kenarı, nehir kenarı, sahil, sahile, sahilden, sahili takip ettim. Kıyı, deniz kıyısı. Toz, toz içinde kaldım. Direk, direği, direğe dayandım, direk devrildi. Sütun, sütuna, sütunu, gazete sütunu, bir sütun yazı. Kanep, koltuk, koltuğa oturdum. Koltuğu kim getirdi? Koltuktan indi, mindere çıktı, evet minder sandığım nerede, bu kimin sandığı, anahtar, kilit, kilim, kilimi silk, halı, beşik, çocuk beşikte yatıyor, merdiven, enli bir merdiven, enli bir yol, dar bir sokak, bulanık bir su.

Kanun, müsavat, uhuvvet, adalet, namus, haysiyet, şeref, tuğra, Anadolu, rum ili, mazi, Kürt, Ermeni, Yahudi, Hristiyan, Müslüman, Arnavut, Laz, Rum, Acem, Arap.

Kanun. Kanuna hürmet etmeli. Kanundan korkarım. Yalnız kanundan korkarım. Müsavat. Müsavat müsavat diye bağıldılar. Adalet. Adalet adalet. Namuslu bir genç. Namussuz bir adam. Şerefsiz. Şerefli tuğra. Tuğra mı, yazı mı? Anadolu, sevgili ana toprağı. Rum ili, rum ili, mazi mazi mazi; Kürt milleti. Ermeni milleti, Yahudi milleti, ben Kürt'üm. Ermeni bir tacir. Yahudi bir sarraf, Hristiyan, Müslüman. Hristiyan mı Müslüman mı bilmiyorum. Arnavut. Laz. Rum. Acem. Arap.

Acemce, Arapça, Rumca, Arnavutça, Lazca, her milletin bir lisanı vardır, dili vardır, Türk'ün anadili Türkçedir, Türkçeyi çok severim, Lazca, Arnavutça, Rumca, Arapça, Acemce bilmem. Ben yedi yaşında bir çocuğum, bir Türk çocuğuyum yalnız Türkçe bilirim!

Ders -84-

Sırtlan, kirpi, sıçan, geyik, ceylan, sığır, oğlak, kaplan, gergedan, zürafa, havuz, yosun, sis, kireç, kırağı, saksagan, geveze.

Sırtlan, sırtlana, sırtlanı, sırtlandan, sırtlanda, kirpi, kirpiyi, kirpiye, kirpiden, kirpide, geyik, geyiğe bak, geyiği gördün mü? Geyikten korkmam, bir ceylan gördüm, ceylanı yakaladı, şu ceylana bak, ne güzel! Sığır, oğlak, oğlağa, oğlağı tut, ben sığırı getireyim sığıra ot verdin mi? Kaplan yırtıcı bir hayvandır. Gergedan gördün mü? Gergedanı gördün mü? Gergedanın başının üzerinde bir tek boynuz vardır. Zürafanın boynu çok uzundur. Zürafayı gördün mü? Ne kadar boyu uzun değil mi?

Havuz yosun tutmuş; şu yosunları temizleyelim; ortalığı sis kapladı; kireç var mı; kireçli; kırca; kırağı; saksagan geveze bir kuştur derler yani çok öter, muttasıl söyler.

Tırmalamak; dokanmak; kararmak; böğürmek; kişnemek; aksırmak; anırmak; uzatmak; kısaltmak; görüşmek; buluşmak; üzülme; çevirmek; tükenmek; kavuşmak; uyuşmak dayamak; kiskanmak, şaşırarak.

Kediye dokunma tırmalar; hayır tırmalamaz; hava karardı; inek, öküz böğürdü. Öküz böğürdü, at kişner; bir at kişnedi işittim. Çocuk aksırdı; eşek anırdı, eşek anırır, elini uzattı. Elimi uzattım. Sözü uzattı. Şu ipi kısalt. Kısaltmak kolay değil ki kısaltayım.

Arkadaşımınla görüşüyordum, kiminle görüşüyorsunuz? Buluştum. Buluşamadım. Çok üzülüyor. Çevirdi. Devirecek. Tükendi. Sabrım tükendi. Bitti. Kalmadı. Uyuştur, kavuştular. Dayadınız şaşırıldı. Şaşırmadı. Kıskanmak iyi bir huy değildir.

Ders -85-

Baskın; top; kurşun; kılıç; süngü; nefer; zabıt; tabur; bölük; takım; çadır; mülazım; yüzbaşı; çavuş; binbaşı, kaim-makam; miralay; liva; ferik; müşir; onbaşı; eğer; üzengi; gem.

Ders -86-

Kahraman; sivil! Aile; çehre; mana; müze; hatıra; asır; oruç; namaz; ezan; müezzin; hediye; abdest; ümit; mecbur; muzır; hoş; kısır.

Ders -87-

Mavzer. Polis. Jandarma. Fabrika. Torpido. Zırhlı. Taht'ül-bahr; donanma; bohça; çıkın; kravat; çuha; kın; küp; barut. Elektrik. Kayış. Kuşak.

Ders -88-

Teslim etmek. Tercih. Küfür. İsyân. Mukayese. Hasbihal etmek. Tahrir. Teselli. Şiddet. Hiddet. Ezhar. Memnun. Melul. Mahzun, muğber. Zalim. Sahih. Garip.

Ders -89-

Usta. Dülger. Çilingir. Marangoz. Amele. Vida. Kerpeten. Rende. Ölçü. Örs. Tezgâh. Dirhem. Kilogram. Metre. Arşın. Çamaşırıcı. Eczacı. Doktor. Hâkim. Baytar. Terzi.

Ders -90-

Bülbül. Gonca. Mebni. Kâkül. Hicran. Hazan. Heykel. Gebe. Eylemek. Kıyafet. Makale. Şevk. Cilt. Elbet. Örnek. Büklüm. Murat. Simit. Mukavva. Düzgün.

Ders -91-

İngiliz. Fransız. İsveç. Norveç. Fas. Danimarka. Cezayir. İspanya. Portekiz. Avrupa. Asya. Afrika. Urfa. Ankara. Kastamonu. Erzurum, Basra, Bağdat, Suriye.

Ders -92-

Aydın. İskenderun. Hindistan, Çerkez, Karadağ, şehit gazi, Yafa, Hayfa; Bursa, Mudanya, Üsküdar, Çatalca, Antalya, Eskişehir, Ereğli, Tekfur Dağı, Silivri.

Ders -93-

Sene, dakika, saniye, akrep, yelkovan, dürbün, metalik, meci diye, banknot, çırak, lira. Gümüş, altın, tunç, çelik, inci, mercan, elmas, davul, zurna, keman, ut.

Ders -94-

Talih, baht, arzu, afiyet, iane, tanin, ikdam, adet, satır, sahife, gazete, dost, havadis, haber, hayret, zeytin, helal, kin.

Ders -95-

Tekme. Çekme. Çekmece. Cezve. Fincan. Kadeh. Maşrapa. Yün. Pamuk. Kadife. Tülbent. Atkı. Patiska. Keten. Kovuk. Çıkık. Kunduz. Turna. Eşya. Zor.

Ders -96-

Duhul etmek. Tecessüm. Takip. Marifet. İnzimam. Zahmet. Raks. Mahrumiyet. Fütür. Edep. Sefid. İzbe. İrfan. Bahr. Umman. Meşk. Amber. Fazilet.

Ders -97-

Kıvılcım. Gübre. Tezek. Etek. Küre-i Arz. Garp. Şark. Şimal. Cenup. Değirmen. Çardak. Kaymak. Döndürme. Mecmua. İlm. Kırıntı, süprüntü. Sıkıntı. Seyretmek. Ferah vermek. Beğenmek.

Ders -98-

Numara. Matbaa. Kahkaha. Meşrutiyet. Şen. Mağlup. Aziz. Layık. İnsaf. Ruh. Cesaret. Hayal. İskelet. Fikir. Zihin. Zevce. Hanım. Ferman. Ruhsat. İzin. Usul. Muhakkak.

Ders -99-

Gel. Orta. Matbu. İtaatli. Hırçın. Hileci. Ahlaklı. Merhametli. Şefkatli. Dikkatli. Yırtıcı. Şaşkın. Şiddetli. Çıplak. Deli. Hain. Kör. Erken. Sıksa. Şişman.

Ders -100-

Halife. Veliht. Muzaffer. Mecruh. Vekil. Şehzade. Kısır. İmparator. Kral. Kraliçe. Çar. Prens. Mukaddes. Muhabbet. Sultan. Millet. Devlet. Hükümet. Kıdem. İstikbal.

Ders -101-

Düşmek. Haykırmak. Somurtmak. Sıvamak. Ürpermek. Kırıtmaq. Sinmek. Seğirtmek. Sıvışmak. Yılışmak. Öksürmek. Temenna etmek. Arz etmek. İslah etmek. Celp etmek. Yalvarmak.

Ders -102-

Tavsiye etmek. Niyaz. Rica. İstirham. Tabi. Beklemek. Taaccüp. Öğretmek. Talim. Lehimlemek. Hınç almak. Dökmek. Dövmek. Harp. Hollanda. Belçika. Mısır. Japon. Rus. Alman.

Ders -103-

Azgın kambur hasis tombul latif durgun ince kalın düz yassı noksan şeytan uslu zayıf savruk cılız ahmak yuvarlak tatlı.

Ders -104-

Minnet cinayet nişan men etmek memnu sabır kusur iktifa cehennem cennet şüphe cihet sebep kızgın hırs sık vazife muavenet muhtaç hissetmek.

Ders -105-

Üşümek. Örtünmek. Titremek. Giymek. Kirletmek. Kaymak. Tapmak. Dikmek. Sıkmak. Tıklamak. Yemek. Tepinmek. Birikmek. Sızmak. Dağıtmak. Ezberlemek. Unutmak. Çiğnemek. Büyütmek. Yummak. Şişmek. Alışmak.

Ders -106-

Keşfetmek. Teklif. Çekmek. Ummak. İnlemek. Tutuşmak. Süzmek. İşitmek. Dinlemek. Dalmak. Kızarmak. Boğmak. Sararmak. Taşımak. Sürümek. Yutmak. Düşürmek. Bilemek. Çabalamak. Gerinmek.

Ders -107-

Sürüklemek. Çıldırma. Gevşetmek. Bayatlamak. Geçirmek. Kapışmak. Haykırmak. Kımıldamak. Boşaltmak. Doldurmak. Uğramak. Doğramak. Terlemek. Fısıldamak. Püskürmek. İliştirmek.

Ders -108-

Yoklamak. Yutkunmak. Kavurmak. Becermek. Sarsmak. Sendelemek. Ellemek. Tekerlemek. Değişmek. Dağılmak. Buruşturmak. Görünmek. Çırpınmak. Didiklemek. Doğurmak. Mırıldamak. Tükürmek.

Ders -109-

Kale. Kışla. İstihkâm. Mızrak. Fiske. Terazî. Boncuk. Küme. Çimdik. Makas. Ramazan. Bayram. Bekçi. Dilenci. Diken. Çifte. Gece. Kibrit. Karanlık.

Ders -110-

Kartpostal. Koleksiyon. Öküz. Yetim. Delikanlı. Cami. Kilise. Ağrı. Mehmuz. Sahra. Hudut. Havra. Ziyafet. Haydut. Mamafih. Define. Hazine.

Orhun'la Tek Kulak

Tek kulak fare koşa koşa geldi.

- Aman arkadaşlar! Dedi. Acele edin. Hiç vakit geçirmeyelim. Orhun'un dolabına bir yol buldum. Odada kimse yok; dolabın kapısı da kapalı. Dolapta neler de yok: fındık, ceviz, çekirdeksiz üzümünden tut da kaşar peynirine, Kayseri pastırmasına varıncaya kadar her şey var. Kendimi adeta zengin bir bakkal dükkânının da zannettim.

Tek kulak fare telaş içinde anlatıyor, yemiş isimlerini sayarken ağzının suyu akıyordu. Şimdi, tavan arasının, ne kadar gürbüz, cesur delikanlıları varsa toplanmışlar, tek kulağın arkasından ilerliyorlardı.

Yavru fareler bağırdı:

- Yaşa tek kulak, yaşa.

Yavru farenin birisi:

- Anneciğim ben kaşar peyniri isterim, dedi. Diğer bir farecik:

- Ben de fındık isterim, dedi. Yüzünü oynatarak taklit etti. Fındığımı şöyle dişlerimin arasına sıkıştıracağım, çıtır çıtır yiyeceğim.

Çocuklardan her birisi bir şey istiyordu.

Mahalle halkı şimdi, dolabın yan duvarının önüne gelmişti. Fakat yazık. Deliğin ağız siyah bir kömür parçasıyla örülmüştü. Odada da Orhun'un sesi işitiliyordu:

- Sizi şeytan fareler sizi! Siz delik açmayı bilirsiniz de ben tıkamasını bilmez miyim! Fındıklarımı size yedirirsem bana da Orhun demesinler.

Orhun'un sesini işiten tek kulak arkadaşlarına:

- Arkadaşlar siz işi bana bırakın. Ben yapacağımı bilirim. Dedi. Ve hemen yeni bir delik açmaya başladı.

Fare delik açtı, Orhun tıkadı. Fakat fare Orhundan sebatlı çıktı. Ve tam beşinci delikte fındığı yedi. Fındığı yerken tek kulağın zevki pek büyük idi.

Akşamüstü Orhun:

Ay fındıklarımı yemişler! Diye acınırken Tek Kulak, tavan arasında, ağız deliğe birleştirmiş:

- Türk çocuğu! Sebat etmeyi öğrenmezsen fındığı fareler yer! Diye bağıırıyordu.

Tunguz'un Rüyası

Tunguz, gece geç vakte kadar çalışmıştı. Meğer çalışmak insanı acıktırır, Tunguz acıktı. Dolabından biraz yiyecek çıkardı, yedi. Üzerine bir de güzel su içti. Kendi kendine: Vazifelerimi bitirdim, artık uyuyabilirim, dedi. Yatağına girer girmez uyudu. Fakat keşke uyumasaydı. Uyur uyumaz... Kendini bir sandalyenin üzerinde bağdaş kurmuş buldu. Hiç sandalye üzerinde bağdaş kurulur mu? Dizleri ağrımaya başladı. Sonra kolları da ağrımaya başladı. Ağrılar çoğaldı. Şimdi beyni çın çın ötüyordu. Tunguz, kalkayım, biraz dolaşayım belki ağrılarım geçer dedi. Fakat kalkamadı, ayağı yürümek istemiyordu. Kollarımı uzatayım gerineyim dedi. Kollarını uzatamadı gerinemedi.

Tunguz hiddet etti. Bağırdı. Birden bire başındaki çın çınlar büsbütün arttı. Vücudunun ne kadar azası varsa hepsi birden isyan etti. Birçok sesler bağıırmaya başladı:

Burun: Ben koklamayacağım. Ağız: Ben yemeyeceğim. Dişler: Biz çiğnemeyeceğiz. Dil: Ben söylemeyeceğim. Göz: Ben görmeyeceğim, diyordu.

Ciğer, mide, kalp, beyin her birisi bir şey söylüyordu. Kim ne söylüyor anlamak kabil mi? Tunguz yalnız sesler işitiyordu: Hazmetmeyeceğim. Nefes almam. Damarlarında dolaşırsam bana da kan demesinler. Bir şey düşünürsem bana beyinsiz desinler. Bir daha sana ortalığı gösterirsem gözlerim görmez olsun.

Biçare Tunguz. Görmek istiyor göremiyor. Konuşmak istiyor konuşamıyordu.

İsyan yavaş yavaş başka uzuvlara da sirayet etti. Tunguz'un kirpikleri düştü, kaşları döküldü. Saçları döküldü. Kulakları uzadı tüylendi. Göğsünden iki tüylü bacak daha çıktı. Biçare Tunguz dört bacaklı uyuz bir keçiye benzedi. Çenesinde sakal, dudaklarında bıyıklar çıktı. Büsbütün keçileşti. Şimdi arkadaşları onunla "Uyuz keçi! Uyuz keçi!" diye eğleniyorlardı.

Tunguz büsbütün hiddet etti. Gözleri büyüdü. Rengi kızardı. Damarları şişti.

Fakat hiddet eden daima zarar eder. Tunguz'un hiddetinden dudakları düştü. Dişleri döküldü. Sinirleri koptu. Azaları eridi, derisi bozuldu. Kemikleri çözüldü. Tırnakları uzadı. Parmakları tamburlaştı, göğsü daraldı, beli çöktü, çirkinleşti çirkinleşti cadıya döndü.

Şimdi yine arkadaşları onu etrafına toplanmış: Cadı, hortlak! Cadı, hortlak! Diye haykırıyorlardı. Tunguz ağlamaya başladı. Allah'ım beni kurtar! Diye bağırdı. Hem o kadar bağırdı ki uyandı.

- Oh, Allah'a şükür rüya imiş dedi. Derin bir nefes aldı. Yastığını yorganını düzeltti, yatağının içinde birkaç defa döndü, daldı uyudu.

Fakat keşke uyumasaydı. Gözlerini kapar kapamaz kendini büyük, karanlık, korkunç, iğrenç bir kümeste buldu. Hem ne tuhaf bir kümes; tavuk, horoz, kaz, ördek, hindi, keklük, sülün, civciv, bülüç, palaz gibi asıl kümes hayvanlarından tut... Puhu, yarasa, baykuş, ishak gibi gece kuşlarına akbaba, kartal, çaylak, şahin, atmaca, doğan gibi yırtıcı kuşlara turna, leylek, balıkçıl gibi su kuşlarına kırlangıç, serçelere varıncaya kadar bütün kuşlar... Güvercinler, kumrular, bülbüller, kara tavuklar, saksaganlar, kargalar, isketeler, ispinozlar, turaçlar, çiller, tuylar, kanaryalar, sakalar, ağaçkakanlar; daha ne bileyim dünyanın bütün kuşları vardı. Kuşların her biri eline bir yumurta almış, tüylerini kabartmış, gagalarını uzatmış, gözlerini açmış Tunguz'a düşman düşman bakıyordu. Zavallı Tunguz içeri girer girmez bütün kuşlar ellerindeki yumurtaları kendine doğru fırlatmaya başladılar. Müthiş bir yumurta

yağmuru başlamıştı. Tavuklar gıt gıt gıdak diye bağıyor bir yandan yumurta yetiştiriyor. Binlerce bülüç binlerce civciv yumurta taşıyordu.

Tunguz elleriyle gözlerini kapamış, sesini çıkarmadan, nefes almadan, yağmurun dinmesini bekliyordu. Hiç yumurta yağmuru diner mi? Horozun birisi bağırdı. Bu yumurtalar küçük geliyor. Deve kuşlarına haber verin! Şimdi yüzlerce deve kuşu hoplaya hoplaya kümese girmişler, gülle gibi yumurtalar dökmeye başlamışlardı.

Bombardıman dehşetli idi. Bedbaht Tunguz'un başında, vücudunun her tarafında yüzlerce gülle, kurşunlar, bombalar, mermiler birden patlıyordu. Fakat tuhaf. Tunguz bir türlü ölmüyordu.

Tunguz ölmüyordu fakat bombardıman biraz daha devam ederse boğulacaktı: yumurta suları gittikçe artıyor, beyazlı sarılı yapışkan dalgalar vücuda getiriyordu.

Tunguz'un korktuğu başına geldi. Gökler gürledi. Şimşekler çaktı. Yıldırımlar düştü. Gök sema karardı. Bulutlar yığıldı. Şiddetli bir rüzgar, müthiş bir fırtına bir bora, bir tipidir başladı. Yağmur, kar, dolu, sulu sepken birden yağıyordu.

Şimdi denizler köpürüyor; sandallar, kayıklar, sallar, dubalar, gemiler, mavnalar, vapurlar, zırhlılar, tahtü'l-bahirler, torpidolar kaçıyor, batıyor, direkler kırılıyor, yelkenler parçalanıyor; sonra karalarda ağaçlar sökülüyor, kayalar kopuyor, kum dalgaları, bir toz, bir duman, ateş, alev, yangın, sular, nehirler, çaylar, göller, körfezler, limanlar bir birine karışıyor. Karışıyor.

Tunguz kıyamet, Allah'ım kıyamet diye bağırdı. Gözlerini kapadı. Vücudunu dalgalara teslim etti. Baygın bir halde idi. Rüya içinde rüya görüyordu. Şimdi gördüğü rüya kıyametten de müthişti.

Güya bir dershanede imiş. Muallim Efendinin elinde kızgın demirden bir sopa. Başında kocaman bir yeşil kavuk. Ayağında siyah bir şalvar. Üzerinde kırmızı bir cüppe. Bembeyaz sakalı dizlerine kadar uzamış, saç, kirpik, kaş bir birine karışmış. Bir cehennem zebanisi gibi Tunguz'a hücum etti.

- Şimdiye kadar okuduğun Arapça kelimeleri say yoksa senin kemiklerini kırarım dedi.

Biçare Tunguz kan ter içinde saymaya başladı.

- Duhul, huruç, tecessüm, takip, marifet, inzimam, zahmet, raks, mahrumiyet, fütür, edep, irfan, bahir, umman, fazilet, matbaa, kahkaha, mağlup, galip, aziz, layık, insaf, ruh, cesaret, hayal, fikir, zihin, ferman, ruhsat, ezen, usul, muhakkak...

Hoca efendi birden bire bağırdı:

- Muhakkak diye yalnız Arapça kelimeleri sayıyor. Biraz da Türkçe kelimeleri say. Yoksa seni şimdi gebertirim.

Bedbaht, biçare, zavallı Tunguz titreye titreye saymaya başladı:

- Eşik, yalı, kıyı, koltuk, minder, sandık, anahtar, kilim, merdiven, bulanık, yanık. Fakat artık aklına bir şey gelmez olmuştu. Hiç cehennem zebanisinden muallim olur mu? Tunguz susar susmaz başına küt diye bir demir indi. Tunguz aman! Diye bağırdı. Ve uyandı.

- Allah'a şükür rüyaymış, dedi. Derin bir nefes aldı. Yatağından kalktı. Mumunu yaktı. Terini kuruttu. Çamaşırını değiştirdi. Odada biraz dolaştım. Bir su içti. Tekrar yatağına girdi. Birkaç dakika geçer geçmez tekrar daldı. Uyudu. Fakat keşke uyumasaydı. Gözlerini kapar kapmaz vahşi sesler işitmeye başladı. Masanın üzerindeki hayvan heykelcikleri canlanmıştı. Eşekler anıyor, atlar kısıraklar, taylar kişniyor, öküzler, boğalar, inekler, mandalar, buzağılar böğürüyor, kediler miyavlıyor, köpekler havlıyor, aslanlar, kaplanlar gümbürdüyordu.

Tunguz hayvanları susturmaya çalıştı. Hiç vahşi hayvanlar susar mı? Büsbütün kızdılar. Bir muharebedir başladı. Masanın üzerinde gergedan, fil, zürafa, sırtlan, ceylan, geyik, aygırdan tut da aylara kadar tilki, çakal, maymun, şebek, at, merkep, katırlara varıncaya kadar bütün hayvanlar vardı. Fareler, sıçanlar, kirpiller, köstebekler, akrepler, çıyanlar, yılanlar, yengeçler, kurbağalar, tosbağalar, balıklar, balinalar, foklar bütün bütün hayvanlar.

Sonra nasıl oldu bilinmez hayvanların muharebesi durdu. Bu sefer böcek koleksiyonu dirildi. Arılar vızıldamaya, sinekler, sivrisinekler vınlamaya, kelebekler pervaneler uçuşmaya, pireler sıçramaya başladı.

Böceklerin dirilmesi pek fena oldu. Şimdi sürülerle bitler, tahtakuruları, karafatmalar, ağustos böcekleri, karıncalar, sakırgalar, tatarcıklar Tunguz'a doğru hücum hazırlanıyorlardı. Tunguz kendini müdafaaya karar verdi:

- Ah, bir silahım olsaydı. Ben gösterirdim, diye bağırdı. Ve bağıırır bağıırmaz kendini bir silah fabrikasının içinde buldu. Toplar, tüfekler, kılıçlar, mitralyözler,

torpiller, süngüler, hançerler, kamalar, kasaturalar, bıçaklar, yatağanlar, yığın yığın yığılmıştı. Mühendisler dolaşiyor, amele başları emirler veriyor, ameleler, bakır kalay, kurşun, demir, tunç, gümüş gibi madenler taşıyor. Büyük çarkler dönüyor, uçaklar yanıyor, örsler işliyor, pistonlar inip çıkıyor. Bir gürültü fakat muntazam bir gürültü devam edip gidiyordu. Tunguz şaşırıldı. Tanıdığı bir kimse var mı diye etrafına bakındı. Ta karşıda, sevgili muallimi Aydoğan'ı gördü. Hemen mualliminin yanına koştu:

- Muallimim beni kurtar dedi. Kendini muallimine teslim etti. Şimdi rüya içinde rüya görüyordu. Cennet kadar mesut bir hayat yaşıyordu.

Muallim: - Gel Tunguz, arkadaşların burada fabrikanın müzesini dolaşıyorlar, onların yanına gidelim. Tunguz'un elinden tuttu. Müzeye gittiler.

Meğer bu fabrikada madenden, nebati ve hayvani bütün mahsûlattan ne ne yapılırsa her şey yapılmış. Bu fabrika İzmir vilayetinin bir köyünde Türk uşakları tarafından tesis edilmiş. Müdürü, idare memurları, katipleri, muhasebecileri, veznedarları, kasacıları, mühendisleri, kimyagerleri, ameleleri, ustaları, ressamaları, mimarları, dülgerleri, sıvacıları, çiftçileri, rençberleri, hâsılı bütün insanları Türk' müş.

Fabrikanın otuz bin ameleli varmış, amelelere mahsus güzel evleri, ucuz mal satan çarşıları dükkânları, kooperatifleri, ittihad ve teavün sandıkları varmış. Fabrika Anadolu'nun Rumeli'nin bütün vilayetlerinden mal getirir bütün vilayetlerine mal gönderirmiş. Edirne, İstanbul, Konya, Adana, Ankara, Bursa, Sivas, Erzurum, Kastamonu, Trabzon, Bitlis, Van, Diyarbakır, Şam, Beyrut, Musul, Basra, Bağdat, Kayseri, Afyonkarahisar, Urfa, Kütahya gibi büyük şehirlerde birer şubesi var imiş.

Bu fabrika gibi büyük fabrikalara Avrupa ve Amerika'nın Paris, Londra, Berlin, NivYork gibi büyük şehirlerinde tesadüf edilebilirmiş. Fabrikaya her sene Belçika'da, Hollanda'dan, Danimarka'dan, Rusya'dan, İsveç'ten, Norveç'ten, İtalya'dan, İspanya'dan, Almanya'dan, İngiltere'den. Sonra Mısır, Cezair, Fas, Cava, Hindistan, gibi Müslüman memleketlerinden hatta Çin'den, Japonya'dan, Avustralya'dan, Brezilya'dan, Asya'nın, Afrika'nın bütün meşhur memleketlerinden seyyahlar gelir. "Zairler defterine" isimlerine yazarlarmış...

Fabrikaya dünyanın her tarafından ziyaretçiler gelir de hiç Türk mekteplileri ziyaret etmez olur mu?

Şimdi Tunguz arkadaşlarıyla beraber sevinç içinde, müzenin zairlerini dolaşıyordu.

Evvela marangoz dairesine girdiler: muntazam, parlak camlı ıhlamur camekânlar içinde marangoz takımları yerleştirilmişti: Büyük bıçkılar, muhtelif şekilde el testereleri, keserler, çekiçler, kerpeten, kıskaç, törpü, eğeler, rendelerin muhtelif neveleri, çiviler, burgular, vidalar, somunlar, pergeller, gönyeler daha birçok marangoz aleti. Sonra dairenin muhtelif yerlerinde küçük büyük masalar, yazıhaneler, kütüphaneler, aynalı dolaplar, lavabolar, borular, sandalyeler, iskemleler, koltuklar, kanepeler yerleştirilmiş duvarlara levhalar, kablolar asılmıştı. Tam ortada küçük bir ameale oyunun numunesi vardı. Kırmızı kiremitleri, yeşil panjurları, geniş pencereleri, ufak bahçesiyle bu evceğiz küçük bir köşkü andırıyordu.

Muallim çocuklara bu evceğizi gösterirken, her Türk rençberinin böyle bir köşkü olsun! Bu dairenin yanı başındaki ufak bir salonda, ağaç, kereste, tahta numuneleri vardı. Meşe, gürgen, kayın, zeytin, ceviz, ıhlamur, kestane, çam, kavak, diş budak ağaçlarının cilalanmış keresteleri masaların üzerine yerleştirilmişti.

Dairelerin içinde Tunguz'un en ziyade hoşuna giden "konserve" dairesi oldu. Burada Anadolu'nun bütün yemişleri, sebzeleri; su taşları teşhir ediliyordu. Güzel, billur kavanozlar içindeki, yağa, Trablus portakalları. Bursa şeftalileri, Şam kayısıları, Amasya elmaları, Ankara armutları, çavuş, misket, yapıncak üzümüleri, Trabzon hurmaları, Bağdat, Basra, Hicaz hurmaları, muhtelif neviden erikler, kirazlar, çilekler çocukların ağızlarını sulattırıyordu.

Kuru yemişler camlı, şık, zarif kutular içinde seriye yayılmıştı. İzmir'in çekirdekli, çekirdeksiz üzümüleri, incirleri, hurmalar, cevizler, fındıklar, fıstıklar, bademler, kayısı, erik pestilleri insanın yüzüne gülüyordu. Tunguz cam kutular içindeki sebze konservelerini o kadar sevimli bulmadı. Yalnız isimleri okumakla iktifa etti:

Patlıcan, enginar, bamyaya, ıspanak, domates, patates, çalı fasulyesi, barbunya fasulyesi, bezelye, taze bakla, kereviz, lahana, şalgam, pancar, turp daha birçok sebze isimleri okuyordu. Fakat Tunguz başka şeyleri seyretmeyi tercih etti. Kendi kendine:

- Bu sebzeleri süslemek için güzel bir aşçı lazım, dedi. Bu sözü söyler söylemez kendini bir matbahta buldu. Güya aşçı yamağı olmuş. Başında beyaz takke, önünde beyaz bir önlük, kolları sıvalı ocağın önünde düşünüyormuş. Aşçı hiddet etti.

Bre Tunguz ne düşünüyorsun haydi, bulaşıkları yıka! Görmüyor musun, sahan, ızgaralar, tencereler, kepçeler, kevgirler, süzgeçler olduğu gibi duruyor. Fakat Tunguz acıkmıştı.

- Aşçı başı ben karnımı doyurmadan, elimi bir şeye sürmem. Ben açım, aç. Diye bağırdı. Bağırır bağırılmaz bir ses işitti: Fabrikanın sahibi...

- Efendiler! Büfeye buyurun diyordu. Tunguz yine kendini arkadaşlarının arasında bir büfenin önünde buldu.

Semaverler parlıyor, billur bardaklar içindeki güzel renkli çaylar gülüyor; Tunguz'u çağırıyordu. Tunguz büfeye bir göz gezdirdi. Peynirler, tere yağlar, süt hülusalaları. Bisküviler, gevrekler, kızarmış ekmekler, havyarlar, şekerlemeler, rafadan yumurtalar, iştihayı davet ediyordu. Fakat Tunguz'un iştahasını davete hiç de lüzum yoktu. Hemen küçük bir tabak aldı. Çatal, bıçak hepsi hazır. Bir masanın önünde oturdu tam güzel bir bisküviyi götüreceken birden bilmem nasıl oldu fabrika kayboldu. Muallim kayboldu. Çocuklar kayboldu. Davullar, zurnalar çalınmaya başladı. Sonra sesler değişti. Polis düdüklerine asker boruları, mızık sesleri işitildi. Tunguz müthiş bir kalabalık içinde kaldı:

Askerler, neferler, zabitler, jandarmalar; çizmeli, mahmuzlu, mızraklı, kılıçlı, kalpaklı, kabalaklı süvariler, topçular, top arabaları, nianlı, rütbeli büyük memurlar, mülazımlar, yüzbaşılar, binbaşılar, kaim-makamlar, miralaylar, livalar, ferikler hatta müşirler koşuyordu. Bisikletler, otomobiller, tramvaylar süratle geçiyor. Atlılar, lastikli arabalar hızla geçiyor. Sonra sivil memurlar nahiyenin, kazanın, sancağın, vilayetin bütün memurları: valiler, mutasarrıflar, kaymakamlar, nahiye müdürleri, hâkimler, gaziler, mahkeme reisleri, müdde'i-i umumiler, ziraat, ticaret, sanayi memurları, mühendisler.

Sonra köy muhtarları, mahalle imamları, cami hatipleri, müezzinleri, bütün halk, ahali, bütün insanlar koşuşuyor. Padişah geliyor, halife geliyor, veliahtta berabermiş, prensler de arkadan geliyormüş... Sesleri işitiliyordu.

Köylü çocukları cepkenli, poturlu, kırmızı kuşaklı gençler, delikanlılar, orta yaşlı adamlar, ihtiyarlar, kadınlar, kızlar, hep bağıriyor. Çar da gelecekmiş. Kayser

de gelecekmış. Kral da, kraliçe de, imparator da, imparatoriçe de gelecekmış. Hatta Amerika reis-i cumhuru, Fransa ve İsviçre reis-i cumhurları da gelecekmış.

Tunguz kalabalığın içinde az kaldı ezilecekti. Nihayet bin güçlkle bir kayaya tırmandı. Yüksek bir yerden etrafını seyretmeye başladı. Şimdi askerler muntazam adımlarla, muntazam hatvelerle takım takım, bölük bölük, tabur tabur, alay alay geçiyordu. Bütün fırkalar kol vurdular vurdular padişahın önünden geçti, resmigeçit yaptı.

Padişahın etrafında, sadrazam paşa ile bütün nazırlar vardı. Harbiye, bahriye, maliye, maarif nazırları. Ticaret, ziraat, nafia, posta telgraf nazırları. Adliye nazırıyla şeyhülislam efendi yan yana konuşuyorlardı. Meclis-i ayan, meclis-i mebusan reisleri de orada idi. Birçok mebuslarda vardı. Tunguz'un gözü yaşardı, kalbi çarptı. Zihninden kim bilir neler geçti, kaşlarını çattı. Yüreğinden kopan bir sesle:

- Ben elbette vatanıma, milletime hizmet edeceğim dedi. Fakat bağırır bağırılmaz manzara yine değişti. Şimdi bir köyde harman yerinde imiş. Tunguz sapanlar, oraklar, çapalar, kazmalar, beller, kürekler içinde kaldı. Köylü çocuklar, at koşulu döğenlere binişler, şarkılar, türküler, ilahiler söyleyerek harman dövüyorlardı. Kadınlar saman savuruyor, erkekler öküz urbalarından ekinlerini taşıyorlardı. Bir köylü çocuğu bağırırdı;

- Tunguz, gel gel! Seninle harman dövelim. Tunguz kendi kendine düşündü. Tuhaf benim ismimi nerden biliyor. Bir de ne baksın. Kendini çağıran çocuk sınıf arkadaşı Orhan değil mi? Şimdi Orhan'la Tunguz harman dövüyorlardı. Tunguz'un başı hafif hafif dönüyor sanki salıncakta sallanıyormuş gibi bir zevk, tuhaf bir neşe, bir baş dönmesi duyuyordu. Fakat bu neşe, bu zevk devam etmedi. Buğdaylar samanlardan ayrıldı. Buğday oldu. Arpa oldu. Bakla oldu. Çavdar oldu. Köyün ne kadar harmanları varsa birleşti. Şimdi darılar, mısırlar, mercimekler, nohutlar Tunguz'a doğru yuvarlanıyorlardı. Tunguz daneler içinde boğulacaktı. Fakat köyün bekçisi imdada yetişti. Buğdayları, nohutları, mercimekleri durdurdu. Elindeki sopayı üç defa yere vurdu. Ve bağırırdı:

- Çocuklar, uşaklar! Mektep zamanı geldi. Mektep zamanı geldi!

Tunguz'un annesi de çocuğunu okşuyor:

- Yavrum, Tunguz, mektep zamanı geldi. Diye uyandırmaya çalışıyordu. Tunguz uyandı.

- Anneciğim bu gece hep rüyalar gördüm, dedi.

- Hayırdır inşallah yavrum!

Bu hikâyeyi Aydoğan, otuz çocukluk bir sınıfta okumuş, bitirmişti. Sınıfın çocuklarına dediki:

-Çocuklar! Tunguz'un rüyasını dinlediniz. Şimdi biz de beş dakika gözlerimizi kapayalım. Herkes bir rüya görsün. Gördüğü rüyayı anlatsın.

Çocuklar, peki peki! Çok iyi, çok iyi diye bağıştılar. Hepsi birden gözlerini kapadılar. Bir dakika geçti, iki, üç dakika geçti. Yetmiş iki Orhan sordu:

- Muallim efendi kaç dakika kaldı?

- İki dakika!

Bir dakika daha geçti. Yirmi saniye kaldı. On saniye kaldı. Beş saniye kaldı. Son saniyede geçti. Muallim efendi:

- Vakit tamam oldu. Rüyalar anlatılacak! Dedi. Bütün çocuklar gözlerini açtılar. Altmış üç Oğuz:

-Ben, dedi. Al bir kısrak gördüm. Kısrığa gem taktım, eğerini vurdum. Sağrısını okşadım. Dizginlerle hayvanın yelesini tuttum. Sol ayağımı sol üzengiye koydum. Hop! Dedim, kısrığın üzerine sıçradım.

Şimdi bir Türk atlısı idim. Atımı ovalarda, çöllerde, kırlarda, bozkırlarda, sahralarda koşturdum. Kısrığıma hendekler, mani'alar, yarlar, uçurumlar atlattım. Dağlar, dereler, tepeler, alanlar aştım. Turan iline ulaştım. Size Turan'dan, Türk ilinden selamlar getiriyorum!

Muallimle çocuklar bağırıldılar!

- Selam sana sevgili Turan.

Yetmiş beş Hasan:

- Efendim, dedi. Ben gözlerimi kapar kapamaz saatli bir takvim oldum. Zorla beni kulaklarımdan duvara çaktılar. Sol kolum yelkovan sağ kolum akrep oldu ciğerlerim büyük çark, kalbim küçük çark oldu. İşlemeye başladım. Ben işlerken başım bir rakkas gibi sallanıyor, dilim muntazaman ağzıma girip çıkıyordu. Yaramaz bir çocuk geldi. Takvime baktı: Cumartesi!

Cumartesi mektep günüdür ben istemem dedi. Yapraklarımı koparmaya başladı. Pazar, pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma!

-Ben cumayı isterim! Diye bağırıldı.

Çocuk gitti, öksürüklü bir ihtiyar geldi. Takvime baktı: Teşrin-i sani!

-Ben soğuk ayları sevmem! Dedi. Yapraklarımı deste deste koparmaya başladı.
Kanun-ı evvel, kanun-ı sani, şubat, mart...

Biraz durdu, düşündü. Martı da istemem dedi: nisan , mayıs, haziran, temmuz...

Temmuz ayı sıcaktır, öksürüğüme belki iyi gelir dedi sonra saate baktı: On ikiye çeyrek vardı!..

Bu saatte duracak! Bari kurayım dedi. Kulaklarımı anahtar zannetti. Yakaladı, burmaya başladı, dayanamadım gözlerimi açtım.

Yüz elli bir Nejat:

-Efendim, ben gözerimi kapar kapamaz, tuhaf bir sinema karşısında kaldım. Öğrendiğim musaddarlar dörder dörder kol kola girmişler, muntazam hatvelerle muhtelif ahenkte sesler çıkararak mitinge gidiyorlardı:

Kaçtım, açtım, saptım, saçtım dım, dım, dım

Sanırım, tanırım, alırım, kalırım rım, rım, rım

Vurdum, boğdum, sordum, kovdum dum, dum, dum

Geçerim, biçerim, içerim, seçerim rim, rim, rim

Bayılırım, ayıldım, boğulurum, koğuldum rım, dım, rum, dum,

Dinlememiş, inlememiş, üflememiş, püflememiş, memiş, memiş, memiş.

Yermiş, yenmiş, bitmiş, gitmiş miş, miş, miş

Tekmelerken, sendelerken, fiskelerken, ken, ken, ken

Dilemek, akmak, bilemek, çakmak, mek, mak, mek, mak

Sineceğim, dineceğim, bineceğim, ineceğim

Keseceğim, ezeceğim, gireceğim, emeceğim ğim, ğim, ğim

Geleceğim, vuracağım, gideceğim, emeceğim ğim, gım, ğim, gım, ğim, ğim,
ğim

Kırıntı, çıkıntı, kuruntu, yıkıntı tı, tı, tı

Serinti, silinti, döküntü, girinti ti, ti, ti.

Sonra bilmem ne oldu, miting yerinde musaddarlar ikiye ayrıldı. Biz hafifiz, bir sakiliz, diye bağrışmaya başladılar. Şimdi bir kısmı emrediyor, bir kısmı nehyediyordu.

Ağlama, bağla, öpme, öt, vurma, kır, yıkma, öldür, yılma, korkma, ürkme, kaçma, tutma, etme, yanma, katma.

Öğren, çalış, temiz tut, kirlenme, himmet et, gayret et, çok çalış, oyna, teprenme, girsin, gelmesin, okusun, yazmasın, yesin, yutmasın, söyle, çiğnesin...

Her musaddar bir şey söylüyordu. Kimse kimseyi anlamıyordu. Sonra düşünmek musaddarı bir tarafa çekildi. Ellerini başının içine aldı. Bir dakika düşündü. Buldum! Diye bağırdı. Yükleme musaddarlarını çağırdı: her birinin arkasına kocaman bir sepet yükledi. Sepetin içine eline ne geldiyse doldurdu. Ne bulduysa doldurdu. Ne gördüyse doldurdu.

İğne, firkete, fırça, tarak, pudra, sabun, şişe, bardak, kadeh, fincan, tepsi. Sicim, ip, zincir, çuvaldız, makara, ceket, pantolon, mendil, çorap, yelek, gömlek, kundura, potin, iskarpin, ayna, maşa, mangal. Su, konyak, rakı, şarap, macun, lokum, ezme, bulama, pekmez, sirke, turşu, makine, kundak, beşik, sigara, tütün, nargile, çubuk, ekmek... Hamalları önüne aldı. Bir masanın üzerine çıktı. Sepetin içindekileri musaddarlara doğru fırlatmaya başladı. Her musaddar bir şey kapıyordu:

Şimdi, kimisi yiyor, içiyor, gülüyor, kimisi yıkıyor, dikeyor, süpürüyor. Ne bileyim su çekenler, makine işletenler, kundura yapanlar, pekmez satanlar, sirke tadanlar. İskarpin giyenler. Yelek değiştirenler.

Daha ne bileyim. Top oynuyorlar. İp çekişiyorlar, kunduralarını fırçalıyorlar.

Her biri bir şey yapıyordu. Rakı, şarap içenler, enfiye çekenler, sigara savuranlar bile vardı. Fakat hiç kimse bağırıyor, kavga etmiyor herkes bir şeyle meşgul oluyordu.

Sonra söylemek mastarı kürsüye çıktı. Bir konferans verecekti: Efendiler! Dedi. Fenalıkların hepsi işsizlikten çıkar! Fakat ben konferansı nihayete kadar dinleyemedim. Siz beni çağırdınız!

Aydoğan yirmi ikiye baktı!

-Peki yirmi iki sen ne gördün, dedi.

-Efendim. Ben kendi kendime isimlerini işittiğim muharrirlerden, şairlerden, ediplerden, gazetecilerden biri olayım, güzel bir rüya göreyim dedim. Tevfik Fikret oldum, bir ses olamazsın rübabın yok dedi. Mehmet Emin oldum. Olamazsın Türk sazın yok dedi. Namık Kemal oldum. Çok yüksektir dedi. Abdülhakhamit oldum, olamazsın pek yüksektir dedi.

Ben bildiğim isimleri birer birer sayıyordum. Aynı ses hep aynı sözü söylüyordu.

Halit Ziya, cenap Şahabettin, Süleyman Nazif...

Olamazsın!

Faik Ali, Ahmet Haşim, Celal Sair, Yakup Kadri?

Olamazsın!

-Hamdullah Suphi, Fazıl Ahmet, Mehmet Fuat, Yahya Kemal?

Olamazsın, olamazsın.

-Ziya Gökalp, Mustafa Satı, İsmail Hakkı, Ahmet Cevat, Ahmet İhsan, Alaattin, Sadrettin olamazsın.

-Refik Halit, Ahmet Refik, Falih Rıfkı, Seyfettin, Ruşen Eşref...

-Olamazsın, olamazsın, olamazsın.

Baktım ki şair, edip, içtimaiyatçı, terbiyeci, muharrir olamayacağım bir de gazetecileri tecrübe edeyim dedim.

-Celal Nuri?

Aynı ses cevap verdi.

-“Ati”siz olmaz!

-Ahmet Cevdet?

-“İkdam”siz olmaz!

-Hüseyin Cahit?

-“Tanin”siz olmaz!

Ahmet Emin, Mustafa Asım, İsmail Müştak!

- “Vakit”siz, “Sabah”siz olmaz!

Demek ki gazeteci de olamayacaktım. Aklıma bir filozof ismi geldi.

-Rıza Tevfik!

Aynı ses hiddetlendi.

-Birdir iki olmaz! Dedi.

Anladım ki ibtidai birinci sınıf talebesinden başka bir şey olamayacağım! Gözlerimi açtım ve karşınızda talebe oldum.

Muallim güldü.

-Çalışmazsan onu da olamazsın! Dikkat et yirmi iki! Dedi.

Otuz altı Turgut:

-Efendim, ne yalan söyleyeyim. Ben insanlıktan bıktım. Meşe odunu olayım da rahat edeyim dedim. Meşe odunu oldum. Fakat keşke olmayaydım. Baltaladılar, odun yaptılar. İçimi yaktılar, kömür diye sattılar. Kestiler, biçtiler, tahta dediler. Pencere, pancur, kafes yaptılar. Tavanlarda kiriş, yerlerde döşeme, merdivenlerde basamak oldum. Mekteplerde sıra, masa, kara tahta oldum. Çekmediğim çile kalmadı. Pişman oldum, nedamet ettim. Toprak olayım belki rahmet ederim dedim. Toprak oldum, fakat rahat etmek kabil mi?

-Kazdılar, bellediler, sürdüler, nadas ettiler. Tohum ektiler, ark açtılar, hendek, çukur kazdılar. Güllelerle bağrımı deldiler, kuyu açtılar, su çıkardılar. Ocağ açtılar, maden çıkarlar. Çamur oldum, toz oldum. Kerpiç oldum, kiremit oldum, tuğla oldum. İnsanlar yetmiyormuş gibi otlar, ağaçlar köklerini içime saldılar. Kanımı emdiler. Böceklere yuva oldum. İşte o vakit iskeletleri, korkunç dişlek kafaları gördüm. Korkumdan bayılacaktım imdadıma yetiştiniz. Gözünü aç dediniz! Gözümü açtım, anladım ki rahat etmek için insan olmaktan başka çare yok!

-Kırk yedi Neşet:

-Efendim, ben biraz rahatsız idim, göz kapaklarımı kapayınca kendimi Keşiş Dağı'nın tepesinde geniş, temiz bir hastanede buldum. Beyaz önlüklü hizmetçiler beni bir salona götürdüler. Salonda başları açık, tıraşlı tıraşsız, sakallı sakalsız, ihtiyar genç, birçok doktorlar, eczacılar, hasta bakıcıları vardı. Ben salona girer girmez hepsi birden bağırıldılar:

-Vah biçare çocuk! Bu ne zafiyet! Bu ne kansızlık, mutlaka veremdir! Açlıktan olacak! Çok çalışmadan olacak! Bakımsızlıktan olacak!

Sonra bütün doktorlar üzerime hücum ettiler. Nabzıma baktılar, dilime baktılar, göz kapaklarıma baktılar. Göğsümü dinlediler, kalbimi dinlediler; beni evirdiler çevirdiler, evirdiler çevirdiler...

-Evet, evet; kansızlık, gıdasızlık! Dediler.

Bütün doktorlar ceplerinden kalem, kağıt çıkardılar, birer reçete yazmaya başladılar.

Ak sakallı, mavi gözlüklü, çıplak başlı, ihtiyar bir doktor reçetesini okudu:

-İlaç istemez! Pirzola, biftek, az pişmiş etler, yumurta, süt, yoğurt, ayran, pekmez, bal, havyar, sebze ezmeleri, sebze çorbaları... Bol hava, bol güneş, bol yemek.

Sıksa, zayıf, kırmızı gözlüklü, bıyıksız, çelimsiz bir genç doktor itiraz etti:

-Tereyağını unutmuşsunuz! Hem bunlar kafi değil. Üzüm, armut, şeftali, elma, ayva kompostoları. Kuru yemişler, soğuk su duşları, hafif jimnastikler de lazımdır. Dedi.

Yusyuvarlak, şişman, kıpkırmızı çehreli, tek gözlüklü, kırpık bıyıklı, yassı burunlu, kısa boylu bir doktor itiraz etti.

-Bunlar da kafi değil! Hastanın ruhunu okşamalı. Sinema, tiyatro, konser, resimli gazeteler, musiki, kukla, karagöz, bütün manasıyla eğlence de lazımdır!

Sonra doktorların bir işareti üzerine beni kucakladılar. Hamam gibi bir odaya soktular. Çabucak soydular. Banyoda yıkadılar. Havlu içinde kuruttular. Beni çırılçıplak teraziye vurdular:

-Tam sekiz kilo!

Bu çocuk insanlıktan çıkmış, iskelet kalmış, bunu kuvvetli bir tana yapmalı dediler.

İtiraz ettim, dinlemediler. Gözümün önünde bir danayı kestiler. Kafasını ayırdılar. Boynunun boş yerinden iskeletimi dananın vücuduna yerleştirdiler. İki bacaklı, iki kollu, insan başlı bir dana oldum. Böğürmeye başladım. Sesimi duymadınız mı?

Yüz yedi Necdet:

-Efendim, ben gözlerimi kapar kapamaz kendimi Hicaz'da Medine'de buldum. Mekke'ye gittim, hacı oldum. Zemzem kuyusundan su içtim. Peygamberimizin mezarında dua ettim. Şeytanlara taş attım. İhramlara sarındım. Kurban kestim. Camilerde namaz kıldım. Kuran'ı hatim ettim. İsmime Hafız Osman dediler.

Minarede müezzin oldum, Allah'ü ekber, Allah'ü ekber, gür sesiyle ezan okudum. Mescit mescit, tekke tekke dolaşım. Dervişlere arkadaş oldum, zikrettim. Mevlevi tekkesinde mevlevi oldum.

Günler geldi, geçti. Şol zilkade, zilhicce, muharrem, safer, rebi'ül evvel, rebi'ül sani, cemâziye'l-evvel, cemâziye'ı sani, recep, şaban geçti, ramazan geldi. Otuz gün oruç tuttum. Bayram geldi, bir çocuk gibi sevindim.

Nalin giydim, abdest aldım, bayram namazı kıldım. Su bulmadığım yerde teyemmüm ettim. Farz, vacip, sünnet, müstehap ne varsa öğrendim. İslamın şartlarını belledim. Allah nedir, peygamber nedir, melaike, cennet, cehennem, sırat köprüsü,

Kur'an-ı Kerim, sure, ayet, dua öğrendim. Vedduha'ya kadar bütün sureleri ezberledim. Ölülerin ruhuna Fatiha okudum. Seneler geldi, geçti. İhtiyar oldum. Birgün geldi öldüm. Teneşirde yıkadılar. Kefenleri sardılar. Tabutta taşdılar. Bir mezara gömdüler. Gömülürken uyandım! Mezar ne korkunç şey imiş!

Can havliyle bağırdım:

Ben ölmedim! Ben ölmedim!

Ben bağıırır bağıırmaz mezarın başındaki kör, topal, çolak, kadın, erkek dilencilerden tut da Kur'an okuyanlara, benim için ağlayanlara varıncaya kadar herkes kaçmaya başladı. Kaçarken:

-Hortladı, hortladı. Diye bağıırıyorlardı.

Sabah vaktiydi. Ancak mektebe yetişirim dedim. Gülerek mektebe doğru ilerlemeye başladım. Beni gören kaçtı. Beni gören kaçtı. Ne yalan söyleyeyim muallim de beni görünce kaçtı. Ben de dersten kurtulurum diye seviniyordum.

Fakat muallim efendi siz kaçmadınız!

Muallim güldü.

-Merak etme Necdet, şimdi düdük çalar, hepimiz kaçarsız. Sen kalırsın!

Otuz altı Ali:

-Efendim ben rüyada kendimi büyük, müzeyyen, süslü bir salonda buldum. Ortada yeşil örtülü bir masa, masanın üzerinde açılı kapalı birçok kitaplar, lügatler, not defterleri, kalemler, kağıtlar, hokkalar, müsvevveler, makale kesikleri vardı. Duvarda birçok haritalar, levhalar, resimler, fotoğraflar asılı idi.

Başka bir masanın üzerinde birçok koleksiyonlar, kart postallar, kariler, Fransızca, İngilizce, Rusça, Almanca, İtalyanca, Arapça resimli gazeteler, mecmualar, risaleler yayılı idi.

Etrafta içleri kitap dolu kütüphaneler, raflar, küçük bir masanın etrafında telefon! Ne bileyim maroken koltuklar, hasırlı sandalyeler. Ve daha birçok şeyler!

Bir müddet resimleri, levhaları, mecmuaları, kartları seyrettim sonra karşıdaki açık kapıya yaklaştım, içeriye doğru baktım: Büyük bir masanın etrafında kravatlı, redingotlu, ceketli, paltolu, şık, zarif, yakışıklı, yakışiksız, ihtiyar, genç birtakım adamlar oturmuş hızlı hızlı konuşuyorlardı, içlerinden birisi beni görür görmez:

-Buyrun azizim, dedi. Sonra beni arkadaşlarına takdim etti:

-Felsefe muallimi cüce Ebced Bey.

Sonra bana döndü, orada olanları birer birer göstererek:

-Edebiyat müderrisi, felsefe muallimi, coğrafya, hendese, kimya, hikmet, riyaziyat, ahlak, iktisadiyat, içtimaiyat diye birtakım anlamadığım dersler saydı, bana bir koltuk gösterdi.

Ben şaşırılmıştım. Mutlaka beni birine benzetti. Diyordum. Korca korca, çekine çekine koltuğa oturdum. Başım ancak masanın sathına kadar yükselebilmiş, ayaklarım asılı kalmıştı. Rengim uçtu. Benzim attı. Kalbim çarptı. Terledim terledim başım ağrıdı. Gözlerim karardı. İçim bulandı, kendimi hastalanmış zannediyordum. Acaba beni imtihan mı edecekler, dedim. Ve sordum.

-Efendim, beni imtihan edecekseniz ben bir şey...

Sözümü bitiremedim hepsi birden bağıldılar:

-Estağfirullah! Ne demek! Haddimiz mi? Tevazu gösteriyorsunuz! Bilakis ilminizden, irfanınızdan istifade etmek isteriz. Evet, fikrinizden istifade etmek isteriz. Sizi dinliyoruz.

Hepsi sustu. Gözlerini bana dikmiş bekliyordular. Onlar bekliyordu, ben düşünüyordum.

Nasıl kaçayım? Nasıl kurtulayım?

Daha iyi düşünmek için başımı masaya dayadım. Bir de önüme koskocaman bir sakal yığılıvermesin mi? Başkasının sakalı zannettim iki elimle yakaladım. Korkumdan şiddetle çektim. Çenem kırılıyor, dişlerim dökülüyor zannettim. Meğer çektiğim sakal benim imiş. Ak sakallı bir hoca olmuşum, her şeyi unuttum, deli gibi masanın üzerine sıçradım.

Gündüz oldu, geceler,

Ak sakallı hocalar,

Korkunç devler hortladı.

Cinler cirit oynadı.

Diye zıplamaya başladım. Ne kadar muallim varsa bir birlerini iterek, itişerek, düşerek, tökezleyerek kaçıştılar. Siz beni çağırdığınız zaman odada cinler cirit oynuyordu. Ben de sevincimden zıplıyordum.

42 Nusret:

-Efendim, ben kendimi hesap, hendese dershanesinde buldum. Ne muallim var idi ne talebe. Sınıf bomboş. Öyle olduğu halde bir gürültüdür gidiyordu:

-Beş neredesin, sekiz buraya gel, altıyı tut, yedinin arkasından koş, tebeşir nerede, bilgiyi ver!

Aman yarabbi cinler, periler mi konuşuyor, bu sesler nereden geliyor dedim. Dikkat ettim. Bir de ne göreyim. Adetlerin, sayıların, rakamların her biri bir iskemleye oturmuş. Dokuz başına bir sarık sarmış. Muallim kürsüsüne çıkmış... Biraz daha dikkat ettim. Aman ne eğlenceli ders hiç bizimkine benzemiyor.

İki sekiz yan yana geliyor seksen sekiz diye bağıyor. İki beş el ele tutuyor elli beş diyor. Üç tane üç yan yana diziliyor: üç yüz otuz üç olduk diyor. Bir, iki, üç, dört birbirini bin iki yüz otuz dört diye kovalıyor.

Üç beşten çıkıyor. Oh ya üçünü aldım iki kaldın, diye bağıyor. Sonra her rakam yerinde sayıyor: altı kere altı otuz altı. Beş kere beş yirmi beş. Yedi kere yedi kırk dokuz. Sekiz kere sekiz altmış dört. Dokuz kere dokuz seksen bir. Dört kere dört on altı. Üç kere üç dokuz.

Sonra rakamlar ikişer ikişer karşı karşıya geçiyorlar. Boks oynar gibi bir birlerine yumruk atıyorlar. İki beşe vuruyor: İki kere beş on! Üç aylıya vuruyor. Üç kere altı on sekiz? Dört beşe vuruyor: dört kere beş yirmi!

Daha ne bileyim ayak ayağa vuruşuyorlar. Kafa kafaya tokuşurlar. Tepiniyorlar. Zıplıyorlar ve bağıyorlar. Üç kere beş on beş, üç kere yedi yirmi bir. Dört altıdan çıkar iki kalır. Dört beş daha dokuz eder.

Bir rakamı beni gördü, görür görmez:

-Sıfır geldi. Sıfır geldi! Artık korkmayın dedi. Dört kolumu tuttu, kırk oldum diye bağırdı. Üç yanıma geldi otuz oldum dedi. Benim canım sıkıldı.

Ben sizin cinsinizden değilim. Ben insanoğluyum. Adım Nusret dedim. Güldüler istihza ettiler.

Yedi geldi, yetmiş oldu. Sekiz geldi seksen oldu. Dokuz geldi doksan oldu. Yavaş yavaş ben de insanlıktan çıktım. Rakamlaştım. Şimdi ben de onlar gibi gülüyor, oynuyor, sığıyor, zıplıyor, tepiniyordum.

Fakat çok sürmedi, sınıf hizmetçisi bir elinde süpürge, bir elinde kova, omzunda toz alacak bezler içeriye girdi.

-Bu çocuklar da ne kadar yaramaz! Tebeşirlenmemiş yer kalmamış, dedi. Kovanın içinden büyük bir sünger çıkardı. Suyunu sıktı, masaların, sıraların üstünü silmeye başladı.

Ben bir yere büzüldüm. Rakamların her birisi bir yere gizlendi. Fakat kurtulmak kabil olmadı. Koca süpürge her yere ulaşıyor, bütün rakamları bir yere yığıyordu. Bir süpürge darbesi de benim başıma indi...

-Aman, ben rakam değilim. Seyirciyim, dedim. Hizmetçi kızmış dinlemedi bile, hepimizi topladı. Yığıdı. Kağıt parçaları, tebeşir kırıntıları, kalem kesintileri ile beraber bir küfeye doldurdu.

Rakamla yapayalnız kaldığım zaman baktım ki bu kadar gürültü edenler benim ile dokuz rakamdan ibaret imiş: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Şimdi hizmetçi gider, ben görünmeden çıkar kaçarım diyordum. Fakat hizmetçi küfeyi sırtlandı, aşağıda belediye arabasına boşalttı. Baktım olacak şey değil.

-Bir sıçradım bana pire Nusret derler, dedim.

Hayvan bir tarafa, hizmetçi bir tarafa, arabacı bir tarafa kaçtı. Araba devrilirken gözümü açtım.

Çocuklar! Otuz çocuğun rüyası hiçbir derste biter mi? Bu rüyalar birkaç ders sürdü. Bütün çocuklar rüyalarını söylediler yalnız dört Ziya bir şey söylemek istemiyordu. Muallim Aydoğan Ziya'ya sordu!

-Ziya, sen rüya görmedin mi?

Ziya'nın yüzü kızardı.

-Hayır, efendim görmedim. Dedi.

Muallim tebessüm etti.

O halde niçin rüya görmedin, ne düşündün, onu anlat!

-Fakat efendim. Pek münasebetsiz şeyler düşündüm!

Muallim güldü:

-Daha iyi ya! Daha iyi ya! Münasebetsiz şeyler ne imiş anlarız.

Yeis yok anlat! Ziya anlatmaya başladı:

-Efendim, gözlerimi kapadım, düşündüm. Aklıma bir şey gelmedi. Bir dakika geçti. Aklıma yine bir şey gelmedi. Kendi kendime: Vakit geçiyor, bir şey bul, bir şey düşün! Dedim. Kabil değil aklıma bir şey gelmedi.

Sen ahmaksın, budalasınsın! Dedim. Yine aklıma bir şey gelmedi. Biraz daha hiddet ettim. Sen bönsün! Boş kafalınsın. Beyinsizsin dedim. Sonra dilim alıştı. Aklıma ne kadar fena sıfatlar, küfürler geldiyse kendi yüzüme bağırmağa başladım:

Budala, topal, huysuz, keleş, hırsız, Çingene, arsız, terbiyesiz.

Sonra ne yalan söyleyeyim, bunları duyduğumdan bir de zevk almaya başladım. Söyledim, söyledim: haylaz, meşe odunu, topuz kafalı, maymun suratlı, eşek kulaklı, kaz beyinli, ayı, domuz, şaşı Ziya, kör ebe, kel İbiş, kel Hasan!

Biraz sonra, artık büsbütün bir şey düşünmeden dilime ne gelirse söylüyor, saçmalıyor, zırvalıyordum tabi ki bir deli gibi! Kundak bezi, uçurtma kuyruğu, telefon teli, süpürge tohumu, kuş yemi, fasulye sırığı, ekme vesikası, asker kaçağı, Rus kazağı, yobaz, softa, çömez, Fatih şubesi, telgraf direği, Sultan Ahmet Meydanı, Dikilitaş, Çemişgezek, Zonguldak, maden kömürü, Sivastopol.

Sivastopol kelimesini beğendim. Ahenkli buldum. Tekrar ettim. Sivastopol, Sivastopol. Sonra kelimeyi ikiye ayırdım. Sivas, Sivas. Topol, topol. Sonra kelimeyi üçe ayırdım. Sivas, Sivas, to, to, pol, pol. Sonra yalnız pol diye üç defa tekrar ettim.

-Pol, pol, pol.

Arşıma sırmalı şapkalı, siyah elbiseli, kısa pantolonlu bir Frenk çocuğu çıktı:

-Efendim, beni mi çağırdınız, benim adım Pol'dür dedi.

Ziya burada biraz durdu. Sonra,

-Efendim. Dedi. Tam Frenk çocuğuyla arkadaş olup rüya içinde Avrupa'yı dolaşacakken, siz seslendiniz.

-Rüya söylenecek, dediniz.

Şimdi Ziya susamıştı. Muallim:

-Gördün mü Ziya dedi. Kabahat sende değil bende imiş. Beş dakika yerine on dakika müddet koysa imişim, sen de Avrupa'yı dolaşabilecekmişsin. Fakat iyi ki dolaşmamışsın. Fransızca'yı bilmeden Pol'le arkadaş olursan aldanırsın. Türk çocuğu aldanmamalı.

Bütün sınıf birden bağırdı.

-Türk çocuğu düşmanını tanır, aldanmaz.

OĞUZ'UN DÜŞÜNCESİ

Oğuz meraklı bir çocuk idi. Her şeye inanmazdı. Anlamadan bir şey ezberlemezdi. Her şeyi anlamak hem iyice anlamak isterdi. Birgün, bilmem okuyup yazmaya başlamasının kaçınıcı ayı idi, kendi kendine düşündü:

-Ben okuyup yazıyorum, fakat yalnız okumasını öğrendiğim kelimelerle bunlara benzeyenleri okuyorum. Geçen gün elime bir gazete aldım. Birçok yerlerini okuyamadım. Acaba bir gazetenin her yerini okumanın bir çaresi yok mu?

Oğuz biraz daha düşündü. Düşünürken o güne kadar okuduğu kelimelerin hayalleri gözünün önünden geçmeye başladı: kuş, çocuk, çukur, koyu, koca, yokuş. Oğuz kendi kendine:

-Dur şu kelimeleri bir yere yazayım da bakayım nasıl yazılıyor. Nasıl okunuyor. Dedi. Ve kelimeleri bir kağıda yazdı. Biraz daha düşündü. Tekrar düşündü. Yazdığı kelimelere dikkatle baktı. Tekrar baktı baktı. Tuhaf, dedi. Bu kelimelerde birtakım işaretler var. Bu işaretler bazen kelimenin başına, bazen ortasına, bazen nihayetine geliyor. Fakat hiç değişmiyor. Şu yazdığım kelimelerdeki "ku" işareti kuş, yokuş, kuyu, çukur kelimelerinin hepsinde de var.

Oğuz başka kelimeler daha yazdı. Bu kelimelere de dikkatle baktı: mermer, mektep, muallim, müjde, merak, mercan... Oğuz güldü. Tuhaf şey, dedi. Burada küçük bir işaret var ki yazdığım altı kelimenin de başına geliyor. Fakat bazen "me" bazen "mu" diye okunuyor. Böyle olmayacak bunu kendimden anlayamayacağım. Muallime sorayım, dedi. Ve hemen mualliminin yanına gitti sordu.

-Rica ederim efendim, beni meraktan kurtarır mısınız?

-Ne o, Oğuz, yine ne var? Dedi.

-Efendim okuduğum kelimeleri bir yere yazdım, baktım ki kelime dediğimiz şeyler birtakım işaretlerden ibaret. İşaretlerin yerleri değiştikçe kelimeler başka türlü sesler çıkarıyorlar.

Muallim Oğuz'un fikrini anladı:

-Anladım Oğuz, sen elifbayı öğrenmek istiyorsun, dedi.

-Elifba mı?

-Öyle ya senin öğrendiğin işaretlere elifba derler. Mademki bunun farkına vardın, dur sana bu sırrı da öğreteyim. Hem korkma bir iki saatte öğrenirsin. Yalnız sakın diğer arkadaşlarına söyleme, sonra hepiniz muallim olursunuz, gördüklerinizi okursunuz bana lüzum kalmaz.

Muallim devam etti:

-Yavrum. Öğrendiğin işaretlerin her birine "harf" derler. Türkçede otuz iki harf vardır. Bu otuz iki harfi hepsine birden "elifba" derler. Şimdi o otuz iki harf yani

işaret nedir sana göstereyim. Ve her birinin ismini öğreteyim. Çünkü harflerinde isimleri vardır. Kelimeleri yaz.

Oğuz defterini çıkardı. Hazırlandı. Ve mualliminin söylediği

-Et, kuş, pas, can, cam, al, ay, dağ, zeki, laf, ak, av, kaç, aç, kar, kaz, Jale, hay, kap, zalim, ek, oh, arz, as, içtima, müselles, tabur.

-Oğuz şimdi bu kelimelerde bir birine benzemeyen işaretleri seninle beraber ayıralım:

ص, خ, ح, چ, ج, ژ, ك, ذ, د, ز, ر, ی, ه, و, ن, م, ل, غ, ع, ق, ف, س, ش, ث, ب, پ, ت, ا, ظ, ط, ض.

İşte Türkçe elifbadaki işaretler, harfler, bunlardır. Bu harflerin isimlerini de söyleyelim.

ا- Bu harfe “elif” derler.

ب- Bu harfe “be” derler. Şimdi her harfin yanına nasıl okunduğunu yazalım:

ت- te	ح- ha	س- sin	ع- ayın	ن- nun
ث- se	خ- ha	ش- şın	غ- gayın	و- vav
پ- pe	د- dal	ص- sad	ف- fe	ه- he
ج- cim	ذ- zel	ض- dad	ق- kaf	ی- ye
چ- çim	ر- ra	ط- tı	ك- kef	ز- ze
ظ- zı	لا- lam	ژ- je	م- mim	

İşte otuz iki harfi isimleriyle beraber öğrendin, tabi sen bu isimleri sonra kendi kendine ezberlersin.

Bu harfler birbirinden ayrı yazıldıkları yani birleşmedikleri zaman hep bu gördüğün şekillerde yazılırlar. Mesela sana bir “sin” harfi yaz desem hemen “س” şeklini yazarsın. Bir “dal” harfi yaz desem derhal “د” şeklini yazarsın. (*)

(*) Filhakika harflerin ortadaki şekilleri baştaki şekillerinden pek az farklıdır. Ancak harfleri birbirine bağlayan bazı ufak ilaveler vardır. Bunun için muallim efendilerin bilhassa noktalar üzerine nazar-ı dikkati celp ederek izahat vermeleri daha münasıptir. Çünkü Türkçe harflerde nokta, pek büyük bir tefrik alametidir. Mesela “چ” harfinin ve emsalinin başında veya ortadaki şekilleri çocuk için birer yuvarlaktır. Bu yuvarlağın altında bir nokta olursa “چ” olur üç nokta olur: “چ” hiç nokta bulunmazsa: “ح” ha olur. Üstünde bir nokta bulunursa “خ” olur.

“پ, ت, ب, ث, د, ذ, ر, ی, ه, و, ن, م, ل, غ, ع, ق, ف, س, ش, ث, ب, پ, ت, ا, ظ, ط, ض” harfleri çocuklar için altında veya üstünde 1, 2, 3 nokta bulunan birer çizgidir.

Kelimenin başında veya ortasında olsun değişmez. “ف, ق, ص, د, ذ, ط, ظ, ض, ص, د, ذ, ف” harfleri de açık veya kapalı. Noktalı veya noktasız birer yuvarlaktır. Bunun için noktalara pek fazla ehemmiyet verilmelidir.

Fakat başka harflerle birleştikleri zaman şekillerini biraz değiştirirler. Kelimenin başında yahut ortasında bulunduğu göre biraz farklı yazılırlar. Mesela yaz Oğuz:

هر, زور, صوبون, ضابط, طابور, ظالم, سس, شکر, مکتب, دیز, کدی, یدی, بوغاز, چوجوق, اکمک, ژاله, ثروت, پرده, تربیه, وادی, غیرت, علم, نار, فس, نکى, قار, خاییر.

Okur, dikkat edersen görürsün ki harflerden bir kısmının başındaki şekilleri ayrı yazıldıkları zamanki şekillerin kuyruksuzlarıdır: ش-س-س-ع-ء-ف-ف-ح-د-چ-چ-شد.

Bir kısmının başındaki şekilleri tıpkı ayrı yazıldıkları zamanki şekilleri gibidir. Yani bu harfler, başa geldikleri zaman diğer harflerle birleşmiyorlar. Şekillerini muhafaza ediyorlar: وادی, ذکی, زور, وادی (*). Demek ki Oğuz sana çim harfinin başındaki şeklini yaz desem şöyle: “چ” kuyruksuz bir çim yazacaksın.

Bu harflerin kelimenin ortasında yazıldıkları zaman aldıkları şekil, kelimenin başında aldıkları şekle pek yakındır: ترتیب, تربیه, سسلی, سس, کمر, تشکر, شکر (**).

-Harfler, kelimenin nihayetinde yazıldıkları zaman şekillerini değiştirmezler: قوش, دوغرو, یاز, آل, تجارت gibi.

Yalnız “ه” harfi (ه) şeklinde yazılır: واه, کاه, آه (***)

Şimdi Oğuz, bu harflerin nasıl sesler çıkardığını da arayalım, yaz Oğuz:

ره, ده, جه, یه, نه, لی, جی, سی, تی, بی, شا, نا, ما, یا, قا, تا, با, آ -

Şimdi şu söyleyeceğim kelimeleri de yaz: بورهک, یول, یوت, طوت, یوق, اوق, چوق, آغ, آق, آز, اوچ, اورکو, اوجاق, اوزاق, گوچ, کول, کومس, کور, کوز.

Demek bir harften sonra “elif” gelirse mesela “şın” harfinden sonra elif gelirse şa(شا) diye okuyacağız. Mim harfinden sonra ma(ما) diye okuyacağız. Bunun gibi ra harfinden sonra ra(را) diye, çim harfinden sonra ça(چا) diye okuruz.

Bir harften sonra (ى) harfi gelirse بی(bi), تی(ti), شی(şı), دی(dı), رى(rı) diye okuyacağız.

* Muallim Efendi:

داغ, دهره, آغ, آیاق, ilh. gibi munfasıl yazılmış kelimeler üzerinde izahat verir.

** Muallim Efendi: Muhtelif kelimeler yazdırarak munfasıl ve muttasıl harfler hakkında izahat verir.

*** Muallim Efendi- bir harften sonra, (و, ه, ی, ا) harfleri geldiği zaman ne gibi sesler çıkardığını, muhtelif kelimeler izah eder. Temrinler yaptırır. Kelimeler buldurur. Hususiyle “و, ا, ی, ا” şekilleriyle “ى” harfinin hafif ve sakil sesi hakkında nazar-ı dikkati celp eder. “ایکیز, ایصلاق, ایلیق, ایکی”

Bir harften sonra (ه) harfi gelirse “به, له, سه, شه, مه” diye okuyacağız.

Bir harften sonra (و) harfi gelirse بولوك(bölük), بورغو(burgu), بوغاز(boğaz), بوتون(bütün) diye dört türlü okuyacağız (*). Fakat harflerin şu gördüğümüz sesleri vermesi için mutlaka (ا, و, ه, ي) harflerinden evvel gelmesi, bu harflerle beraber yazılmış olması lazım gelmez.

Mesela: مكتب(mektep), مناره(minare), شکر(şeker), تشکر(teşekkür), فکر(fikir), فس(fes), فرصت(fırsat), شکایت(şikayet), انسان(insan)...

Kelimelerinde mim hareke “مه(me), می(mi), مو(mü)” diye üç türlü okunur. “شین(şın) ve فه(fe)” harflerinde yine “شه(şe), شی(şı), شو(şu), فه(fe), فی(fi), فو(fü)” diye üç türlü okunur.

Bundan bir kaide çıkaralım:

1. Türkçede her harf başta ve ortada bulunduğu zaman üç ses çıkarabilir. (**)

“مكتب(mektep), معلم(muallim), مناره(minare) gibi. Nihayette yalnız bir ses yani asıl kendi sesini çıkarır: جام(cam), چام(çam), قالم(kalem) gibi.

Muallim sözüne devam etti:

-Oğuz, böyle (ا, و, ه, ي) harflerinden biriyle birleşmediği halde muhtelif sesler çıkaran harfler en ziyade Arapçadan aldığımız kelimelerde bulunur. Araplar, harflerin bu muhtelif seslerini okutmak için birtakım işaretler kullanırlar. Ve bu işaretlere hareke derler.

Bu işaretleri de yani harekeleri de öğrenelim. Çünkü birkaç gün sonra Kur'an okumaya başlayacaksınız. Yani Arapça okuyacaksınız. Arapça okuyabilmek için bu harekeleri bilmek lazımdır.

Araplar mesela “ميم(mim)” harfini “مه(me)” diye okutmak için harfin üstüne şöyle: “fetha” bir işaret korlar ve “مه(me)” diye okurlar. Bu işarete üstün derler: “ش, س, ف, ر” harflerinin üzerinde üstün bulunduğu zaman “شه(şe), سه(se), فه(fe), ره(ra)” diye okunur.

Harfleri “می(mi), شی(şı), ری(ri), فی(fi)” diye okutmak için bu üstün” işareti harfin altına korlar ve esre derler. “م, ف, شد, ر” harflerini “می(mi), سی(si), فی(fi), ری(ri)” diye okurlar.

* Muallim Efendi- Muhtelif kelimeler üzerinde izahat verir.

** Muallim Efendi- Harflerin başında, ortada, nihayette çıkardıkları seslere nazar-ı dikkati celp edecek, muhtelif kelimelerle üzerinde ses temrinleri yaptıracaktır.

Harfleri “مو(mü) diye okutmak için harfin üzerine şu: “ötre” ötre dedikleri işareti korlar. “ر, ف, ث, م” harflerini “مو(mü), شو(şu), فو(fü), رو(ru)” diye okurlar.

Muallim burada durdu sonra:

-Oğuz, dedi. Daha birkaç hareke var. Onları da inşallah Kur’an okumaya başladığımız gün öğretirim. Yalnız size her vakit söylediğimi bir daha tekrar edeyim ki harfleri, harekeleri, şekilleri bilmekle doğru ve güzel okumak kabil olamaz. Doğru ve güzel okumak, doğru ve güzel yazmak için yalnız bir yol vardır. O da çok okumak ve çok yazmak!

Muallim sordu: Öyle değil mi Oğuz?

Oğuz tebessüm etti,

-Muhterem muallim. Bana okumayı da okumanın ne demek olduğunu da öğrettiniz, ben de size bilfiil teşekkür etmek için şimdi gideceğim, Tunguz’un rüyasını hem okuyacağım hem yazacağım. (*)

* Muallim Efendi- Şedde, cezm, med, tenvin vasıl harekelerini kelimeler üzerinde izah etmeli ve kelimeleri Kur’an-ı Kerim’den seçmeli, bunun için “Elemneşrah” ve “Vezzuha” sureleri pek muvavaffaktır. İlk günleri bu sureler üzerinde temrinler yaptırılır.

2-Çocukların evvela bildikleri sonra bilmedikleri, henüz görmedikleri kelimeler kara tahtaya yazılır ve çocuklara kelimenin harfleri okutturulur. Mesela “مكتب(mektep)” kelimesinde kaç harf var, harflerin isimlerini söyleyiniz. İlh.

3-Çocukların bilmedikleri kelimeler tahtaya yazılır ve harekelenir. Sonra okutturulur. Mesela: مستغرق(müstagrık), متفكر(mütefekkir) ilh.

4-Çocuğun bilmediği kelimeler üzerinde temrinler yaptırmakta ifrata varmamalı çünkü maksat çocuğa mekanizma hakkında bir fikir vermektir. Yoksa yeni kelimeler öğretmek değil.

Tunguz’un Rüyası’nı güzelce okuyup yazan, kelimelerinin imlasını öğrenen bir çocuk sünene göre, azami bir netice ve kafi bir silah elde etmiş demektir. Bundan sonra muvaffakiyeti bu silahın tekrar tekrar kullanılmasında aramak bunun için de Tunguz’un Rüyası’nı tekrar tekrar okutmak, yazdırmak ve imla ettirmek lazımdır.

5-Mekanizma hakkında, bir iki derste çocukların nazar-ı dikkati celp edildikten sonra izahatın, tatbikat ve temrinatın derslerin yalnız on on beş dakikalık bir kısmına hasredilmesi muvaffaktır.

NÜZHET SABİT

KELİME USÛLÜ İLE ELİFBA

**Maarif Vekaleti Tarafından Bütün İlk Mekteplerde Okutmak Üzere
Kabul Edilmiştir**

Her Hakkı Mahfuzdur

Tab'ı: Sühulet Kütüphanesi

1926

Nüzhet Sabit

KELİME USÛLÜ İLE ELİFBA

Sadreddin Celal Bey Tarafından Ta'dil Ve Yeniden Tertip Edilmiştir

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti'nin yeni programlarına muvaffak olarak tertip edilmiş ve Talim ve Terbiye Dairesi'nin 16 Haziran 1926 tarih ve 216 numaralı kararnamesi ile bütün mekteplerde okutturulmak üzere kabul olunmuştur.

Üçüncü Tab'ı

Sühulet Kütüphanesi

Semih Lütfi

İstanbul: Bâb-ı Âli Caddesi

Hukuku Mahfuzdur

1926

Sühulet Kütüphanesi
Semih Lütfi
İstanbul: Bâb-ı Âli Caddesi

MUALLİMLERE

On iki sene kadar evvel Nüzhet Sabit merhum tarafından vâzı ve tatbik edilip terbiyecilerimiz arasında taraftar bulamadığı için uzun seneler metruk kalan (Kelime Usulü) nihayet aynı zatlar tarafından diğer usullere müreccah bir usul olduğu tasdik edilmiş ve üç seneden beri Maarif Vekâleti tarafından resmen kabul olunmuştur.

Bu usul bilhassa son seneler zarfında Avrupa ve Amerika'nın salâhiyet-dâr terbiyecileri tarafından en terbiyevî ve tabîî bir usul olarak tavsiye edilmekte ve geniş mikyasta mekteplerde yapılan tatbikatında çok mükemmel neticeler elde edilmektedir.

Esasen bilhassa Türkçe lisanı için yegâne kabul tatbik olan kelime usulü memleketimizde hangi mektepte veya mekteplerde tatbik edilmişse daima ümidin fevkinde neticeler elde edilmiştir.

Şüphesiz en fena bir usul bile kudretli bir muallim ve mürebbiyenin elinde çok parlak neticeler verebilir. Ancak bir terbiye ve tedris meselesi, devlet maarifi mikyasında düşünülünce, mutavassıt bir muallim elinde azami muvaffakiyet temin eden bir usulü bulup kabul etmek zarureti vardır.

İşte kelime usulü bu şeraiti haiz olduğu içindir ki mükemmel usuldür. Nüzhet Sabit merhum (Kelime Usulü İle Alfabe) si ile - en çok mağlumatsız ve kabiliyetlisinden az mağlumatsız ve az kabiliyetlisine varıncaya kadar- bilâ-istisnâ bütün muallimlere, az zahmet ve yorgunlukla çok seri muvaffakiyet imkanını temin etmiş ve bu suretle ilk tahsilin en çetin meselesini hem çocukların hem de muallimlerin lehine olarak halletmiştir.

*

* *

Fi-l-hakîka kelime usûlü bilhâssa Türk lisanının bünyesine en uygun olan, çocukların hareket ve faaliyet ihtiyaçlarını en çok tatmin eden, alakalarını en ziyade uyandıran, binâ'en aleyh terbiye ve usûl tedris nokta-i nazarından en mükemmel olandır.

Okuma yazmada kelimedenden başlamak, usul-i tedrisin meşhasından mücerrede, kelimedenden cüze terkibden tahlile, kolaydan güce doğru gitmek düsturuna muvaffaktır. Çünkü çocuk için müşahhas, canlı, kolay olan kelimedendir. Mücerred, cansız, güç, mağnasız olan hece ve harftir.

Esasen, tesmiye, tehecci ve savti usullerle de tedrisatta bulunulduğu zaman çocuk lisani, ancak kendisine kelimeler okutulmaya başladığı zamandan itibaren öğrenmektedir. Yani çocuk mesela (mekteb) kelimesini mimi kefe verdim (mek), teyi beye (teb) (mekteb) olur diye heceleyerek okumuyor, belki bu kelimeyi beş on defa (mekteb) diye okuduğunu görüp işittiği ve bizzat okuduğu için tanıyor ve okuyabiliyor. Zaten yalnız çocuk değil, hepimiz, bilmediğimiz yeni kelimeleri bu suretle öğreniyoruz. Binâ' en aleyh bu zamandan evvel, harf, hece ve hareke temrinleriyle geçen dört beş, bazen sekiz dokuz ay beyhude yere sarf edilmiş bir zamandır. Fazla olarak, bütün bu lüzumsuz ve fuzuli temrinler, çocukları okuyup yazmaktan ve mektepten soğutmakta, nefret ettirmektedir.

Kelime Usulü İle Elifba'nın en seciyyevi vasıfları şunlardır:

- 1- Harf ve heceye değil, kelimeye ehemmiyet vermesi
- 2- Çocuğun muhakemesine değil daha ziyade hafızasına müracaat etmesi.
- 3- Mekanizmadan, çocuklar ancak mekanizmayı anlayabilecek, tahlil ve terkip yapabilecek kadar kelimelere sahip olarak ve sonra bahsetmesi.

Bu usul dairesinde bu kitapla ders vermek için muallimin bilhassa şu noktalara dikkat etmesi lazımdır:

- 1- Her derste evvela her sahifenin başında 32 punto ile yazılmış yeni kelimeler tahtaya yazılır. Evvela bu kelimeleri muallim okur. Sonra bunlar talebe ile hep birden birkaç defa tekrar edilir. Daha sonra muallim, talebeden her birine kelimeleri ayrı ayrı okutur.
- 2- Bunlar yapıldıktan sonra muallim, telaffuz edilen bu kelimelerin hangi hecelerden mürekkep olduğunu vazıhan gösterecek surette okumalıdır. Mesela (görmek)i (gör-mek) diye ayrı ayrı telaffuz eder.

- 3- Yeni kelimeler öğretildikten sonra silinir. Sıraları değiştirilerek tekrar yazılır. Yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya olarak karma karışık okutulur. Bütün talebenin kelimeleri iyice öğrendiklerine kanaat geldikten sonra temrinlere geçilir.
- 4- Kitabın üçüncü tabında bu temrinleri, komisyonun arzusu vecihle asgariye indirmek mecburiyeti hâsılı olmuştur. Bunun için muallim öğrenilen heceleri tahtada muhtelif vaziyetlerde kullanarak yeni kelimeler teşkil edecektir.

Her ders münasebetiyle yapılması muhakkak surette zaruri olan bu temrinler için kitaptaki temrinler muallime numune olabilir.

Bu temrinler evvela hep birlikte sonra münferiden muhtelif çocuklara okutturulacak, tekrar ettirilecektir.

Gerek kitaptaki gerek tahtadaki temrinler evvela sıra ile, sonra nihayetten başlayarak ve karmakarışık olarak okutturulacaktır. Muallimin, elindeki uzun değnekle gösterdiği her kelimeyi çocuklar münferiden ve hep birlikte okuyacaklardır.

- 5- Kelime Usulü'nde yazı da okuma ile beraber yürüyecektir. Çocuklar öğrendikleri her kelimeyi aynı zamanda yazmayı da öğreneceklerdir. Çocuklar her derste, her sahifenin altında büyük rık'a ile yazılmış satırları ve hikâyeleri birkaç defa defterlerine kopya edeceklerdir.

Yazı kabiliyeti çocuklarda okuma kabiliyetinden biraz daha geç başlar. İlk yazıları kargacık burgacıktır ve büyüktür. Yavaş yavaş düzelir. Çok yazmakla inkişaf eder.

- 6- Çocuklarda imla kabiliyeti daha geç inkişaf eder; binâ'en aleyh okuma yazma ile muvazı gidemez. Bunun için çocuklar evvela öğrendikleri kelimeleri birçok defalar müteaddid cümleler içinde yazacaklar, kitaplarından kopya edeceklerdir. Ancak yirmi otuz ders ilerledikten sonra bildikleri kelimeler üzerinde küçük imlalar yaptırmak mümkündür.

- 7- Bütün sınıfın aynı suretle ilerlemesini temine çalışmak, her çocukla ayrı ayrı uğraşmak lazımdır. Sınıfta yalnız birkaç efendi ile meşgul olmak çok fena bir usuldür.

Hıfz kabiliyeti az olan çocukları fazla zorlamamalıdır. Esasen çocuklarda hıfz kabiliyeti noksanıdır. Çocuk öğrendiği kelimelerin mühim bir kısmını unutabilir. Fakat bu kabiliyetsizlik arızıdır. Her gün biraz daha azalır; ikinci, üçüncü aylar zarfında asgari dereceye iner. Bunun için ilk derslerde çocukları kontrol etmeli, hepsinin öğrenmelerine çalışmalı, fakat onları zorlamamalıdır. Kelimeler kitapta muhtelif suretlerde o kadar çok tekrar edilmiştir ki çocuk kullanılan bütün kelimelere en nihayet sahip olacaktır.

- 8- Kitabın tertibinde çocukların öğrendikleri kelimelerin bir kısmını unutmaları ihtimali nazar-ı dikkate alınmış ve 28'inci dersten itibaren her dersin nihayetinde, evvelce öğrendikleri kelimelerden unutmaları muhtelif olanları sahifenin nihayetine küçük rıka harflerle yazılmıştır. Muallim her derste bu kelimeleri ve heceleri çocuklara tekrar okutturacak ve bunları birer cümle içinde kullandıracaktır.
- 9- “Kelime Usulü İle Elifba”nın resimleri, çocuk hayatının muhtelif safhalarını gösteren cazip sahnelerdir. Çocukların alakalarını celp ve bedii terbiyelerine hizmet edecek olan bu cazip resimler büyük bir itina ile intihap edilmiştir. Muallim bu resimler üzerinde çocuklara müşahede, şifahi lisan temrinleri, serbest konuşmalar yaptıracaktır.

Kelime Usulü İle Elifba'ya yapılan itirazlardan en başlıcası şudur: Hece ve harflere ehemmiyet vermiyor, lisanı ilânihâye kılışelerle öğretmek istiyor.

Fakat verdiğimiz izahattan anlaşılmıştır ki Kelime Usulü İle Elifba daha birinci dersten itibaren çocuğu mekanizma ile alakadar ediyor. Dersler ilerledikçe çocuk – şuursuz bir surette- yorulmadan, sıkılmadan ve farkında olmadan mekanizmanın gizliliklerini öğreniyor ve bu gizlilikleri anlamak, tahlil ve terkip etmek iktidarını kazanıyor. Kafi miktarda kelime sermayesi olmayan çocuğa derhal, doğrudan doğruya mekanizma muhakemeleri yaptırmak; hayvanları tanımayan bir talebeye tasnif-i hayvanat öğretmek kadar gayri mantiki, gülünç ve gayri müsmirdir.

Binâ'en aleyh ilk günleri harf ve hece üzerine uzun uzadıya vakti sarf etmekten ve bu suretle çocukların zihinlerini boş yere yormaktan suret-i kat'iyede sakınmalıdır. Muallim üç ay nihayetinde bini mütecaviz kelimeye hakkıyla sahip olan çocuğa lisan mekanizmasını bir hafta belki daha az bir zaman zarfında öğretebilir.

Mekanizmanın ne suretle anlatılması lazım geleceği bu kitabın sonunda yazılmıştır. Buna bir numune dersi gibi bakmalı fakat bununla iktifa etmemelidir. Ve bu tarzda birçok hece, harf ve hareke temrinleri yaptırmalıdır.

“Bu kitabın en büyük meziyeti, bizzat Nüzhet Sabit merhumun söylediği gibi, cazip oluşu ve çocuklarda okumak hevesini uyandırışıdır. Bu hevesten istifade edilmeli ve hiçbir vakit unutulmamasıdır ki iyi konuşmanın en iyi, en zevkli, en zahmetsiz vasıtası çok okumak, okumayı çok sevmektir. Okuttuğu çocuklarda okumak sevgisi uyandıran her muallim vazife-i ta'limiyesinin en yorucu kısmını üzerinden atmış ve mesaisini emin bir muvaffakiyetle tetviç etmiştir.

Sadreddin CELAL

İstanbul, 1 Temmuz 1926

Ders -1-

Bugün ben bir kuş gördüm, sen bir kuş gördün, bugün gördüm, ben bugün bir kuş gördüm. Sen bugün bir kuş gördün. Kuş gördüm, gördün, bir gün ben kuş gördüm. Sen gördün. Ben bugün bir kuş gördüm. Sen bugün bir kuş gördün.

Ders -2-

Seni ne beni de okurdu dedim. Ben ne dedim. O da gördü. Sen de gördün. Ben seni gördüm. Beni de sen gördün. Sen ne gördün. Bugün ne dedim. Seni gördüm. Ben de gördüm. O da beni gördü.

Ders -3-

Ku ku bana gel oku dedi. Kuş bana çocuk gel oku dedi. Kuş bana ne dedi. Ona dedi. Ben de ku ku çocuk oku dedim. Bana ku ku çocuk gel oku dedi. Ne sen, ne ben, ne de çocuk.

Ders -4-

A sa na ya çocuk buraya dan Handan sana ne dedi. A Handan buraya gel. Çocuk oku dedi. Dan dan dedim ya sana. Ne dedin. Kuş bana Handan çok oku ben de ona buraya gel dedim ya.

Ders -5-

Babam Türk'sün artık yedi yaşındasın Ay. Koş artık yedi yaşındasın dedi. Ay ne dedi. Babam Türk'sün dedi. Artık sen yedi yaşında bir Türk'sün. Çok oku. Ay babam da oku dedi.

Ders -6-

Evet, Türk'üm Türkçe okurum yem veriyor. Ya sen Türk'sün. Evet ben Türk'üm. Türkçe okurum. Çocuk yem veriyor. Sen Türkçe oku. Ben yem veriyorum. Evet, ben Türk'üm. Türkçe okurum. Sen de yedi yaşındasın. Yem veriyor.

Ders -7-

Anneme bak benim güzel uçtu okut. Bak kuş uçtu. Benim güzel anneme beni artık okut anne dedim. Dan dan. Ne o. Handan buraya gel. Anneme bek kuş uçtu dedim. Güzel annem bana Türkçe okut.

Ders -8-

Çocuklar okumaya gazete başlayın okuyor mu. Güzel çocuklar bugün Handan gazete okumaya başladı. O, Türkçe gazete okuyor mu? Ben de okumaya başladım. Gazete okumaya başladım. Siz de başlayın. Güzel çocuklar Türkçe okuyorlar.

Ders -9-

Çocuğa yaz uç yazıyor koşar uçar kuşlar uçan. Türkçe yaz. O da çok güzel yazıyor. Kuşlar uçarlar. Çocuklar koşar. Çocuğa ve uçan kuşlara bak. Çocuğa Türkçe yaz dedim. Yazıyor. Kuşlar uçarlar. Çocuklar da koşarlar.

Ders -10-

Yazıyor mu sine yazdır mektup okuttum yazdırdım babama. Anneme mektup yazdır. Handan'a Türkçe okuttum. Çocuğa çok yazdırdım. Handan annesine mektup yazıyor mu? Çocuk annesine beni okut yazdır dedi. Okuttum yazdırdım. Babama mektup yazıyor.

Ders -11-**-MASAL-****Kuş İle Çocuk**

Yedi yaşında bir çocuk bir gün güzel bir kuş gördü. Ona buraya gel dedi. Yem verdi. Kuş çocuğa ku ku güzel çocuk sen yedi yaşında güzel bir çocuksun. Bir Türk'sün. Artık okumaya yazmaya başla. Çok oku çok yaz dedi. Kuş uçtu çocuk da annesine:

-Anne bugün güzel bir kuş gördüm. Kuş bana çok oku yaz dedi.

-Ne dedi, ne dedi?

-Evet güzel annem. O kuş bana çocuk sen yedi yaşında güzel bir çocuksun bir Türk'sün. Artık Türkçe gazete oku mektup yaz dedi. Güzel annem sen de beni çok okut çok yazdır.

Kuş uçtu çocuk da okumaya başladı.

MASAL

Kuş İle Çocuk

Yedi yaşında bir çocuk bir gün güzel bir kuş gördü. Ona buraya gel dedi. Yem verdi. Kuş çocuğa ku ku güzel çocuk sen yedi yaşında güzel bir çocuksun. Bir Türk'sün. Artık okumaya yazmaya başla. Çok oku çok yaz dedi. Kuş uçtu çocuk da annesine:

-Anne bugün güzel bir kuş gördüm. Bana çok oku çok yaz dedi.

-Ne dedi, ne dedi?

-Evet güzel annem. O kuş bana çocuk sen yedi yaşında güzel bir çocuksun bir Türk'sün. Artık Türkçe gazete oku mektup yaz dedi. Güzel annem sen de beni çok okut çok yazdır.

Kuş uçtu. Çocuk da okumaya başladı.

Ders -12-

Kitap, kalem, büyük, aldım, küçük, dür. Bugün bir kalem ve bir kitap aldım. Sen bugün büyük bir kalem aldın. Kuş küçük kalem de büyüktür. Bugün çocuk büyük bir kalem aldı. Küçük bir kitap aldım. Bu masaldır.

Ders -13-

Kâğıt, çakı, yazı, kaya, söyleyeceğim. Handan'a masal söyleyeceğim. Sen mi? Kaya yazı yazıyor. Çakı aldı. Babama söyleyeceğim. Kaya yem veriyor. Anneme masal söyleyeceğim. Kaya söylüyor. Handan yazı yazdı. Bir kâğıt ile bir çakı aldı.

Ders -14-

Selma, hanım, isminde, benim, arkadaşım, var, ders, nin. Handan isminde bir arkadaşım var. Selma'nın da var mı? Evet, benim de var. Arkadaşım Handan Hanım ders veriyor. Benim Handan Hanım isminde bir arkadaşım var. Küçük Selma bana Türkçe ders veriyor.

Ders -15-

Kardeş, pek, fakat, istiyorum. Bir kitap aldım. Fakat pek güzel. Kardeş pek istiyorum söyleyeceğim ne istiyorsun. Kardeşim sende mi? Kardeş pek istiyorum. Ya ne istiyorsun. Babamı. Derim ya. Fakat anneme söyleme.

Ders -16-

-Temrinler- (*)

- 1- Yaz yazdım yazdın yazdı. Ben yazdım. Sen okudun. Çocuk aldı. Söyledim söyledin söyledi. Selma söyledi.
- 2- A al at ak. Sa sal saç. Ka kal kaldım kaldık kaç. Ma mal masa maz kaz kazma. Ç a çal. Ba bal baş. Va var val kaval kavak. Da dal dam. Yak dayak. Daha haha.
- 3- O ol oh oldum oldun oldu. Bu bul bulduk buldu buldum. Ku kul. Ç u çul. Kaldım kaldık kaldı. Daldı daldım daldık. Aldım aldı aldık. Ne aldık. Aldık mı? O on ok ol.

* Bu münferit kelimelere ve hecelere çocuklar öğrenmiş oldukları diğer kelime ve heceleri ilave ederek yeni cümleler ve kelimeler teşkil edeceklerdir. Bu temrinler lüzumu takdirinde birkaç ders işgal edebilir.

4- Kaya baba. Yama yara yaramaz. Maşa maya yaya maça. Baba ana daha tahta kama sapa paça eş beş. Yarın kar karın biz diz. Mış varmış yazmış almış açmış kaçmış varmış.

Ders -17-

Kitaba, kitaptan, kitap, kitapta, haydi, yapıyor, resim, çıktı. Haydi kitaptan oku. Kitaba resim yapıyor. Kitapta gördüm. Selma kitabı okuyor. Arkadaşım çıktı. Handan bu kitap. Haydi kitabı okumaya başla. Handan Hanım. Kitaba resim yapıyor. Selma kitabı istiyor.

Ders -18-

Kuşa, koşu, kuştan, yok, oynuyoruz, çember, kuşta, şarkı. Kuşu gördüm. Kuşa bak. Kuşta ne var bu kuştan da güzel Handan'da da yok. Biz çember oynuyoruz. Senin ismin ne? Kuş bakarım. O kuştan da güzel. Kuşun çemberi yok. Fakat benim çemberim var.

Ders -19-

Kollarımı, sallarım, koştum, koşuyor, kanadını, çırpar. Ben kollarımı sallarım. Çok koştum. Yaramaz Kaya da kollarını sallıyor mu? Handan koşuyor. Haydi sen de koş. Kuşların kanatları var. Benim de kollarım. Kuşlar kanadını çırpar. Ben kollarımı sallarım.

Ders -20-

Önce, çekemem, hepinizle, önüme, kurum, uçurum, öğreniyor, yarışım. Yok kurum çekemem. Önce önüme bir uçurum çıktı. Heparizle yarışım var. Kuşlarla yarış var. Şarkı söylüyorlar. Ben kurum çekemem. Heparizle yarışım var. Baba önce ben söyledim. Uçurum yok.

Ders -21-

Kuşlarla

Kuşlar uçar ben koşarım. Onların kanatları var benim de kollarım. Kuşlar kanadını çırpıp ben de kolumu sallıyorum. Uçun kuşlar, uçun kuşlar hepimizle yarışım var. Bugün güzel bir yarış oldu. Çocuklar ve kuşlar hepimizle yarışım var derim ve koşarım. Kollarımı salladım. Kuşlar da kanatlarını çırpıp çırpıp uçtular. Ben de onlara bakarım.

Ders -22-

Uçtu kuşlar, ben de koştum koştum yarı yola kadar. Ta önüme bir uçurum çıktı. Orada kaldım naçar. Yu çekemem öyle kurum. İsterseniz haydi tekrar yarışırız... Uçun kuşlar. Fakat yarı yola kadar koşarım. Önüme bir uçurum çıktı. Orada naçar kaldım. Kuş bana güldü ve uçtu. Ben de koştum. İsterseniz haydi tekrar yarışırız dedim.

Ders -23-

Nasıl, alırım, yavrum, hayır, okuturum, hep, yeni, bilmiyorum. Anneme peki anneciğim hep okurum dedim peki yavrum seni yarın okuturum. Nasıl bilmiyor. Peki yarın alırım. Peki anne okurum. Seni okuturum yavrum. Hayır bilmiyorum. Çakıyı yarın alırım Selma.

Ders -24-

Saat, başında, hiç, sofrası. Selma her saat başında masal söyle. Saat kaç? Beş mi? Hiç bilmiyorum ben on saat okudum. O hep yazdı. Sofra başında Kaya'nın nesi var. Ben her gün beş saat kitap okurum. Kaya masa başında hep yazı yazdı.

Ders -25-

Şimdi, sonra, yıkıyor, ertesi, okumak, yazmak, diye. Annemi şimdi gördüm. Babamı da sonra. Handan okumak yazmak bilmiyor mu? Hayır. Ertesi gün gördüm. Sana ne diye söyledi. Babamı şimdi gördüm. Annemi bir saat sonra. Bu çocuk ne diye okumak yazmak istemiyor?

Ders -26-

Getir, miş, muz, uzun, şey, gibi, yine. Evet sizin gibi okumak yazmak biliyorum. Yine söylemedi. Daha bir şey yok. Annem uzun bir kalem getirmiş. Babam muz getirdi. Annem uzun bir masal söyledi. Ben de sizin gibi her şey okur yazarım.

Ders -27-

Küçük Kaya İle annesi

Çocuklar bugün size küçük fakat pek güzel bir masal söyleyeceğim. Küçük Kaya isminde biri yaşar. Güzel bir çocuk varmış. Bu çocuk bir gün annesine demiş ki :

-Anneciğim ben artık okumak yazmak istiyorum. Beni okut, yazdır.

Kaya'nın annesi:

- Peki yavrum. Yarın sana küçük bir kitap alırım. Seni her gün bu kitaptan bir saat okuturum. On bir günde az çok okumağa başlarsın dedi. Çocuk:

-Nasıl anneciğim? On bir günde ben nasıl okurum, ben daha hiçbir şey bilmiyorum ki...

-On bir günde değil bir günde de okursun. Fakat az okursun.

Ertesi gün küçük Kaya ile annesi küçük kitaptan okumaya başladılar. Küçük Kaya da sizin gibi: Bugün bir kuş gördüm diye okumaya başlar. On bir gün sonra aynı sizin gibi bu küçük masalı da okur. Şimdi çocuklar Küçük Kaya kimdir bilir misiniz? Bu kitabı okuyan her çocuk küçük Kaya'dır. On bir günde bu masalı okur. On bir gün daha sonra daha uzun daha güzel masallar da okumaya başlar.

Ders -28-

İki, ile, kedim, tuvalet, Tekir, Pamuk. Benim iki kedim var. Pamuk ile Tekir. Pamuk benim kedimdir. Tekir de benim kedimdir. Benim kedim pamuk gibi. Kaya benim kedimi aldı. Ne dedin. Tekir çok güzel bir kedidir. Pamuk kuş istiyor. Nasıl olur. Hiç kedi uçar mı? Yazı da yazmaz. Anne bak Handan yine ne söylüyor. Ne uzun söylüyor dan dan hanım. Benim Tekir ile Pamuk isminde iki kedim var. Güzel kedim tuvalet yapıyor. Sen de yap.

Ders -29-

Sevinç içinde bağırdı kâtiplik oynayalım. Pamuk büyük bir sevinç içinde bağırdı. Haydi gel kâtiplik oynayalım. Tekir de olur dedi. Pamuk Tekir'i çağırdı. Haydi yaramaz buraya gel, dedi. Ne oynayalım. Kâtiplik oynayalım. Kaya da oynadı. Babası da Kaya ile beraber kâtiplik oynamak istedi. Selma da oynuyor mu? Tuvalet yapıyor. Kuzum bana bak. Orada ne yapıyorsun? Kâtiplik oynuyorum. Görmüyor musun? Pamuk büyük bir sevinç içinde bağırdı. Haydi, Tekir biz de kâtiplik oynayalım, dedi.

Kuşlar çocuklar koşar çocuğun annesine babasına ban sana ona...

Ders -30-

Karalamaya önlerindeki ellerini nihayet yalnız sıçradılar. Oh nihayet yalnız kaldık dediler. Ve önlerindeki kağıdı karalamaya başladılar. Kediler masanın üzerine sıçradılar. Oynadılar. Kalemî ellerine aldılar. Kağıdı karaladılar. Biz yalnız kaldık. Ben de önümdeki kağıdı karaladım. Handan masaya sıçradı. Ben de sıçradım. Kedi de sıçradı önlerindeki hokkayı görmediler. Sen gördün mü? Ben de görmedim. Sen ne yazıyorsun. Hiçbir şey yazmıyorum. Önlerindeki masaya sıçradılar. Kalemî aldılar. Önlerindeki kağıdı karalamaya başladılar.

Kanat kanatları var onların kollarım kol çırpar kolumu sallarım...

Ders -31-

Oynadılar diyordu gülüyor kardeşine yazamıyorsun hem nafîle üzerine. Tekir ile Pamuk masanın üzerine sıçradılar. Pamuk hem gülüyor hem de kardeşine nafîle diyordu. Sen benim gibi yazamıyorsun. Hiç yazamıyorsun. Tekir de evet senin gibi yazamıyorum diyordu. Bir saat oynadılar. Kaya da kediler de gülüyordu. Handan nafîle ben sizin gibi yazamıyorum dedi. Kediye bak yumak ile oynuyor. Küçük yaramaz hem de gülüyor. Nafîle benim gibi güzel yazamıyorsun. Pamuk ve Tekir masanın üzerine sıçradılar. Hem gülüyor hem de kardeşine nafîle diyordu.

Ders -32-

Uzamadı hokka mürekkebe devrildi hazırlıyor örtüsü yüzü yemek. Annem yemek hazırlıyor. Ne hazırladı. Yemek hazırladı. Yaramaz kedinin sevinci pek uzamadı. Hokka devrildi. Masanın örtüsü mürekkebe içinde kaldı. Pamuk ile Tekir'in eli yüzü de mürekkebe içinde kaldı. Kediler mürekkebe içinde kaldılar. Örtü de mürekkebe içinde kaldı. Ben yemek hazırlıyorum. Sen ne hazırlıyorsun? Mektup. Haydi kuzum onu bırak oyun oynayalım. Ne oyunu oynayalım? Kedilerin sevinci uzamadı. Hokka devrildi. Masanın üstü ve yüzleri mürekkebe içinde kaldı.

Peki yavrum saat her şimdi sonra diye yine nasıl...

Ders -33-

Dökülen mürekkeplere bakarken döktün çekeceğiz bakıyor cezayı hazin ikimiz. Tekir dökülen mürekkeplere hazin hazin bakarken kardeşine dedi ki: Mürekkebi sen döktün cezayı da ikimiz çekeceğiz. Şimdi Kaya gülüyor. Ben de masanın üzerine bakarken gülüyorum. Kaya kediye hokkayı niye devirdin. Mürekkebi niye döktün, dedi. Kedi hem çocuğa hem de mürekkebe bakıyordu. Hazin hazin ne bakıyorsun? Kediye yıkadın mı? Evet yıkadım. Nihayet mürekkebi döktün. Tekir dökülen mürekkeplere hazin hazin bakarken mürekkebi sen döktün. Cezayı da ikimiz çekeceğiz.

Ders -34-**Temrinler (*)**

1- Ba ban bas bağ dağ sağ sap kap kas

Baba baca babam sapa kafa kafam kafası sapa

Sapan ada oda adada odam odada

2- Ay an at yay yan kan kay say han hay

* Bu temrinlerdeki müfred hece ve kelimelere, çocuklar bu derse gelinceye kadar öğrendikleri diğer kelimeleri ve heceleri ilave ederek yeni kelimeler ve küçük cümleler tertib edeceklerdir.

- Araba dama kama daha aştı başta baştan başı baş
- 3- Okut okuturum okuttum uyuturum uyu uyumadı
Uyumaz kaç kaçıyor kaçtı saç aç açtı
Saçan kaçan açan afacan babacan saman
Aman yaman yakan yayan yatan kan
- 4- Kaz kazmak kazma kazdı ak akmak aktı
Kabak yatak yanak bacak bak bakmak yat yatmak
- 5- Yamuk tavuk kavruk kovuk yumuk bütün
Düğün düğüm dönüm bozuk oyuk kopuk
Miş demiş varmış yokmuş imiş iş
- 6- Uzadı uzamadı uzun uzuyor uzamak boz bozmadı
Bozdu bozuk bozmak söz sözde
- 7- Bağır bağırmak bağırdı çağırmadı ağrımadı ağır ağrı arı aradı.

Ders -35-

Tekir İle Pamuk

Tekir ile Pamuk orada yalnız kalmışlardı. Pamuk sevinç içinde bağırdı:

-Oh nihayet yalnız kaldık. Haydi katiplik oynayalım.

İki kardeş masanın üzerine sıçradılar. Ellerine birer kalem aldılar. Önlerindeki kağıtları karalamaya başladılar. Pamuk hem karalıyor, hem gülüyor, hem kardeşine :

- Nafile sen benim gibi yazamıyorsun, diyordu. Fakat sevinci pek uzamadı. Masanın örtüsü ile iki kardeşin eli yüzü mürekkep içinde kaldı. Tekir dökülen mürekkeplere hazin hazin bakarkenkardeşine:

- Mürekkebi sen döktün. Cezayı ikimiz çekeceğiz, dedi.

Türksün Türkçe Türk'üm değil evet hayır saat sevinç sarmadık masal söyleyeceğim anneciğim

Ders -36-

Nereden çıktı fare eğleniyor çık yakalayamazsın tuttu. Küçük bir fare odada koşmaya başladı. Nereden çıktı. Fare dur. Bak pamuk seni yakalarım dedi. Odada yalnızdım. Fare çıktı. Hem koşuyor, hem de cık cık beni yakalayamazsın oh ya diye bağıriyordu. Pamuk masanın altında uyuyordu. Fare nereden çıktı. Çocuklar orada eğleniyorlardı. Kedi fareyi tuttu. Fare kovuktan çıktı. Kediye bağırdım çağırdım kaçmadı. Odada yalnızdım. Kitap okuyordum. Küçük bir fare odada koşmaya başladı.

Ders -37-

Gördün mü başını efendim çıkardı bundan geldi atıldı avcı arasında. Kâğıtların arasındaki fareyi gördün mü? Fare başını çıkardı. Birden bire atıldı. Arkadaşım bugün geldi. Bugün ben bir avcı gördüm. Kuş bana avcı dedi efendim. Bundan bir şey çıkmaz ki. Fareden ne çıkar. Sen hiç fare gördün mü? Senin kedin fare tutar mı? Benim kedim çok avcıdır. Pamuk fareyi görünce hemen yakalar. O çok afacandır. Hep üzerime sıçrar. Fare başını çıkardı. Birden bire atıldı. Benim kedim çok avcıdır. Onu gördün mü?

Ders -38-**Kedi İle Fare**

Odada yalnızdım. Kitap okuyordum. Benim güzel kedim Pamuk masanın üstünde uyuyordu. Nereden çıktı bilmiyorum. Küçük bir fare odanın içinde koşmaya başladı. Fare hem koşuyor hem de bana:

- Cık cık ; yakalayamazsın oh be diyordu.; ben de fareye :
- Dur bak! Pamuk seni nasıl yakalar dedim. Kediye çağırdım.
- Pamuk Pamuk neredesin, sana bir av çıktı. Dedim. Pamuk masanın altından çıktı miyavladı. Buradayım efendim dedi.

- Orada bir fare vardır. Şimdi çıkar çıkmaz üzerine sıçra yakala dedim. Pamuk gözlerini açtı. Odanın her tarafına bakmaya başladı. Biraz sonra: Fare kâğıtların arasından başını çıkardı. Cık cık dedi. Pamuk birden bire farenin üzerine atıldı. Fareyi yakaladı. Fare kedinin ağzında da cık cık diyordu. Fakat bilmiyorum. Bana öyle geldi ki fare şimdi bana:

- Cık cık. Beni kurtar bana acı. Diyordu. Fareye acıdım. Fakat kedinin ağzından kurtaramadım.

Ders -39-

Bağ bahçesi boşaldı sesleri neşelendi mektebin karlı sınıflar. Karlı bir gün idi. Mektebin bütün sınıfları boşaldı. Bahçe çocuk sesleri ile neşelendi. Ben de neşelendim. Mektebin bütün sınıfları boşaldı. Sınıflarda ses yok. Bahçede muharebe oyunu var. Bütün çocuklar bahçede eğleniyorlar. Mektep neşeli seslerle doldu. Her yer neşe içinde. Sizde bağ var mı? Hayır yok. Handan'ın da güzel bir bağı var. Bizde düğün var. Karlı bir gündü. Mektebin sınıfları mektebin bahçesi ocuk sesleriyle doldu.

Şimdi sonra hem her hiç önüm ta uçurum kurum.

Ders-40-

Neredesin Nusret'i oynayacağız buraya Muzaffer altı dokuz. Mektebin bahçesine çıktım. Muzaffer neredesin diye bağırdım. Onlar bahçede eğleniyorlardı. Altı çapuk buraya gel muharebe oynayacağız. Yaramaz Muzaffer de oynayacak. Nusret'i de çağır. Hep beraber oynayacağız. O da oynayacak. Ben de oynayacağım. Neredesin Nusret? Kaya şarkı söylüyor. Kırdı şarkı söylemek ne güzel oluyor.Orada ne yapıyorsunuz? Toprağı kazıyoruz. Muzaffer neredesin. Çapuk buraya gel. Dokuz Nusret'i çağır. Muharebe oynayacağız.

Çekemem hepinizle isterseniz isterse ise.

Ders -41-

Küme askerleri Fransızların birleştiler kumandanı topladı. Bir küme kuş uçu. Kaya çocukları topladı. Bütün sınıflar bahçede birleştiler. Türkler birleştiler. Nusret Fransızların kumandanı Muzaffer de Türklerin kumandanı oldu. Kardeşler birleştiler. Çocuklar bağırdılar. Muharebe oynayacağız. Türklerin kumandanı askerlerini topladı. Siz ne oynuyorsunuz çocuklar biz at oynuyoruz. Bir küme kuş uçu. Türkler birleştiler. Nusret Fransızların Muzaffer de Türklerin kumandanı.

Ses sesleriyle Pamuk Tekir fare bacı dur masa kuş kuşlar bana Kerim sarmak beni seni.

Ders -42-

Ordu kısa nutuk öleceksiniz siperleri dinliyor bırakmayacaksınız. Büyük Türk ordusu! Türk askerleri! Bahçenin kenarında askerler birleştiler. Muzaffer askerlerini topladı. Bir nutuk söyledi. Kısa fakat güzel bir nutuk söyledi. Ben de askerlerimi siperlerin önüne topladım. Bir nutuk söyledim. Türkler öleceksiniz fakat siperleri bırakmayacaksınız. Evet öleceksiniz dedim. Türklerin kumandanı Muzaffer askerlerini topladı. Çok kısa fakat güzel bir nutuk söyledi.

Ba ta ya na ra da ha ma sa la. Kitabı bı kuşu bacı acı cı

Ders -43-

Kazmacılar toprağı bombacılar kürekliyor. Hazırdı hücum bayrağını düşman dakika. Beş dakika sonra her şey hazırdı. Muharebe başladı. Kazmacılar da kardan bombalar yapıyorlardı. Hiç kardan bomba olur mu? Olur efendim. Türk askerleri hücum ettiler. Beş dakika sonra türk bayrağı düşman siperlerine dikildi. Bugün ne oynayacağız. Bahçede muharebe oynayacağız. Bütün sınıf oynayacak. Kazmacılar toprağı kazıyor kürekliyordu. Türk bayrağı düşman siperlerine dikildi.

Dedi di çocuğı gördün mü onu nı nutuk örtü mürekkep hokka sevinç

Ders -44-

Muharebe

Karlı bir gün idi. Düdük çaldı. Sınıflar boşaldı. Mektebin bahçesi çocuk sesleriyle neşelendi.

- Muzaffer neredesin? Altı buraya gel. Dokuz Nusret'i çağır muharebe oynayacağız.

Arkadaşlar küme küme birleştiler Muharebe kümesinde Nusret Fransızların Muzaffer Türklerin kumandanı oldu. İki ordu ayrıldı. Muzaffer askerlerini topladı. Kısa bir nutuk söyledi.

-Türkler öleceksiniz, fakat siperleri bırakmayacaksınız!

Şimdi kazmacılar toprağı kazıyor, kürekçiler kürekliyor, bombacılar kardan bombalar yapıyorlardı.

Beş dakika sonra her şey hazırıldı. Muharebe başladı. Türkler hücum ettiler. Türk bayrağını düşman siperlerine diktiler.

Ders -45-

Temrinler

Mak mek demek yazmak okumak görmek söylemek almak kalmak kazmak yazdığım yazdığın yazdığın yazdığınız yazdıkları kazdığım kazdığın okuduğu.

- Gördüğüm kuş gördüğün çakı gördüğü kağıt gördüğümüz gördüğünüz gördükleri okuduğum söyledğim okuduğum. Okuduğu yazdığı kazdığı aldığı kaldığı gün.

- Salı çalı kapalı yamalı kapadım kapamadım. Al alma almalı almadım almadım. Almadı.

- Koydum koydun koydu koyduk koydunuz koydular. Oydum oydu oydu oyduk oydu oydunuz oydular.

- Üzerine üzerime üzerim üzeresin. Üzer üzmem üzemez üzdüm üzerdik.

- Kan yan an şan han can aman yaman sapan van san dan atan kapan sapan saçan saban atan kaçan açan yapan yakan yayan.

- Kar yar ar şar çar nar sar dar yanar dar dağ bağ sağ ağ. İz diz semiz deniz ne için.

Ders -46-

Temrinler

- Koşar uçar nar konar. Koyar gaga gagalar koğar. Koğarım koşarsın koparsın kopardın o kopardı. Güzel bir çiçek kopardılar.

- Koyar koyarız koyarsınız. Kaçarım saçarım açarım sayarım sayarsın atar. Oyarım ovarsın oyar açarız. Kaçarsınız saçarlar.

- Açtı açtım açtın kaçtı saçtı kaydı saydı saydım saydın saydı saydık saydınız saydılar. Çocuk bir iki üç dört beş altı yedi sekiz dokuz on diye saymaya başladı. Saydı başladım başladı başladık.

- Kaparım kapağı ğı kapa kapa peki efendim şimdi kaparım. Açarlar saçarlar kaparlar saparlar yamarlar koparlar koşarlar uçarlar.

- Kaydığım saydığı uçtuğu koştuğum kapadığı aldığı okuduğumuz çalıştığımız sattığınız koştukları.

- Düdük sınıf sınıfta sınıftan sınıfta ki sınıfa bundan şundan ondan birden bire geldi. Avucu arasında. Üzerine içinde bilmiyorum isterseniz barışırız.

Ders -47-

Akşam üstü anlatmak girmek gelmek muallim demet büyük lazım Sabahattin. Muallim efendi sınıfa girdi. Beni çağırdı Sabahattin de gelmek istedi. Haydi çocuklar sınıfa giriniz. Sabahattin akşam üstü bana geldi. Masanın üzerine büyük bir demet koydu. Kaya sınıfa girmek istemedi. Akşam babam masal anlatmaya başladı. Annem büyük bir demet çiçek aldı. Benim neme lazım. Muallim sınıfa girdi. Ders anlatmak istedi. Sabahaddin bir demet çiçek getirdi.

Asker askerler askerlerini siper bomba kar kumandan öleceksiniz

Ders -48-

Dönmek gitmek sevmek çiçekler göstermek ev elinde çizmek sormak el. Kaya'nın elinde ne var? Sabahattin eve dönme istemedi. Elindeki demet ne güzel. Sınıfa koymak istiyorum. Bunu Muzaffer'e sormak istedim. Ne gösterdi. Nereye gitmek istiyorsun? Hiçbir yere. Annesini sevmek lazım. Büyük bir demet çiçek topladı. Ders göstermek lazım. Elinde büyük bir demet çiçek var. Eve dönme, babasına sormak istemedi. Resim çizmek sonra annesine göstermek lazım.

Bırakmayacaksınız. Gördün mü? Gördü mü? Görmedim. Gördün. Çiçek, çiçeği.

Ders -49-

Gül karanfil lale papatya sümbül menekşe zambak yasemin en hangi. Bahçede çok güzel menekşeler laleler var. Ben en çok sümbül ve karanfil severim. Papatya seversiniz. Sen hangi çiçeği seversin? Ben menekşeyi Kaya da gülü sever. Elinde menekşe demeti var. Muallim efendi çiçekler arasında şarkı söyledin. Gel lale, papatya, zambak, sümbül, yasemin, menekşe, karanfilden en güzeli hangisi.

Hazırdı hazırlamak muharebe kazma kürek toprak siper kısa bağardı.

Ders -50-

Taraf yükselmek kaldırmak kalkmak. Hangi taraf daha güzel. Bu taraf. Hayır. Şu taraf. Bahçenin hangi tarafından sesler yükseldi? Her tarafından yüksek bir ses işittim. Odanın her tarafında zambaklar vardı. Muzaffer yerinden kalkmak ve ellerini kaldırmak istedi. Ne demek için ellerini kaldırdılar. Ben hepiniz için söyledim. Yükselmek için okudum. Sınıfın her tarafından neşeli sesler yükseldi.

Ders -51-

Çiçeklik çelenk kırmızı sarı pembe beyaz vakit gülmek daima. Çiçeklik içinde güller kurudu. Sınıfın çiçekliğinde sarı güller vardı. Hayır sarı değil bizim Türk bayrağı gibi al ve beyaz güller. Ben kırmızı gül severim. Sınıfın çiçekliğinde daima her vakit beyaz kırmızı pembe güller vardı. Gülmek için oynuyorlar. Çocuklar kırmızı beyaz sarı güllerden çelenk yapıyorlar.

Ders -52-

Bulunmak ilave getirmek götürmek körebe etmek vaktinde erken.

Bu kırmızı güllere beyaz güller de ilave etmek lazım. Evet ilave edeceğim. Sınıfta vaktinde bulunmak için ne yapmak lazım. Sabah erken kalkmak lazım. Yarın sabah mektebe bir demet gül götürmek istiyor. Sınıfta beşte bulundum. Kitabı kim götürdü. Onu da götürmek lazım mı? Bahçede kör ebe oynayacağız. Hep beraber oynayalım. Kırmızı gülleri beyaz güllere ilave et. Her sabah mektepte vaktinde bulunmak lazım.

Katip katibin kitap kalem kağıt mürekkep çekemem öyle bir nutuk

Ders -53-**Muzaffer İle Sabahattin**

Muzaffer akşamüstü eve döndü. Küçük kardeşi Sabahattin'e anlatmaya başladı.

-Bugün muallim efendi sınıfa girdi. Elinde büyük bir demet çiçek vardı. Elindeki demeti masanın üzerine koydu. Bize oturun dedi. Biz oturduk. Muallim efendi demeti eline aldı. Demetin bağını çözdü. Çiçekleri bize göstererek ayırmaya başladı:

- Gül, karanfil, menekşe, sümbül, lale, zambak, papatya, yasemin sonra hepimize birden sordu.

- Çocuklar hangi çiçeği seversiniz?

Sınıfın her tarafından sesler yükseldi.

- Gül, menekşe, karanfil, papatya, lale, zambak, yasemin.

Muallim efendi:

- Gül diyenler ellerini kaldırsın dedi.

Gül diyenler ellerini kaldırdılar. Muallim efendi kalkan elleri saydı: On dokuz. Sümbül sevenler ellerini kaldırsın: Üç!..

- Menekşe sevenler ellerini kaldırsın: Dört...

- Papatya sevenler ellerini kaldırsın: Altı.
- Karanfil sevenler ellerini kaldırsın: Sekiz.

Ders -53-

Lale ile yasemin ve zambak için birer el kalktı. Muallim efendi gülü bir tarafa ayırdı. Bakın çocuklar sizin en çoğunuz gülü seviyor. Onun için sizin sınıfa gül sınıfı diyeceğiz. Sınıfın çiçekliğinde daima güller bulunacak. Fakat gül kırmızı gül mü, al gül mü, pembe gül mü, beyaz gül mü, sarı gül mü olacak? Bu sefer çocukların hepsi birden bağırıldılar. Hepsi hepsi olsun. Kırmızı, al, pembe, sarı, beyaz. Muzaffer ilave etti:

- Sabahattin şimdi bizim sınıfa “gül sınıfı” denilecek çiçeklikte daima gül bulunacak. Her gün bir efendi gül getirecek, yarın ben getireceğim. Haydi bahçeye girelim de sarı, kırmızı, pembe, al, beyaz güller toplayalım. Sabahattin ile Muzaffer gül bahçeye koştular. Gül sınıfı için bir demet gül hazırladılar.

Ders -54-

Hayvan öldürmek tavşan insan öküz parçalamak tilki arslan.

Bir hayvan gördüm. Hayvan insandan korkar. Arslan öküzü parçaladı. Tilki tavşanı yakaladı ve öldürdü. Öküz büyük tavşan küçük bir hayvandır. Arslan insanı parça parça etti. Tilki kardeş çok kurnaz bir hayvandır, arslan Kaya'yı parçalamak ve öldürmek için koştu fakat tutamadı. Ben seni çabuk tutarım. Arslan insanları ve hayvanları parçalar. Tavşan, tilki ve öküz arslandan korkar.

Kum muharib altı dokuz beş düdük neşe bağçe.

Ders -55-

Temrinler

- Bayrak bayrağı bayraktan bayrağın yaprak yaprağın yapraktan ğın ğ iraktan rağın bağın yağın.

- Girdi girdiler girmedi girdi girdiniz girecek giriyorum. Dediler medi dediniz mediniz cek riyorum.

- El eli ele elinizde elinde elleri elinizde ki li le nizde linde leri deki eldeki.

- Bağ bağını bağına bağında. Dağ dağda dağın dağdaki dağlık. Sağ sağlık sağdaki. Gagaz boğaz Burgaz. Nı nığında nığının ağda ğın deki lik.

- Anlattım anlattık anlattı anlatmaya başladı anlatıyorum. Anlatacak. Lattım lattık latmaya latıyorum tacak cak.

- Sabah sabahleyin sabah vakti sabah güneşi Sabahattin.

- Kocaman afacan babacan ca fa an koca.

- Sınıf sınıfta sınıftan sınıftaki nıf nıfta nıftaki.

- Muallim muallimden muallimin muallime muallimi. Muallim muallimden muallimi.

- Mektep mektebe mektepten mektepte mektebi. Mektep tebe tebden.

- Sevmek sevgi sevgili sevdim sevdi sevmedi sevecek sevmeli. Mek gi gili cek meli.

- Siz biz bizimki sizinki deminki dünkü bugünkü hergünkü.

- Dedim dedi demek demedim dediniz miş cek sun.

- Etmek ettiniz etmedi etmemiş edeğeğim edecekler.

- Pamuk yumuk donuk soluk kavruk buruşuk. Pa yu do nuk luk kav ruk ru şuk.

- Kaldım kaldık kaldınız kaldılar kalmak kalmış kalacak çaldım çalmadı. Dık dılar mak miş cak la.

- Aldı aldık. Daldım daldılar saldı salacak.

- Sarman yama saman dayanamam m amam ya sarma.

- Karşı karşıya karşıdaki karşıdan şıya şıda şıdan.

- Hayvan hayvanlar hayvanların hayvanın hayvanda van vanlar vanın.

- Hepiniz hepimiz hepimizle hepimiz. İçin piniz pimiz pimizle.

Ders -56-

Kurt inek köpek sema yer gün maymun.

Ayı ile arkadaş olma. Kurt kuzuyu parçaladı. Köpek çok sadık bir hayvandır. Yerde gökte birçok hayvanlar vardır. Maymun kurnaz bir hayvandır. Çok sıçrar. İnek bize süt verir. Küçük Belkıs bir inek gördü. İnek ona gözlerini açtı. Acı acı bağırdı. Bu ses onu çok korkuttu. Köpeği geldi. Onu kurtardı. İnsanlar yerde yürürler. Ayı ile arkadaş olma. Seni yer. Yerde ve gökte ne çok hayvanlar vardır.

Sıçradı örtü sı sım senden seni senin seninde sende

Ders -57-

Genç ihtiyar kuytu orman güneş biçare nefes dinlemek.

İhtiyar tilki güzel bir masal anlattı. Biçare çocuk geniş bir nefes aldı. Genç insan neden korkar. Hiçbir şeyden. Küçük tavşan ihtiyar annesini dinlemek istemedi. Ormana yalnız gitti. Karşısına bir arslan çıktı. Onu parçalayacaktı. Kaçtı. Koşa koşa ormanın kuytu bir köşesine geldi. Geniş bir nefes aldı. Artık tilki kurtulmuştu. Genç ihtiyar bütün hayvanlar ormanda biçare tavşan bir köşede nefes aldı.

Hazırlamak hücum siper vermek dakika saat korku kök

Ders -58-

Demirci hikaye çitirdamak yavru yaklaşma ateş ocak sık bilmez döküyor.

İhtiyar babam güzel bir hikaye anlattı. Handan korku nedir bilmez ormanın sık yerlerine gider. Ateş çitirdıyor. Anne bana kurt ile kuzu hikayesini anlat. Daha hangi hikayeyi istiyorsun? Tavşan kardeş hikayesini. İnek yavrusu arslandan çok korkar. Ondan kim korkmaz. Ben korkmam. Aman yaklaşma.ateşin çitirdadığını duydun mu? Demirci ne yapıyor? Ocakta demir döğüyor. Handan korku bilmez. Tavşan korkaktır. Demircinin ocağında ateş çitirdıyor.

Kedi fare örtü her hiç nasıl diye yine gibi.

Ders -59-

Çözölmek sallanmak öteki kemik.

Kemik boğazımda kaldı. Köpek kemik sever. Dizimin bağı çözüldü. Bahçede salıncak sallanmak ne güzeldi. Ateşe yaklaşma. Hangi bağ çözüldü. Öteki dizimin bağı. Farenin kemikleri kedinin ağzında çıtırdadı. Kemiklerimin çıtırdadığını duydum. Boğazım ağrıyor. Onun için bugün salıncak sallanmıyorum. Bahçede salıncak sallanmayı çok severim. Farenin kemikleri kedinin ağzında çıtırdadı.

Ders -60-

Taze geçmek kovulmak zannetmek yaklaşmak bile içmek duymak akmak.

Kedinin eli yüzü kan içinde kaldı. Kan ter içinde kaldım. Ben onu taze inek eti zannettim. Handan annesine sokuldu. İnsan ter içinde iken bile bile su içer mi? Kedi kuşu kovalıyor. Ben onu maymun zannettim. Bu dersi geçmek lazım. Tavşanın boğazından kanlar akıyordu. Çocuk muallime yaklaştı. Beni korkak zannetti. Seni kim kovaladı. Muzaffer kovaladı. İnsan kanter içinde iken su içer mi? Kurt kuzuyu kovaladı. Ben anneme sokuldum.

Ders -61-**Tavşan İle Yavrusu**

İhtiyar tavşan anlatmaya başladı. Bir gün şu gördüğün ormanda dolaşıyordum. Ayak sesleri işittim. Arkama döndüm baktım ki birçok tazılar bana doğru geliyor; evvela kaçmak istedim. Fakat tazılar o kadar yaklaşmışlardı ki korkumdan dizlerimin bağı çözüldü. Koşamadım. Artık kendimi ölmüş zannediyordum; kemiklerimin tazıların ağzında çıtırdadığını adeta duyuyordum. Fakat tazılar beni görmedi. Benden biraz öndeki iki arkadaşımı kovalamaya başladılar. Tazılardan bir tanesi üzerimden sıçradı. Tazılar geçti. Arkadan gelen atlılar da geçti, bana bir şey olmamıştı. Derin bir nefes aldım. Sık bir çalılığın kuytu bir köşesine çekildim etrafı gözetlemeye başladım. Biraz sonra atlılar dönüyorlardı. Biçare arkadaşlarım bir atlının yan

tarafından sallanıyor boğazlarından kanlar akıyordu hikâyeyi dinleyen küçük tavşan korkusundan ihtiyar tavşana sokuldu. Anneciğim beni sakla dedi.

Ders -62-

Kümes horoz tavuk ördek hindi ötmek doğmak güneş.

Tavuk, horoz, ördek ve hindi kümes hayvanlarındandır. Güneş doğdu. Kümes hayvanları kümeslerinden çıktılar. Bir saat sonra güneş doğdu. Horoz ötecek. Sabah olacak. Hindi kabardı ben de hindi gibi kabardım. Bu sabah kümese girdim. Kümeste bir şey buldun mu? Hayır hiçbir şey bulmadım. Tavuk, horoz, ördek kümes hayvanları. Güneş doğdu, horoz öttü, sabah oldu.

Çiçek demet bağ gül karanfil pembe al kırmızı yasemin.

Ders -63-

Peynir çoban hava civciv ötüşmek.

Bugün hava çok güzel. Horozlar ötüyor. Kuşlar da ötüşüyor. Çocuklar kazların etrafına toplandılar. Civcivler büyüdüler tavuk oldular. İnek insana süt verir. Sütten peynir ve kaymak yapılır. Ben peynir çok severim. Tavuk yumurta verir. Kuş havada uçarken yere düştü. Selma ne olmuş. Ne olacak hindi çobanı olmuş. Sen de kaz çobanı ol. Civcivler annelerin etrafına toplandılar. Tavuk insana yumurta inek de süt verir.

Zambak menekşe lale çiçeklik muallim efendi efendim buradayım.

Ders -64-

Cuma geniş tuğla misafir ahlsız kapı güvercin gurur geçilmez.

Cuma günü bize misafir geldi. Bize yumurta ve kaymak getirdi. Bize gelen misafiri gördün mü? Misafir kapıdan içeriye girdi. Kümesin kapısı geniş değildir. Handan'ın gururundan geçilmez. Ben hiç kurum çekemem. Ahlsız bir hindi. Ne temiz bir güvercin. Tuğladan bir ev yaptık. Ne yüksek bir ev oldu. Cuma günü bize misafir geldi, kaymak getirdi.

Ders -65-

Avuç omuz hemen kokusu paytak konu munis söz azamet adeta hesap inat.

Handan hemen güvercinlere bir avuç yem attı. Kaya'nın çok geniş omuzları var. Handan'ın azameti hiç çekilmez. Çok söz söylemiyor. Paytak ördek yem kokusunu duydu. Güvercin munis bir hayvandır. Muzaffer'in omzuna konu. Selma sınıfta hesap yapıyor. Kaya bana söz verdi. Türk çocuğu sözünü tutar. Munis güvercin handan'ın omzuna konu.

Ders -66-**Temrinler**

- Çıtırdadı çıtırdıyor çıtırdadığı çıtırdamaya dadı aramaya sormaya sokulmaya.
- Diz dizler dizlerimin dizlerime diz üstü- izler lerimin lerime .
- Ahlak ahlaklı ahlsız ahlakı ahlakın – lak laklı laksız lakı kın.
- Taramak taradı taramadı tarıyor tarak- mak radı adı.
- Kuvvet kuvvetli kuvvetsiz kuvvetlenir kuvvetlendi- vet vetli vetsiz vetliz vetlendi.
- Akıl akıllı akılsız akıllandı akıllanır-kıl landı lanır.
- İnat inatçı inatçılık- ina at cı cılık.
- Hasta hastalık hastalanmak hastalandım hastalandı hastalanacak lık lanmak landım landı lanacak nacak na cak.
- Korku korkulu korkusuz korkmak korkmamak korkunç gülünç ödünç korkulu kulu kusuz Mamak kunç unç runç tunç dünç.
- Dinlerken söylerken anlatırken içerken yazarken okurken.
- Sevdiğim gördüğüm istediği anlattığı bulduğu- diğim diği.

Ders -67-

Bir cuma günü idi. Sabahattin sevgili arkadaşı Muzaffer'e misafir gelmişti. Muzaffer arkadaşıyla biraz konuştuktan sonra:

- Sabahattin, kardeşim! Kümes hayvanlarının yem vakti geldi, istersen beraber gidelim yem verelim dedi. Sabahattin hemen muvafakat etti:

- Peki gidelim.

Muzaffer yem kutusunu aldı; temiz, geniş bir kümesin kapısını açtı. İki arkadaş kümese girdiler, hayvanlar Muzaffer'e alışmışlardı. Onu görür görmez, her taraftan koşuşmaya uçuşmaya başladılar. Muzaffer avuç avuç yem serpti. Şimdi kazlar, ördekler, hindiler, tavuklar horozlar acele acele yem yiyorlardı. Muzaffer de Sabahattin'e anlatıyordu: Şu kocaman hindiye görüyor musun? Bilsen ne ahlaksızdır. Kendinden küçük hindileri tavukları daima döver, gagalar, birini dövüp de kaçırdı mı artık gururundan, azametinden geçilmez; kabarır; gerilir, çalı sakalını uzun kırmızı ibiğini sallayarak homurdanır, kendini kümesin hakimi zanneder. Şu uzun bacaklı sarı horoz da az inatçı değildir. Bir gün hindinin arkasına bindi. Gagalaya gagalaya hindinin başını kan içinde bıraktı. Fakat o günden sonra da hindi biraz uslandı. Hele şu paytak yeşil baş ördekler... Arasına tavukları kovmasa adeta aç kalacaklar! Son sözü söylerken yemsiz kalan bir güvercin Muzaffer'in omzuna kondu; Muzaffer: Ey, karabaş duymadın mı, dedi.munis güvercini okşadı biraz daha yem verdi. Yarım saat sonra iki arkadaş evin kapısının önünde birbirini selamlıyorlar yarın mektepte görüşürüz diyorlardı.

Ders -68-

Selma İle Sarman

Selma sabahleyin her vakitki gibi saat yedide uyandı, odanın penceresini açtı. Yüzünü yıkadı saçını taradı. Elbisesini giydi. Açık pencerenin karşısında jimnastiğini yapmaya başladı. Selma jimnastik yaparken, masanın altındaki Sarman uyandı. Selma'nın karşısında sıçramaya yuvarlanmaya başladı. Selma, Sarman sen de benim gibi jimnastik yap! Göğsün genişler, etlerin kuvvetlenir, kanın çoğalır, hiç hastalanmaz olursun, dedi. Sonra masanın önüne oturdu. Vazifesini yazmaya başladı.

Fakat kalem yaza yaza yorulmuştu. Artık eli yazmıyordu. Selma ucu değiştirdi. Vazifesini bitirdi. Tam bu sırada annesi Selma'yı çağırđı!

-Selma yavrum! Kahve altını hazırladım.

Yarım saat sonra Selma mektebe doğru hızlı hızlı ilerliyordu.

Ders -69-

Papatya

Bahar olsun da seyredin

Nasıl süslenir bayırlar

Zümrüt gibi çayırları

Yüze gülen o nazenin

Gelin yüzlü papatyalar,

Altın gözlü papatyalar.

Tarlalarda hoş giden

Sarı, turuncu, pembe, mor,

Birçok dilber çiçek olur;

Bence dilberdir hepsinden

Güler yüzlü papatyalar,

Altın gözlü papatyalar.

Yaprakları kıvrır kıvrır;

O da arı bir güzellik,

Boy bos, boyun ipincecik,

Hem güzel hem de nazlıdır

Gelin yüzlü papatyalar,

Altın gözlü papatyalar.

Rüzgâr eser: Kâh uyanır
 Kâh bu yana, hep beraber,
 Dalga dalga ekilirler;
 Ferah verirler insana
 Güler yüzlü papatyalar,
 Altın gözlü papatyalar.

Tevfik Fikret

Ders -70-

Hürmetsizlik teşekkür tehlike takdim vefatı reis tayin kızıl ibik.

Türk çocuğu Türk bayrağına hürmet eder. Hiç büyüklere hürmetsizlik edilir mi? Muallim Efendi Kaya'yı çocuklara takdim etti. Efendiler Muallim Bey'e teşekkür ettiler. Türk çocuğuna bir şey verildi mi derhal teşekkür eder. Türk çocuğu tehlikeden korkmaz fakat sakınır. Geçen eylül ayında Henri'nin vefatı üzerine kızıl ibik kümesin reisi tağyin edildi. Ahlıksız kızıl ibik pek gururlu idi. Herkesi gagalıyordu. Onun için kümes hayvanlarından hiçbiri onu sevmiyordu. Kimse onunla konuşmuyordu. Dün kümese girdiğim zaman kızıl ibik bana selam verdi. Benden korktu mu bilmem. Fakat o günden sonra kümeste uslu durdu.

Ders -71-

Çaylak hiddet ayıp nasihat Aydın Turgut şeytanlık dikkat.

Çaylak yırtıcı bir kuştur. Tavukları civcivleri kapar. Turgut hiddet etmek ayıptır. Türk çocuğu ayıp işitmez. Ben selam vereceğim zaman günaydın dedim. Aydın aydın nihayetine lık getirince aydınlık olur. Güneş de çıkınca ortalık aydınlık olur. Kardeşim elli nasihat kolay değildir. Çok güçtür. Kaya sınıfta Muallim Bey'i dinliyor. Fakat Selma şeytanlık yapıyor. Muallim Selma'ya niçin dikkat etmediğini sordu. Selma dedi ki: Efendim ne yapayım bugün pek neşeliyim. Bakın hava ne kadar güzel. Bunun üzerine Muallim Bey bütün sınıfa sordu: çocuklar on dakika

dersi bırakıp bahçeye çıkalım mı? Çocuklar hep birden çıkalım efendim diye bağırınca hemen bahçeye çıktılar.

Ders -72-

Benzemek karga armut derhal şeftali yemiş renkler incir mübahese siyah karpuz. İnsan insana benzemez. Dünyada siyah, beyaz, kırmızı, sarı insanlar vardır. Çocuk çocuğa benzemez. Türklerin rengi beyazdır. Armut yermisin. Hayır ben şeftali isterim. Yemişler konuşur mu? Elbet konuşur. Ben yemişleri hem renklerinden hem de seslerinden tanırım. Serçenin sesi kanaryanın sesine benziyor mu? İncirin sesi karpuzun sesine neden benzesin. Bahçeye siyah kargalar doldu. Durup dinlenmeden gak gak diyorlar. Sen kargalardan korkarsın. Ben hiçbir şeyden korkmam. Kargalar benden korksun. Bahsetmek bir şey üzerine konuşmak demektir. Arkadaşlarla yemişler üzerine konuşuyorduk. Mübahase ediyorduk. Mübahaseyi kim kazandı?

Ders -73-

Nedamet pişmanlık fenalık vazife güvenmek ittifak ittihad tahkir tarziye keşke birliği.

Nedamet etmek demek pişman olmak demektir. Fenalık eden pişman olur. Yani nedamet eder. Keşke yapmayaydım der. Vazifesini yapmayan pişman olur. İnsan kuvvetine güvenmemelidir. İttifak etmek, ittihad etmek birleşmek demektir. İnsanlar birleşince her işi kolayca yaparlar. İnsan hiç kimseyi tahkir etmemelidir. Vazifesini yapmayan bir çocuk tarziye vermeye, efendim bir daha vazifemi yaparım demeye mecburdur. Türk çocuğu daima vazifesini yapar. Ali ile Hasan kavga ettiler. Fakat yaptıklarına pişman oldular. Ve birbirlerine tarziye verdiler. Barıştılar, öpüştüler. Türkler hep kardeşirler. Birbirleriyle kavga etmezler. Elbirliği ile çalışırlar.

Ders -74-

Koyun manda fil buzağı yılan akrep çimenlikte çoban ısırır sürü ırmak Anadolu. Kuzu çimenlikte otluyordu. Çoban sürüsünü otlatıyordu. Arkadaşımı yılan

soktu. Akrepten çok korkarım. Fena ısırır. Fil mandadan büyüktür. Deve ne tuhaf koşuyor. İnek yavrusuna buzağı derler. İneğin erkeğine öküz derler. Ben Kızıl Irmak'tan su içirim. Atıma Kızıl Irmak'ın suyunu içirdim. Kızıl Irmak Anadolu'da bir ırmağın ismidir. Selma çoban olmuş koyunları otlatıyor. Sabahtan akşama kadar kırlarda geziyor, şarkı söylüyor, koşuyor, zıplıyor. Çiçek, yemiş topluyor. Temiz hava alıyor, vücudu kuvvetleniyor.

Ders -75-

Bit pire tahtakurusu sivrisinek emdirmek bitlenmek çalışkan korunmak cibinlik tatarcık. Bir pire yakaladım. Sıçrayıp duruyordu. Onun için çabuk iş gören, çabuk yürüyen, ateş gibi işini görenlere, çalışkan çocuklara pire gibi derler. Tahtakurusu pek pis kokar. Sivrisinek vızlayarak uçtu. Sivrisinek insanın kanını emer. Hiç insan kanını bite, tahtakurusuna, pireye emdirir mi, yazık değil mi? Pireyi ayıklarım, kurtulurum. Vücudumu temiz tutarım bit gelmez. Cibindirlik kullanırım sivrisinek ve tatarcıktan kurtulurum. Bataklik yerlerde, sulak ovalarda, sık ağaçlı yemiş bahçelerinde çok sivrisinek bulunur. Bit insan kanı emer. Türk çocuğu kanını kimseye emdirmez. Türk çocuğu bitlenmez. Pirelerden, tahtakurularından korunmayı bilir.

Ders -76-

Yapraklar tabiat hastalık işitmek çünkü dost tarif iyice kumru varıncaya canlı yıldız böcekler kırlangıç zevk. Hastalık bir kabahattir. Türk çocuğu hastalanmaz. Neşesizlik en fena geçici bir hastalıktır. Çocuklar daima neşeli olunuz. Fakat unutmayınız ki neşeli yaşayabilmek için her şeyden evvel vazifeyi düşünmek lazımdır. Tabiat en büyük anamızdır. Tabiatı sevmeli, tabiatın içinde yaşamalı. Tabiatla dost olmalı. Tabiatı iyice tanımalı. Benim tabiatım pek iyidir. Çünkü tabiatı severim. Yıldız, kırlangıç, sema, güvercin, kumru, bütün kuşlar, çiçekler, ağaçlar, sular, dereler, işte tabiat. Yapraklar, böcekler, en ufak canlı hayvanlardan en ufak cansız şeylere varıncaya kadar her şey. İşte tabiat. Öyle ise ben de tabiatım. Çünkü ben de canlıyım. Öyle ise yaşayan tabiat!

Ders -77-

Gazi Mustafa Kemal cumhuriyet muhterem paşa devlet meclis reis millet heykel Ankara. Devletimizin ismi “Türkiye Cumhuriyeti” dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Ankara’dadır. Gazi Mustafa Kemal Türklerin sevgili ve muhterem reis-i cumhurudur. Türkleri esaretten o kurtardı. Düşmanları Anadolu toprağından kovan orduya o kumanda etti. Padişahların istibdadından onun sayesinde kurtulduk. Gazi Paşa hem büyük bir askerdir, hem de çok akıllı bir hükümet adamıdır. Bütün Türkler onu severler, onun açtığı yolda giderler. Her Türk evinde mutlaka Gazi’nin bir resmi vardır. Hükümet merkezi olan Ankara’da, İstanbul, İzmir ve Konya gibi büyük şehirlerde Gazi’nin heykelleri dikiliyor.

Ders -78-**Eski Dersler**

Muallim Efendi sınıftan içeriye girdiği zaman hepimiz ayağa kalktık. Selam verdi. Oturdu. Efendiler, dedi, bugün eski dersleri tekrar edelim, bakalım bu kitaptaki kelimeler ne kadar. Sonra Oğuz’a döndü. Birinci kısımdaki kelimelerin bir kısmını say, dedi.

- Bugün bir kuş gördüm.

- Ay ile günü öğrendiğimiz cümle. Çocukların hepsi o günü düşünüyorlardı. Ders başlayalı iki buçuk ay olmuştu. Şimdi az çok her şeyi okuyabiliyorlardı. Oğuz devam etti:

- Çocuk, Türk, artık, okut, anne, kitap, kalem küçük, arkadaş, kuşlar, uçar, deyince sınıfın aklına Tevfik Fikret’in “Kuşlarla” manzumesi geldi. Çocuklarda biri:

- Efendim. Hepimiz birden “Kuşlarla”yı okuyalım mı, diye sordu. Muallim Efendi peki okuyunuz dedi. Çocuklar hep birden “Kuşlarla”yı okudular, kuşlarla yarıştılar ve kuşları geçtiler. Şimdi Oğuz’a oturmuş Kaya saymaya başladı: Saat, şimdi, yazmak, merkep, hokka, sınıf, mektep, Muzaffer, Nusret, Fransız, kısa, nutuk, bahçe... Kaya bahçeye gelmesini söylemişti ki düdük çaldı, çocuklar bahçeye çıktı.

Ders -79-**Oğuz'un Düşüncesi**

Oğuz meraklı bir çocuk idi. Her şeye inanmazdı. Anlamadan bir şey ezberlemezdi. Her şeyi anlamak, hem iyice anlamak isterdi. Bir gün okuyup yazmaya başladığının bilmem kaçınıcı ayı idi, kendi kendine düşündü:

- Ben okuyorum, yazıyorum. Fakat yalnız okumasını öğrendiğim kelimelerle bunlara benzeyenleri okurum. Geçen gün elime bir gazete aldım. Birçok yerlerini okuyamadım. Acaba bir gazetenin her yerini okumanın bir çaresi yok mu?

Oğuz biraz daha düşündü. O güne kadar okuduğu kelimelerin hayalleri gözünün önünden geçmeye başladı: Kuş. Çocuk. Çukur. Kuyu. Koca. Yokuş.

Oğuz kendi kendine:

- Dur şu kelimeleri bir yere yazayım da bakayım nasıl yazılıyor, nasıl okunuyor dedi ve kelimeleri bir kâğıda yazdı. Biraz daha düşündü. Yazdığı kelimelere dikkatle baktı. Tekrar baktı. Baktı. Tuhaf dedi. Bu kelimelerde birtakım işaretler var. Bu işaretler bazen kelimenin başına, bazen ortasına, bazen nihayetine geliyor. Fakat hiç değişmiyor. Şu yazdığım kelimelerdeki “ku” işareti kuş. Yokuş. Kuyu. Çukur... Kelimelerinin hepsinde var. Oğuz başka kelimeler daha yazdı. Bu kelimelere de dikkatle baktı: Mektep, mermer, muallim, müjde, merak, mercan...

Oğuz güldü. Tuhaf şey dedi. Burada küçük bir işaret var ki yazdığım altı kelimenin de başına geliyor. Fakat bazen “me” bazen “mü” diye okunuyor.

Böyle olmayacak. Bunu kendimden anlayamayacağım. Muallime sorayım dedi. Ve hemen mualliminin yanına gitti ve sordu.

80. Ders

- Rica ederim efendim. Beni meraktan kurtarır mısınız? Muallim:

- Ne o, Oğuz, yine ne var? Dedi.

- Efendim. Okuduğum kelimeleri bir yere yazdım, baktım ki dediğimiz şeyler birtakım işaretlerden ibaret. İşaretlerin yerleri değiştikçe kelimeler başka türlü sesler çıkarıyorlar.

Muallim Oğuz'un fikrini anladı.

-Anladım Oğuz, sen elifbayı öğrenmek istiyorsun, dedi.

-Elifba mı?

-Öyle ya senin o gördüğün işaretlere elifba derler. Mademki bunun farkına vardın, dur, bunu da öğreteyim. Hem korkma. Bir iki saatte öğrenirsin. Sonra sen de bütün gördüklerini okursun.

-Bak yavrum. O gördüğün işaretlerin her birine "harf" derler. Türkçede (32) harf vardır. (*) Bu (32) harfin hepsine birden "elifba" derler. Şimdi o (32) harf yani işaret nedir sana göstereyim. Ve her birinin ismini öğreteyim. Çünkü harflerin de isimleri vardır.

-Yanıma gel otur bakayım! Kalemimi, kağıdını çıkar. Söyleyeceğim kelimeleri yaz.

Oğuz defterini çıkardı. Hazırlandı. Ve mualliminin söylediği

- Et, kuş, pas, can, cam, al, ay, dağ, zeki, laf, ak, av, kaç, aç, kar, kaz, Jale, hay, kap, zalim, en, uh, as, ictima, müselles, tabur. Kelimelerini yazdı.

- Oğuz şimdi bu kelimelerde birbirine benzemeyen işaretleri seninle beraber ayıralım:

Elif, te, pe, be, se, şın, sın, fe, gaf, ayın, gayın, lam, mim, nun, vav, he, ye, ra, ze, dal, zel, kef, je, cim, çe, ha, hı, sad, dad, tı, zı.

İşte Türkçe elifbadaki işaretler; harfler bunlardır: Bu harflerin isimlerini de söyleyeyim.

(ا)Bu harfe "elif" derler.

(ب)Bu harfe "be" derler. Şimdi harfin yanına nasıl okunduğunu yazayım:

* "ك" harfine muhtelif ses çıkaran bir harf nazarıyla bakarak ileride izah edilir.

(ن)-nun, (ع)-ayın, (ش)-şın, (د)-dal, (س)-sin, (م)-mim, (ل)-lam, (ت)-te, (خ)-hı, (ز)-zel, (ص)-sad, (غ)-gayın, (و)-vav, (ج)-cim, (ر)-rı, (ض)-dad, (ف)-fe, (ه)-he, (چ)-çim, (ز)-ze, (ط)-tı, (ق)-kaf, (ی)-ye, (ح)-ha, (ژ)-je, (ظ)-zı, (ك)-kef. İşte (32) harfi isimleriyle beraber öğrendin. Sen bu isimleri kendi kendine ezberlersin.

81. Ders

Harfler birbirinden ayrı yazıldıkları yani birleşmedikleri zaman hep gördüğün şekillerde yazılırlar. Mesela sana bir “sin” harfi yaz desem “س” şeklini yazarsın. Bir “dal” yaz desem derhal “د” yazarsın. (*)

Fakat başka harflerle birleştikleri zaman şekillerini biraz değiştirirler. Kelimenin başında veya ortasında bulunduğu göre biraz farklı yazılırlar. Çok, boğaz, yedi, kedi, diz, mektep, şeker, ses, tabur, zalim, sabun, hayır, her, zor, zeki, alem, gayret, nar, vadi, terbiye, perde, servet, Jale, ekmek.

Okur, dikkat edersen görürsün ki harflerden bir kısmının baştaki şekilleri ayrı yazıldıkları zamanki şekillerin kuyruksuzlarıdır: ش - ش - س - س - ع - ع - ف - ف - ح - ح - چ - چ. Bir kısmının başındaki şekilleri tıpkı ayrı yazıldıkları zamanki şekilleri gibidir. Yani bu harfler başa geldikleri zaman diğer harflerle birleşmiyorlar. Şekillerini muhafaza ediyorlar: Vadi. Zeki. Zor. Jale denir. (**) demek ki oğuz sana çim harfinin baştaki şeklini yaz desem şöyle: “چ” kuyruksuz bir çim yazacaksın.

Bu harflerin kelimelerin ortasında yazıldıkları zaman aldıkları şekiller kelimenin başında aldıkları şekle pek yakındır: Şeker. Teşekkür. Kemer. Ses. Sesli. Terbiye. Tertip. (***)

* Filhakika harflerin ortadaki şekilleri baştaki şekillerinden pek az farklıdır. Ancak harfleri birbirine bağlayan bazı ufak ilaveler vardır. Bunun için muallim efendilerin bilhassa noktalar üzerine nazar-ı dikkati celp ederek izahat vermeleri daha münasıptir. Çünkü Türkçe harflerdenokta pek büyük tefrik alametidir. Mesela: “چ” harfin ve emsalinin başta veya ortadaki şekilleri çocuk için bir yuvarlaktır. Bu yuvarlağın altında bir nokta olursa “چ” üç nokta olursa “چ” çim olur. Hiç nokta bulunmazsa “ح” olur. Üstünde bir nokta bulunursa “خ” olur.

“پ, ب, ت, ث, د, ذ, ر, ز, س, ص, ض, ط, ظ, ع, غ, ف, ق, ك” harfleri çocuk için altında veya üstünde 1, 2, 3 nokta bulunan birer çizgidir. Kelimenin başında veya ortasında olsun değişmez. “ف, ق, ك” harfleri de açık veya kapalı, noktalı veya noktasız birer yuvarlaktır. Bunun için noktalara pek fazla ehemmiyet verilmelidir.

** Muallim Efendi:

Dağ, dere, ağ, ayak... gibi munfasıl yazılmış kelimeler üzerinde izahat verir.

*** Muallim Efendi: Muhtelif kelimeler yazdırarak munfasıl ve muttasıl harfler hakkında izahat verir.

Harfler kelimenin nihayetinde yazıldıkları zaman şekillerini değiştirmezler. Ticaret. Al. Yaz. Doğru. Kuş. Gibi. Yalnız “ه” harfi “ه” şeklinde yazılır: Ah, kah, vah. (*)

82. Ders

- şimdi Oğuz bu harflerin nasıl sesler çıkardığını da arayalım. Oğuz:

- (آ)A, (با)ba, (تا)ta, (كا)ka, (يا)ya, (ما)ma, (نا) na, (شا) şa, (بی)bi, (تی) ti, (سی)si, (جی)ci, (نه)ne, (ه) ye, (جه) ce, (ده)de, (ره)re.

şimdi şu söyleyeceğim kelimeleri de yaz:

- Çok, on, yok, tut, yut, yol – Burak, göz, kümes, gül, güç, uzak, uçak, örgü, uç, az, ağ. Demek bir harften sonra “elif” gelirse mesela “şın” harfinden sonra elif gelirse (şa-شا) diye okuyacağız.

(Mim) harfinden sonra (ma-ما) diye okuyacağız. Bunun gibi “ra” harfinden sonra (ra-را) diye, (çim) harfinden sonra (ça-چا) diye okuruz. Bir harften sonra (ی) harfi gelirse بی (bi), تی (ti), شی (şi), دی (di), ری (ri), diye okuyacağız.

Bir harften sonra (ه) gelirse “به (be), يه (ye), شه (şe), له (le), مه (me)” diye okuyacağız.

Bir harften sonra (و) harfi gelirse. Boğaz, burgu, bölük, bütün. Diye dört türlü okuyacağız. (**)

Fakat harflerin şu gördüğümüz sesleri vermesi için mutlaka, (ا, و, ه, ی) harflerinden evvel gelmesi, bu harflerle beraber yazılmış olması lazım değildir. Mesela: Mektep, muallim, minare, şeker, fikir, fırsat, şikâyet, insan.

Kelimelerinde “mim” harfi “me-me, می - mi, مو - mü” diye üç türlü okunuyor. “şın” ve “fe” harfleri de yine: “شه-şe, شی-şi, شو-şü, فه-fe, فی-fi, فو-fü” diye üç türlü okunuyor.

* Muallim Efendi- Bir harften sonra (ا, و, ه, ی) harfleri geldiği zaman ne gibi sesler çıkardığını, muhtelif kelimelerle izah eder. Temrinler yaptırır. Kelimeler buldurur. Hususiyle “ا و ی” şekilleriyle “ی” harfinin hafif ve sakil sesi hakkında nazar-ı dikkati celp eder. “İki (ایکی), ılık (ایلیق), ıslak (ایصلاق), ikiz (ایکیز)”.
** Muallim Efendi- Muhtelif kelimeler üzerinde izahat verir.

Bundan bir kaide çıkaralım:

1- Türkçede her harf başta ve ortada bulunduğu zaman üç türlü ses çıkarabilir.

(*)

2- Mektep, muallim, minare, gibi. Nihayette yalnız bir ses yani kendi sesini çıkarır: Cam, çam, kalem gibi.

83. Ders

Muallim sözüne devam etti:

- Oğuz, böyle (ا, و, ه, ی) harflerinden biri ile birleşmediği halde muhtelif sesler çıkaran harfler en ziyade Arapçadan aldığımız kelimelerde bulunur. Araplar harflerin bütün seslerini okutmak için birtakım işaretler kullanırlar. Ve bu işaretlere “hareke” derler.

Bu işaretleri de yani harekeleri de öğrenelim.

Araplar mesela “mim” harfini “me” diye okutmak için harfin üstüne şöyle (□) bir işaret korlar ve me diye okurlar. Bu işarete “üstün” derler. “ر, ف, س, ش” harflerinin üstünde üstün bulunduğu zaman “se-se, şe-şe, fe-fe, re-re” diye okunur.

Harfleri “می-mi, شی-şi, فی-fi, ری-ri” diye okutmak için bu “ □ ” işaretini harfin altına korlar ve “esre” derler. “م, ف, ش, ر” harflerini “می-mi, سی-si, فی-fi, ری-ri” diye okurlar.

Harfleri “مو-mü” diye okutmak için harfin üzerine şu “ □ ” ötre dedikleri işareti korlar. “ر, ف, س, ش” harflerini “مو-mü, شو-şü, رو-rü, فو-fü” diye okurlar.

Muallim burada durdu. Sonra:

- Oğuz, dedi. Daha birkaç hareke var. Onları da Kur’an okumaya başladığımız zaman öğretirim.

Yalnız size her vakit söylediğimi bir daha tekrar edeyim ki: harfleri, harekeleri, şekleri bilmekle doğru ve güzel okumak kabul olamaz. Doğru ve güzel okumak, doğru ve güzel yazmak için yalnız bir yol vardır. O da çok okumak ve çok yazmak.

* Muallim Efendi- Harflerin başta, ortada, nihayette çıkardıkları seslere nazar-ı dikkati celp edecek, muhtelif kelimeler üzerinde ses temrinleri yaptıracaktır.

Muallim sordu: öyle değil mi Oğuz?

Oğuz tebessüm etti.

- Muhterem Muallim. Bana okumayı da okumanın ne demek olduğunu da öğrettiniz. Ben de size bilfiil teşekkür etmek için şimdi gideceğim. Tonguz'un rüyasını hem okuyacağım, hem yazacağım. (*)

*Muallim Efendi:

1- Şedde, cezm, tenvin, vasıl hareketlerini kelimeler üzerinde izah etmeli.

2- Çocukların evvela bildikleri sonra bilmedikleri, henüz görmedikleri kelimeler kara tahtaya yazılır ve kelimenin harfleri okutturulur. Mesela, "mektep" kelimesinde kaç harf var. Harflerin isimlerini söyleyiniz, ilh.

3- Çocukların bilmedikleri kelimeler tahtaya yazılır ve harekelenir. Sonra okutturulur. Mesela: Müstagrık, mütefekkir ilh.

4- Çocuğun bilmediği kelimeler üzerinde temrinler yaptırmakta ifrata varmamalı, çünkü maksat çocuğa "mekanizma" hakkında bir fikir vermektir. Yoksa yeni kelimeler öğretmek değil.

Tonguz'un Rüyası'nı güzelce okuyup yazan, kelimelerinin imlasını öğrenen bir çocuk sine göre, azami bir netice ve kafi bir salah elde etmiş demektir. Bundan sonra muvaffakıyeti bu silahın tekrar tekrar kullanılmasında aramak, bunun için Tonguz'un Rüyası'nı tekrar tekrar okutmak, yazdırmak ve imla ettirmek lazımdır.

5- Mekanizma hakkında bir iki derste çocukların nazar-ı dikkati celp edildikten sonra, izahatın tatbikat ve temrinatın derslerin yalnız on- on beş dakikalık bir kısmına hazır edilmesi muvaffaktır.

Bu elifbayı bitiren çocuklar (Tonguz'un Rüyası) ismindeki küçük hikayeyi kolay kolay okuyabilirler. Bu çok meraklı ve heyecanlı hikaye tab' edilmek üzere ve yakında çıkacaktır.

Sonuç

Türkçeyi öğretebilmekteki en temel ve en zor aşama okuma-yazma öğretimidir. Türkiye’de okuma-yazmayı kolay ve hızlı bir şekilde öğretebilmek için çeşitli yöntemler geliştirilmiş ve uygunlanmıştır. Okuma-yazma öğretiminin daha kolay gerçekleşmesi için uğraşanlardan biri de Nüzhet Sabit’tir. Nüzhet Sabit, günümüzde pek tanınmayan fakat yaşadığı dönemde eğitim, siyaset, toplumsal alanlardaki sosyal faaliyetleriyle döneminin önde gelen aydınlarından biri olmuştur. Öğretmenlik yaptığı yıllarda kazandığı tecrübelerden yola çıkarak “Kelime Usûlüyle Elifba” kitaplarını yazmıştır.

Türkiye’de okuma-yazma öğretimi 1928’e kadar Arap asıllı Türk alfabesiyle gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle Türkçe öğretiminde ilk okuma-yazma kitapları olarak elifba cüzleri kullanılmıştır. Elifba cüzlerinin Türkçe öğretimindeki önemi harflerin mahreçleri hakkında bilgi vermesidir. Elifba cüzleri çeşitli yöntem ve tekniklerle geliştirilerek 1930’lara kadar tek kaynak olarak kullanılmıştır. Cumhuriyete kadar okuma-yazma öğretiminde tesmiye usûlü (adlandırma), savtî usûl (ses yöntemi), kelime yöntemi ve cümle yöntemi kullanılmıştır. Nüzhet Sabit ise “Kelime Usûlüyle Elifba” eserinde kelime yöntemini kullanmıştır. 1924’teki “Elifba Kongresi”nde Nüzhet Sabit’in “Kelime Usûlüyle Elifba” eserinde kullandığı yöntem üzerinde durulur. Kelimedenden başlayan çözümlene yönteminin uygulanması kararı alınır.

Nüzhet Sabit’e göre çocukların okuma-yazma öğretiminde zorluk çekmelerinin belli nedenleri vardır. Bunlar; dilin yapısı, öğretim yöntemi, öğretmen ve ders kitabıdır. Türkçe öğretiminde Arap alfabesinin kullanılması Türkçenin yapısına uymamaktadır. Harfler şekillerini muhafaza edememekte ve bitişik yazılmaktadır. Aynı harflerin çeşitli şekilleri vardır. Çocuklar bu şekilleri öğrenmek zorundadırlar. Bazı harflerin Türkçe’de sadece şekli vardır. Çocuğun zihninde aynı ses için aynı şekil oluşmaz. Çocuk sesli harf görevini yerine getiren harflerin nerede sesli nerede sessiz olduğunu anlayamaz. Yani bazı sesler birden fazla harfe karşılık gelmektedir. Bu da okumayı zorlaştırmaktadır. Bu zorluğu ortadan kaldırmak için; Türkçe’de mahreci bulunan sesler kadar harf kabul edilmeli, harfler birleşik değil ayrı yazılmalı, Lâtin asıllı Türk alfabesine geçilmelidir.

“Kelime Usulüyle Elifba” kitabı yedi yaşındaki çocuklara hitap eder. Nüzhet Sabit, bu eserini kaleme alırken yedi yaşındaki çocukların zihinsel, duygusal, sosyal gelişim özelliklerini dikkate almıştır.

Yedi yaş dönemindeki çocuklar, kendilerine söylenenleri dikkatli bir şekilde dinlerler. Yazmaya ve okumaya karşı isteklidirler. Kitabımızın yazarı da çocukların okuma-yazma alışkanlığı kazanmaları için eserde okuma-yazmayla ilgili cümlelere bol bol yer vermiştir. Kitap okumak, kitap okutmak, gazete okumak, mektup yazmak gibi konular cümlelerde sık sık tekrar edilmiştir.

Çocuklara Türkçe’yi öğretirken kullanılacak kitaplar, çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirebilmelidir. Kitaplar, çocukları sıkımayacak, onları eğlendirecek, onların ilgilerini çekecek metinlere sahip olmalıdır. Ayrıca bu yaşlardaki çocukların özelliklerinden biri, çocukların her şeyi canlandırıp sanki canlıymış gibi onlarla konuşabilmesidir. Nüzhet Sabit de “Kelime Usulüyle Elifba” kitabındaki bazı metinlerde: “Kediler masanın üzerine sıçradılar, oynadılar. Kalemii ellerine aldılar. Kağıdı karaladılar. Pamuk hem gülüyor hem de kardeşine nafîle, diyordu. Sen, benim gibi yazamıyorsun, hiç yazamıyorsun.” şeklinde hayvanlardan yararlanarak onları konuşturma yoluna gitmiştir.

Yedi yaşındaki bir çocuk, çevresinde olup biten her şeyi merak eder. Bunun için metinlerde çeşitli konu ve kavramlar anlatılmalıdır. Ayrıca bu dönemde çocuklar nesnelere mantıklı bir şekilde sıraya koyabilir, mantıklı sınıflandırmalar (renk, uzunluk gibi) yapabilir; sayıları, hayvanları kategorilendirebilir. “Kelime Usulüyle Elifba” kitabında farklı konular işlenmiştir: şehirler (Aydın, Antalya, Konya, İzmir, Sivas, Adana...), ülkeler (Suriye, Cezayir, İspanya, Portekiz, Hindistan...), günler, mevsimler, türlü baklagiller, sebzeler (patates, ıspanak, pırasa, lahanâ, kenevir...), giyecekler (ceket, gömlek, pantolon, kalpak, fanila...), meslek isimleri (eczacı, doktor, hakim, terzi, marangoz, çilingir...), meyveler (elma, ayva, kayısı, vişne, kiraz...), ölçü birimleri (kilogram, metre, dirhem, arşın...), zaman kavramları (saniye, dakika, saat, sene...), insan vücudundaki organlar (kalp, ciğer, göğüs, beyin...), temizlik gibi konulardan bahsedilmiştir. Zaten bu konular bir çocuğun öğrenmesi gereken temel bilgileri kapsamaktadır.

Metinler kısa paragraflardan oluşmuştur. Bu, çocukların öğrenecekleri kelimeleri ve konuları zihinde tutabilmeleri yönünden önemlidir.

Yazar “Kelime Usulüyle Elifba” kitabında, dönemin ünlü şairlerinden olan Tevfik Fikret’in çocuklar için yazdığı “Papatya” adlı şiirine yer vermiştir. Bu Türkçe programlarında yer alan, metinler çocuklara edebi zevk kazandırmalı düşüncesiyle örtüşmektedir.

Nüzhet Sabit, “Kelime Usulüyle Elifba” eserlerinde yer alan bazı metinlerde çocuklara muharebecilik oyunu oynatır. Bazı çocuklar Türk tarafından olur, bazıları da Fransız askeri olur. Kitabın yazıldığı dönemlerde I. Dünya Savaşı’nın olması ve yazarın buna okuma metinlerinde yer vermesi dönemin güncel olaylarına eserlerinde yer verdiğini gösterir.

“Kelime Usulüyle Elifba” kitabında ders verici metinlere de yer verilmiştir. Örneğin bir masalda, ihtiyar annesini dinlemeyen küçük tavşanın aslandan canını zor kurtarması anlatılır. Bu masalda büyüklerin sözlerinin dinlenmesi, yerine getirilmesi üzerinde durulmuştur. Bazı cümlelerde iyilik, doğruluk, kardeşlik, görevi yerine getirme, saygı, incelik, kibirlenmeme gibi ahlaki kavramlardan söz edilerek çocukların bunların farkına varmaları istenmiştir. Buna, “Fenalık eden pişman olur. Vazifesini yapmayan pişman olur. İnsan kuvvetine güvenmemelidir. Hiç büyüklere hürmetsizlik edilir mi? Türk çocuğu bir şey verildi mi derhal teşekkür eder. Türk çocuğu ayıp işlemez. İnsan hiç kimseyi tahkir etmemelidir. Türkler hep kardeşirler. El birliği ile çalışırlar.” gibi cümleleri örnek olarak gösterebiliriz. Böylece çocuğun kişiliği evrensel ve ahlaki doğrulara göre şekillenecektir.

Metinlerde geçen, “Devletimizin ismi Türkiye Cumhuriyeti’dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara’dadır. Gazi Mustafa Kemal, Türklerin sevgili ve muhterem reis-i cumhurudur. Türkleri esaretten o, kurtardı.” şeklindeki cümlelerde çocuklara yaşadıkları ülke hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, yazar “Babam Türk’sün, dedi. Evet, Türk’üm. Türkçe okurum. Türk bayrağı gibi al ve beyaz güller. Bayrağıma hürmet ederim, sen de hürmet edersin. Türk çocuğu, Türk bayrağına hürmet eder. Türk lisanı, Türkçe’dir; Türkçe, Türk’ün lisanıdır. Türkçe kolay bir lisandır, güç bir lisan değildir. Senin anadilin Türkçe’dir. Türkçe benim muhterem, pek muhterem babalarımın ana dilidir. Alp, Gün eski Türk isimleridir. Bayezid, Türk padişahlarından birinin adıdır. Türk ittihadını, Türklerin ittihat etmesini istiyorum. Turan mektebi. Turan şubesi! Yaşasın Turan!” gibi cümleler kullanılarak çocukların milliyet, dil, vatan, bayrak gibi milli konularda bilinçlendirilmeleri amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Akyüz, Yahya(2000).Resimli İlk Türkçe Alfabe ve Okuma Kitabımız ve Türk Eğitim Tarihindeki Önemi. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/akyuz.htm> Erişim Tarihi:29.01.2010

Nüzhet Sabit H.1334 (1916). Kelime Usulüyle Elifba. İstanbul: Hukuk Matbaası

Nüzhet Sabit (1918 a). Elifba Meselesi I. Muallim, 19, S:665-675

Nüzhet Sabit (1918 b). Elifba Meselesi II. Muallim, 21, S:742-756

Nüzhet Sabit (1926). Kelime Usulüyle Elifba. İstanbul: Sühulet Kütüphanesi

Okay, Cüneyd(2001). Bir Meşrutiyet Aydını Nüzhet Sabit Hayatı- Kişiliği-Fikirleri (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları

Şahbaz, Namık Kemal(2004). Türkçe Öğretimi Açısından Elifba Kitapları. <http://www.pegema.net/dosya/dokuman/294.pdf> Erişim Tarihi: 29.01.2010

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Fatih ALKAN	İmza:	
Doğum Yeri:	Konya		
Doğum Tarihi:	31.07.1985		
Medeni Durumu:	Bekar		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Karma İ.Ö. O.		Konya	2000
Ortaöğretim				
Lise	Zeki Özdemir Lisesi	Düz Lise	Konya	2003
Lisans	Selçuk Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	Konya	2007
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	Konya	2010

Becerileri:	
İlgi Alanları:	
İş Deneyimi:	Kömüşini İ.Ö.O. Türkçe Öğretmenliği Tavşançalı Atatürk Türkçe Öğretmenliği
Aldığı Ödüller:	

Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	
Tel:	555 437 61 63
Adres	Ekmekkoçu Mah. Bölüm Sokak No:13/2 Konya/Meram